

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra Západoevropských studií

Marta Vojtová

**Paradiplomacie regionů: příklady
Burgundska a Středočeského kraje**

Diplomová práce

Praha 2007

Autor práce: **Marta Vojtová**

Vedoucí práce: **Michel Perottino, PhD.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2007

Hodnocení:

Bibliografický záznam

VOJTOVÁ, Marta. *Paradiplomacie regionů: Příklady Burgundska a Středočeského kraje*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra Západoevropských studií, 2007. 107 s. Vedoucí diplomové práce Michel Perottino, PhD.

Anotace

Diplomová práce „Paradiplomacie regionů: příklady Burgundska a středočeského kraje“ pojednává o zahraničních aktivitách subnárodních aktérů.

Klíčové výzkumné otázky práce zní: Co vede regiony k zahraničním aktivitám a jak ovlivňují procesy evropeizace a internacionalizace podíl regionálních aktérů na zahraničních aktivitách? Podílí se na formulaci zájmů a realizaci paradiplomacie zkoumaných regionů co nejširší spektrum regionálních nebo lokálních aktérů a jednájí regiony podle předem určené strategie? Je hlavním hybatelem aktivit úřad nebo soukromá sféra? Jaké jsou možnosti paradiplomacie ve zkoumaných regionech s přihlédnutím ke kompetencím, jež jsou jim svěřeny centrálním státem?

Nejprve jsou identifikovány základní rysy zahraniční politiky obou regionů a prozkoumány nástroje, které vznikly k jejímu prosazení. Dále je analyzována realizace zahraničních aktivit se zaměřením na aktivity obou regionů ve vztahu k institucím EU. Na závěr jsou formulovány hlavní výzvy pro budoucnost paradiplomacie ve zkoumaných regionech.

Annotation

Diploma thesis „Paradiplomacy of regions, cases of Burgundy and Central Bohemia Region“ deals with “foreign policy of non-central actors” and the possibilities for regions how to enforce their interest on international level.

Key research questions are: What makes regions act abroad, what are the reasons for activities abroad? What is the role of Europeanization and internationalization in the process of development of local actors involved in

regional foreign activities? Who is engaged in formulation of regional interests and who is responsible for implementation of regional international strategy? Is there a broader consensus among regional actors on the way how to develop foreign activities? Is the main motor of activity local administration or private sphere? What are the possibilities for action on international level with regard to regional competencies? First, there are examined main features of foreign strategies of regions in question. Then we analyze tools developed for implementation of those strategies. How are the strategies implemented, are they successful? Finally we define main future challenges for action of regions abroad.

Klíčová slova

paradiplomacie, decentralizace, regionalizace, regiony, Burgundsko, kraje, Středočeský kraj

Keywords

paradiplomacy, decentralization, regionalization, regions, Burgundy Central Bohemia Region

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 21.května 2007

Marta Vojtová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce, kterým je pan Michel Perottino, PhD.

ÚVOD	2
VYTYČENÍ TÉMATU	2
CÍL PRÁCE	4
HODNOCENÍ PRAMENŮ A LITERATURY	6
1. REGIONALIZACE	14
<i>1.1 VYMEZENÍ POJMU REGION</i>	14
<i>1.2 ZPŮSOBY REGIONALIZACE</i>	17
1.2.1 FRANCIE	19
1.2.2 ČESKÁ REPUBLIKA	24
<i>1.3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA REGIONALIZACE</i>	26
<i>1.4 SAMOSPRÁVY JAKO POLITIČTÍ AKTÉŘI A JEJICH INTERNACIONALIZACE</i>	28
1.4.1 EVROPEIZACE SAMOSPRÁV	32
2. PARADIPLOMACIE REGIONŮ	38
<i>2.1 TEORIE</i>	41
<i>2.2 AKTÉŘI PARADIPLOMACIE</i>	43
<i>2.3 MOTIVY A STRATEGIE PARADIPLOMACIE VE VZTAHU K EVROPSKÉ UNII</i>	46
2.3.1 PROSTŘEDKY ARTIKULACE ZÁJMŮ V EU: VÝBOR REGIONŮ	50
2.3.2 PŘESHRAŇIČNÍ SPOLUPRÁCE	54
2.3.3 PARADIPLOMACIE PROSTŘEDNICTVÍM MULTILATERÁLNÍCH ORGANIZACÍ REGIONŮ	56
3. ZAHRANIČNÍ AKTIVITY ČESKÝCH KRAJŮ: SITUACE A VÝHLEDY	58
<i>3.1 ZASTOUPENÍ ČESKÝCH KRAJŮ V BRUSELU</i>	61
<i>3.2 ZAHRANIČNÍ AKTIVITY STŘEDOČESKÉHO KRAJE – PŘÍPADOVÁ STUDIE</i>	64
3.2.1 AKTIVITY STŘEDOČESKÉHO KRAJE V BRUSELU	69
4. ZAHRANIČNÍ AKTIVITY BURGUNDSKA – PŘÍPADOVÁ STUDIE	76
<i>4.1 BURGUNDSKO A EVROPSKÁ UNIE</i>	84
ZÁVĚR	89
RESUMÉ	96
SUMMARY	97
POUŽITÉ ZDROJE	98

ÚVOD

VYTYČENÍ TÉMATU

Již několik desítek let můžeme sledovat na mezinárodní scéně situaci, kdy státy přestaly být jedinými aktéry mezinárodních vztahů a část mezinárodních aktivit přešla na města a regiony.¹ Mezinárodní scéna současnosti zahrnuje vedle států a mezinárodních organizací i takové aktéry jako francouzský region Rhône-Alpes nebo město Berlín. Tvorba vlastní zahraniční politiky, jako jeden z hlavních aspektů státní suverenity, byla tradičně vyhrazena exekutivám suverénních států, což platilo i pro federální státy, jejichž regiony se jinak těšily významným pravomocem. Dnes se regiony jako kanadský Québec, Katalánsko ve Španělsku, Braniborsko ve Spolkové republice Německo, Skotsko v Británii či belgické regiony Flandry a Valonsko, v některých oblastech stávají samostatnými aktéry mezinárodních vztahů a sledují své vlastní cíle, jichž dosahují vlastními prostředky, i když stále zastřešeny svými centrálními státy.

V literatuře se přibližně od osmdesátých let 20. století k pojmenování zahraničních aktivit státních a nestátních aktérů, jako jsou ministerstva, firmy, nevládní organizace², odbory³, obce a především města a regiony, začíná používat pojem paradiplomacie. V této práci se budu zaměřovat na paradiplomatické aktivity evropských podstátních teritoriálních aktérů, především regionů.⁴ Paradiplomacii regionů, můžeme vnímat jako jeden z aspektů či důsledků procesu regionalizace, ke kterému v západoevropských státech dochází postupně od šedesátých let dvacátého století.

---

¹ Není-li řečeno jinak, pokládám v této studii za region územní jednotku mající institucionální a politickou povahu.

² O paralelní diplomacii neziskových organizací ve Francii píše KESSLER, M.-C.: *L'État et les diplomaties parallèles. In La Politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Paris: Presses de Sciences Politiques, 1999. Kap. 10, s. 440-465. ISBN 2-7246-0760-0

³ Odbory mohou být významným aktérem pro oblast nastavení programů financovaných z Evropského sociálního fondu. (ČR však nepatří k zemím se silným odborovým zázemím, resp. vliv odborů z dob tripartity z počátku 90. let je v porovnání s dneškem nižší.) Mezinárodní organizace, jako např. Evropská konfederace odborů (<http://www.etuc.org>) [cit. 2007-12-05].

⁴ Podstátní nebo subnárodní, anglicky *sub-state* nebo *sub-national*, znamená, že se jedná o entitu, která je pod celostátní úrovní správy

Regionalizace⁵ je spolu s předáváním části státních kompetencí na evropskou úroveň, považována za projev proměny funkce národního⁶ státu v Evropě.⁷ Vede k přenášení kompetencí ústředních orgánů států na regiony a města, tím k posilování jejich ekonomické, politické, sociální a kulturní role a následně i k emancipaci regionů a měst v oblasti zahraničních kontaktů.

Decentralizace jako proces vytváření vnitrostátních regionů je motivována shora i zdola. Centrální vlády obvykle chtějí předáním části svých kompetencí samosprávným jednotkám na svém území zefektivnit státní administrativu, pomocí decentralizace určitým způsobem demokratizovat politický systém⁸, či v případě evropských států splnit požadavky Evropské unie při procesu prohlubování evropské integrace. Nezanedbatelným faktorem zde bývají i snahy odpovídajícím způsobem reagovat na důsledky globalizace,⁹ regionalizace se tak dostává do kontextu výzkumů globalizace. Regiony a města většinou požadují posílení své autonomie, což je často spjato i se snahou o zachování a ochranu vlastní regionální identity vůči ostatním regionům.¹⁰ Pro fenomén regionalismu motivovaného zároveň globalizací a evropskou integrací Michael Keating používá pojem „nový regionalismus“.¹¹ Jak tvrdí Petr Drulák, „evropský

⁵ Regionalizace předpokládá vytvoření nové úrovně teritoriální organizace státu, směřuje shora dolů. Jedná se o procesy, v jejichž průběhu jednotlivé vlády jako instituce přenášejí určité pravomoci na regiony. Regionalismus jako politické hnutí v sobě zahrnuje požadavek větší kontroly těmi, kdo žijí na daném teritoriu, resp. v konkrétním regionu; často se jedná o požadavek směřující k vytvoření regionální vlády.

⁶ Zdaleka ne všechny evropské státy lze označit v úzkém slova smyslu jako „národní“. Pro účely této práce jsou různé konotace tohoto pojmu nepodstatné a pojem „národní stát“ je zde používán ve smyslu centrální. Pojem „národní“ používám v této práci ve smyslu vnitrostátní.

⁷ Myšlenky o postupném úpadku vestfálského systému, který byl založen na dominanci principu státní (národní) suverenity, jsou již od přelomu 70. a 80. let prosazovány tzv. neoidealistickou školou mezinárodních vztahů. Liberální a neoliberální institucionalisté argumentují příkladem evropské integrace, když se snaží dokumentovat relativní oslabování vlivu (národních) států v mezinárodní politice. Někteří badatelé poukazují na určité příznaky krize státu, který není schopen adekvátně plnit všechny role, které na sebe v průběhu vývoje moderní politiky nabral. (viz. ROSAMOND, B.: *Theories of European Integration*. 1st ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2000. ISBN 0-333-64717-3)

⁸ Hlavními principy tzv. „bonne gouvernance“ jsou povinnost informovat, transparentnost, efektivnost a účinnost, vnímavost k potřebám občanů, předvídatost a nadřazenost práva

⁹ Například tzv. *offshoring* nebo *offshore outsourcing*, tj. přesun výroby do zahraničí a z toho plynoucí hrozba nezaměstnanosti

¹⁰ Regionální identitou se v tomto případě myslí teritoriálně, jazykově, kulturně podmíněná identita obyvatel daných specifických území. Jde o určitý sociální konstrukt v situaci, kdy region vykazuje některé specifické charakteristiky, které ho odlišují od jiných regionů v tomtéž státě a jeho obyvatelé a/nebo elity se pomocí této identity vymezují proti ostatním regionům. Regionální identitu tedy chápou podobně jako národní resp. státní. Více viz. LAPID, Y. - KRATOCHWIL, F.: *The Return of Culture and Identity in IR Theory*. 1st ed. London: Lynne Rienner Publisher, 1996. 1555877273

¹¹ KEATING, M.: *The New Regionalism*. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham: Edward Elgar, 1998. Kap. 3, s. 58-71. ISBN 1-84064-486-9

regionalismus zažívá od konce osmdesátých let pozvolný rozkvět, jeho příčiny jsou však komplexní a stále sporné“.¹²

CÍL PRÁCE

Ve své práci bych se chtěla soustředit na jeden z projevů regionalizace, paradiplomacii, na proces jejího vzniku a průběh jejího uskutečňování. Cílem této práce je analýza praxe realizování paradiplomacie ve dvou vybraných evropských regionech. Bude analyzován především výběr zahraničních partnerů s důrazem na způsob spolupráce s nimi, bilaterální a multilaterální dimenze zahraničních aktivit daných regionů, role Evropské unie a regionálních aktérů paradiplomacie. Příklady paradiplomacických aktivit budu sledovat v jednání českých krajů se zaměřením na Středočeský kraj, který je největším samostatným územně správním celkem České republiky¹³. Druhý příklad mi poskytnou aktivity partnerského regionu Středočeského kraje, francouzského Burgundska.¹⁴ Tato studie sleduje z důvodu omezeného prostoru diplomové práce pouze evropskou dimenzi zahraničních aktivit regionů a mimoevropské kontakty evropských regionů ponechává stranou pro další možné zkoumání.

Klíčové výzkumné otázky práce zní: co vede regiony k zahraničním aktivitám, podílí se na formulaci zájmů a realizaci paradiplomacie zkoumaných regionů co nejširší spektrum regionálních nebo lokálních aktérů a jednají regiony podle předem určené strategie, je hlavním hybatelem aktivit úřad nebo soukromá sféra? Nejprve identifikuji základní rysy zahraniční politiky obou regionů. Dále prozkoumám nástroje, které vznikly k jejímu prosazení a identifikuji hlavní výzvy pro budoucnost. Zvláštní pozornost je v této práci věnována aktivitám obou regionů v Bruselu s přihlédnutím k významu, jaký v obou státech plní rovina regionů. Celkově se práce více zaměřuje na aktivity

---

¹² DRULÁK, P.: Flandry a Evropa – vlámská (para)diplomacie. *Integrace* [online]. 24.10.2001, [cit. 2006-12-12]. Dostupné z URL <[http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=410SSN 1080-2711](http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=410SSN%201080-2711)>.

¹³ Středočeský kraj je svojí rozlohou největším krajem České republiky (11014 km²) a patří mezi čtyři kraje, na jejichž území žije více než 1 milion obyvatel, je třetím nejlidnatějším krajem, k 30.9. 2006 měl kraj 1 171 200 obyvatel. (zdroj: www.kr-stredocesky.cz) [cit. 2007-12-05].

¹⁴ Burgundsko má rozlohu 31 582 km² a žije v něm přibližně 1 616 000 obyvatel (rok 2004). (zdroj: *L'Économie de la Bourgogne*; www.cr-bourgogne.fr) [cit. 2007-12-05].

regionů v Evropě, která je mezi evropskými regiony častější, především z důvodu geografické blízkosti.

Ambicí práce však není posoudit míru úspěšnosti zahraničních aktivit zkoumaných regionů. Pro komplexní výzkum by bylo nutné zkoumat jak formální nastavení, tak faktické naplnění zahraničních aktivit s ohledem na různé typy aktérů, kteří v obou regionech působí. Takový postup by ale přesáhl záměry této práce.

V práci se nebudu věnovat citlivému tématu paradiplomacie ve federálních státech, protože jak Česká republika, tak Francie, jsou decentralizované unitární státy.¹⁵ Ve federálních státech dává rozdělení mocí exkluzivní kompetence pro jednání navenek federaci, což mnohdy koliduje se zahraničními ambicemi federalizovaných jednotek. Problémy federálních států v této oblasti bývají v literatuře demonstrovány na příkladech nespokojených regionů jako jsou Québec či Baskicko.

STRUKTURA PRÁCE

Práce je rozdělena do šesti částí, respektive čtyř kapitol. První kapitola je věnována reflexi procesu regionalizace, která nás dovede k paradiplomacii jako jednomu z jejích důsledků. Soustředím se zde na charakteristiku procesu regionalizace a rozlišení jeho aktérů. Druhá kapitola se zabývá samotnou paradiplomacií. Vymeším teoretické rámce používané při analýze paradiplomacie, popíši její obsah, formu a motivy, které vedou regiony a města k paradiplomacii. Především se budu snažit analyzovat paradiplomacii v souvislosti s evropskou integrací. Bude mne zajímat i role partnerů zahraničních aktivit měst a regionů - ministerstev, firem, nevládních organizací, vztahy se zahraničními partnery (především s Evropskou unií, dále pak se zahraničními státními i nestátními aktéry). Ve třetí kapitole analyzuji Zahraniční aktivity Burgundska formou případové studie a ve čtvrté stejným způsobem zkoumám

---

¹⁵ Ve federaci je moc dělena mezi centrum a nižší jednotky, určité kompetence jsou výlučně v rukou nižších jednotek. V decentralizovaných unitárních státech jsou kompetence nižších jednotek odvozeny od centra.

zahraniční aktivity Středočeského kraje. V závěrečné části jsou shrnuty hlavní poznatky a provedena konečná analýza tématu práce.

HODNOCENÍ PRAMENŮ A LITERATURY

Důležitými primárními prameny, které ve své práci používám, jsou koncepční materiály a smlouvy zachycující paradiplomatickou činnost Středočeského kraje a regionu Burgundsko. Dalším důležitým zdrojem pro výzkum paradiplomacie českých krajů a regionu Burgundsko jsou rozhovory s úředníky, kteří realizují a mnohdy i vytváří strategii paradiplomacie ve zkoumaných regionech. Provedené rozhovory jsou vypsány v části „Použitá literatura“ pod označením Primární prameny.

Provedla jsem také obsahovou analýzu sekundárních dat, z nichž vybrané zdroje analyzuji níže. Mezinárodní aktivity regionů v posledních dvou desetiletích přitahují pozornost jak politiků, tak politologů. V literatuře o evropských regionech se navíc objevuje otázka vztahů regionů a Evropské unie a vzájemného spojení regionů. V devadesátých letech 20. století a v prvních letech po roce 2000 bylo napsáno několik stěžejních knih zabývajících se regiony a jejich postavením v EU za použití teorií zabývajících se nebo dotýkajících se rolí regionů evropské politice. Teoriím se budu věnovat později, nyní bych ráda popsala základní studie týkající se našeho tématu.

Koncept paradiplomacie v odborné literatuře rozšířil Ivo Duchacek (New York) svými díly, i když původně upřednostňoval pojem mikro-diplomacie. Kniha *Perforated Sovereignities and International Relations: Trans-Sovereign Contacts of Subnational Governments* z roku 1988 patří sice k základním knihám o paradiplomacii, ale v našich knihovnách chybí.¹⁶

Jedním z prvních odborníků, kteří se snažili přijít s názvem nebo označením, které by popsalo skupinu poměrně různorodých forem nestátní diplomacie, je Panayotis Soldatos (Montreal). Poprvé používal slovo paradiplomacie, zkratku sousloví „paralelní diplomacie“ v knize, na které se jako

---

¹⁶ DUCHACEK, I. - LATOUCHE, D. - STEVENSON, G.: *Perforated Sovereignities and International Relations: Trans-Sovereign Contacts of Subnational Governments*. 1st ed. New York: Greenwood Press, 1988. ISBN 978-0313261800

editor podílel s H. Michelmannem, *Federalism and International Relations. The Role of Subnational Units* z roku 1990.¹⁷ Knihu, ve které se Soldatos zabývá teoretickým rámcem pro studium federalizovaných států jako zahraničně-politických aktérů, v českých knihovnách také nenajdeme.

Brian Hocking je k používání termínu paradiplomacie skeptický. Podle něj tento výraz sugeruje existenci konfliktu mezi centrální a podstátní úrovni politiky a implicitně předpokládá jejich „neslučitelné zájmy“. Známostou knihou Briana Hockinga z roku 1993 *Localizing Foreign Policy. Non-Central Governments and Multilayered Diplomacy*¹⁸ jsem sice neměla k dispozici, ale mohla jsem se opřít alespoň o jeho článek publikovaný ve *WeltTrends* v roce 1996 *Bridging Boundaries: Creating Linkages, Non-Central Governments and Multilayered Policy Environments*.¹⁹ Podle Hockinga nemůže být diplomacie považována za proces členěný mezi aktéry uvnitř jednoho státu, ale spíše za systém, kde se aktéři zastupující různorodé zájmy proplétají uvnitř stejné státní struktury. To nazývá mnoho-úrovňová diplomacie. Zdá se, že tento přístup podceňuje např. autonomii přiznanou federalizovaným státům při rozvoji jejich mezinárodních aktivit. Tímto pojetím se zabývá i Éric Philippart, viz. například jeho studie v *Études Internationales* z roku 1998 *Gouvernance à niveaux multiples et relations extérieures: le développement de la 'para-diplomatie' et la nouvelle donne belge*.²⁰

Editoři Barry Jones (Cardiff) a Michael Keating (Ontario) sestavili knihu *The European Union and the Regions* (1995), která zkoumá nové vzorce politik, které spojují tři roviny – Evropskou unii, národní stát a region.²¹ Různí autoři v ní zkoumají jednotlivě tehdejší členské státy Evropské unie a zkušenosti jednotlivých regionů s vlivy evropské integrace. Některými regiony je vnímána jako hrozba, centralizující síla, která zvyšuje jejich perifernost, jinými jako

¹⁷ SOLDATOS, P. - MICHELMANN, H.: *Federalism and International Relations. The Role of Subnational Units*. 1st ed. Oxford: Clarendon Press, 1990. ISBN 0198274912

¹⁸ HOCKING, B.: *Localizing Foreign Policy. Non-Central Governments and Multilayered Diplomacy*. 1st ed. New York. St. Martin's Press, 1993. 978-0312097202

¹⁹ HOCKING, B.: *Bridging Boundaries: Creating Linkages, Non-Central Governments and Multilayered Policy Environments*. *WeltTrends*, 1996, Nr. 11, s. 36-51. ISSN 0944-8101.

²⁰ PHILIPPART, É.: „Gouvernance à niveaux multiples et relations extérieures: le développement de la 'para-diplomatie' et la nouvelle donne belge.“ *Études Internationales*, 1998, Vol. 29, No. 3. s. 631–646.

příležitost, jak obejít národní vlády a hájit svou svébytnost. Autoři jsou skeptičtí k scénáři „Evropy regionů“, ve kterém národní státy zvolna mizí ve prospěch evropské a regionální úrovně. Soustředí se na důsledky Maastrichtského ujednání o principu subsidiarity, spolu se silami evropské integrace a regionálního prosazování, které podle badatelů podstatně mění evropskou politiku.

Hlavními zkoumanými otázkami jsou dopad Společenství na regionální politiku, cesty regionů pro ovlivňování Společenství a nové formy trojstranné politiky, v níž na sebe regiony, státy a Společenství vzájemně působí a vytváří a implementují společné politiky. Podle výzkumů neexistuje jednotný model, otázky i cesty pro ovlivňování značně varíují případ od případu, stejně jako samotný termín region. Autoři pozorují jistou společnou hnací sílu směrem k zvýšenému prosazování regionů a k výzvě rozhodovacímu monopolu národních států.

Michael Goldsmith (Salford) a Kurt Klauði Klausen (Odense) vydali jako editoři v roce 1997 v knize *Integration and Local Government* práci týmu badatelů z evropských zemí, která zkoumala přístupy samospráv k evropské integraci v závislosti na institucionálním prostředí, administrativní kapacitě a novém organizačním a institucionálním vývoji uvnitř a mezi samosprávami.²² Podle autorů samosprávy a regionální vlády vylepšily své zapojení do evropské politiky, ale výsledek není jednoznačný. Pro kategorizaci různých typů aktivity samosprávných úřadů byla vytvořena čtyřstupňová klasifikace podle toho, jak jednájí ve vztahu k evropským záležitostem - odpor, pasivita, reakce a pozitivní reakce. Ukázalo se, že nejvíce samospráv je v kategorii „pasivní“ a druhá největší kategorie je „reakční“, což napovídá, že dopad evropeizace je omezen na pár dynamických samospráv. Jako příklady těchto aktivních úřadů uvádí autoři například městské správy Milána, Manchesteru, Birminghamu nebo Barcelony a regionální vlády například Nord Pas-de-Calais a Severního Porýní-Vestfálska.

---

²¹ JONES, B. - KEATING, M.: *The European Union and the Regions*. 1st ed. Oxford: Clarendon, 1995. ISBN 0-19-827999-X

Patrick Le Galès (Rennes) a Christian Lequesne (Paříž) jsou editoři realistické a dobře vyvážené knihy *Regions in Europe* (1998), která se snaží zhodnotit, zda mají regiony větší vliv na politiku, ekonomiku a společnost v Evropě.²³ Kniha zkoumá, jak se regiony prosazují ve stále více integrované Evropě, proč a jak se stalo, že se evropské regiony nestaly nepominutelnou vládní úrovní pro evropský rozhodovací proces a jaká (pokud nějaká) je jejich budoucnost. Příspěvatelé v knize dokazují, že trendy šedesátých let (oživení regionalistického hnutí a státní tlaky na upevnění demokracie) pominuly a že předpovídaný vzrůst větší politické moci na regionální úrovni je nejen plný paradoxů, ale i moc pomalý na to, aby se zcela uskutečnil. Badatelé hledají důvody, které k tomu vedly, a studují regiony ve vztahu k evropské integraci, globalizaci, státům samosprávám z komparativní i národní perspektivy.

Kniha se zabývá i vlivem Evropské unie na regiony a výsledky decentralizačních snah sedmdesátých let, které podle autorů neumožnily, aby se regiony v Evropě staly opravdu významnou úrovní vlády. Politika decentralizace a institucionální inovace byly spíše symbolické, než aby se jednalo o reálnou redistribuci moci mezi vládními úrovněmi (kromě nadnárodní úrovně). Autoři nastiňují mnoho faktorů, které ovlivňují vývoj regionů v Evropě a závěrem se shodují, že evropské regiony zůstávají v evropském systému vládnutí slabými politickými aktéry. Tato kniha je, podobně jako *The European Union and the Regions* Jonese a Keatinga, skeptická ke konceptu „Evropy regionů“ a popisuje postavení a úlohu regionů v evropském politickém systému v limitech daných centrálními státy.²⁴ Jednotlivé studie jsou přínosné v tom, že se snaží vyvrátit mýty o vnímání role a vlivu regionů a ukázat jejich reálné působení a roli v dnešní složité, mnohoúrovňové západoevropské politice. Tvrdí, že regiony málokdy uspějí jako koordinační úroveň nebo řízení mnoha aktérů a sítí, jež charakterizuje nový systém vládnutí. Přísliby, které dala decentralizace a regionalizace regionům, se podle autorů zkrátka úplně nenaplnily.

---

²² GOLDSMITH, M. - KLAUSEN K. K.: *European Integration and Local Government*. 1st ed. Cheltenham: Edward Elgar, 1997. ISBN 1-85898-492-0

²³ LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. ISBN 0-415-16483-4

Michael Keating, přední odborník na regionální problematiku, publikoval poprvé v roce 1998 knihu s názvem *The New Regionalism in Western Europe*, která poskytuje určitý vhled do potenciálu a možností procesu regionálního vývoje. Jednotlivé kapitoly jsou založeny na studiích, které byly prezentovány na konferencích a workshopech v několika letech před vydáním knihy. Nejinovativnější částí knihy bylo v době jejího publikování pojednání o tehdejší kontextu a jeho významu pro regiony. Jedná se o velmi komplexní analýzu minulých trendů západoevropského regionalismu.

V knize editorů Francisca Aldecoa (Madrid) a Michaela Keatinga *Paradiplomacy in Action* z roku 1999 je paradiplomacie definována jako „zahraniční politika necentrálních vlád“.²⁵ Editoři se pokusili o široký a otevřený přístup k hodnocení aktérů paradiplomacie, pro které je používán výraz „podstátní“²⁶, což zahrnuje veřejné úřady na regionální úrovni (tedy méně než celostátní), i když se mnozí považují za národní, když ne rovnou za plně suverénní aktéry. Ukazuje se, že motivy, strategie a možnosti necentrálních vlád na mezinárodní scéně se podstatně liší. Několik přispěvatelů (např. Keating) dokazuje, že tyto aktivity nejsou nové, ale jejich opětovné vynoření koncem 20. století je připisováno účinkům globalizace a vzestupu důležitosti ekonomických uskupení, jakým je i Evropská unie. Autoři se snaží dokázat, že teorie funkcionalismu sama nestačí na vysvětlení, proč dochází k přelévání²⁷ domácích (především hospodářských) kompetencí na mezinárodní scénu, a že je nutné dodat politická vysvětlení tohoto jevu odvozená od cílů a strategií podstátních elit.

Někteří přispěvatelé se dotýkají rozlišování oblasti paradiplomacie prováděné nestátními aktéry od klasické státní diplomacie, což v teoretické rovině znamená přehodnocení rozdílů mezi teorií mezinárodních vztahů a komparativní politikou. Toto je kontroverzní téma a například Iñaki Aguirre

---

²⁴ slovy předmluvy nikoli „bring back the regions“ (vrátit regiony), ale „put the regions in their place“ (dát regiony na své místo)

²⁵ ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. ISBN-100714680184

²⁶ někteří autoři používají místo termínu podstátní nebo subnárodní (anglicky *sub-state* nebo *subnational*) výraz necentrální, který podle nich přesněji odráží status entit jako je např. Québec nebo Katalánsko. Například necentrální vláda (anglicky *non-central government*, NCG).

(Bilbao) je k termínu paradiplomacie značně rezervovaný (obdobně jako Brian Hocking), vytýká mu vágnost a ptá se, zda vyjadřuje koherentní oblast působnosti. Navrhuje, abychom raději používali koncept „postdiplomatie“ světa, než abychom se snažili rozšiřovat koncept diplomacie.²⁸ Termín postdiplomacie vyjadřuje mezinárodní zapojení necentrálních vlád, protože je to proces, který se posouvá mimo státní úroveň, tedy “stranou diplomacie”. Aguire říká, že jako důsledek lokalizace globálních problémů a internacionalizace²⁹ místních otázek, znázorňují postdiplomatie aktivity hlavní současné sporné body moderních demokracií mnohem lépe, než dřívější klasické otázky státní suverenity.

V celé knize se objevuje několik společných témat. Autoři uznávají, že zapojení podstátních aktérů do vnějších záležitostí není přechodným chováním, ale znamená změnu v diplomatické praxi. Dále se objevuje názor, že to bude způsobovat konflikty se státy a rivalitu mezi jejich regiony. Tyto konflikty nejsou nutně nezvladatelné a externí role států a regionů nejsou nutně nekompatibilní. Naopak, objevuje se zde mnoho příležitostí pro spolupráci a sdílení rolí. To, že došlo ke sdílení pravomocí a rozšíření vzájemné závislosti, ale vyžaduje některé změny v postojích států i regionů.

John Loughlin (Cardiff) editoval v roce 2001 knihu, jež byla výsledkem výzkumného projektu provedeného pro Výbor regionů, který analyzoval stav výkonu demokracie na podstátní úrovni ve všech tehdejších členských státech Evropské unie. Jeho výchozí hypotézou bylo, že liberální demokracie je úzce spojená s vzestupem národního státu v devatenáctém století. Ovšem národní stát se významně mění pod vlivem různých jevů včetně globalizace a regionalizace, vnitřních reforem systému veřejné správy jako je privatizace a deregulace, a postupný vývoj regionů a samospráv jako aktérů jejich vlastním

---

²⁷ *spillover*, klíčový pojem teorie funkcionalismu

²⁸ AGUIRE, I.: Making Sense of Paradiplomacy? An Intertextual Enquiry about a Concept in Search of a Definition. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. s. 205. ISBN-100714680184

²⁹ Zmezinárodnění; určitý druh globalizace. Dané otázky nebo aktivity v rostoucí míře překračují hranice jednotlivých zemí, prohlubuje se vzájemná spolupráce se zahraničními subjekty. Například profesní organizace, nebo odborové organizace se začaly internacionalizovat poměrně brzo. Stále více různých profesních a odborových sdružení dnes kooperuje na nadnárodní úrovni a dokáží vyvíjet společné akce nejen na národní vlády, ale dnes prakticky i na globální instituce.

příčiněním. Tyto změny přináší výzvy pro výkon demokracie a především pro její vyjádření na regionální a místní úrovni. Kniha se zabývá teoretickými důsledky těchto změn na základě měnící se povahy státu a nového regionalismu. Jedním z klíčových zjištění výzkumu je, že mezi členskými státy neexistuje jednotný význam demokracie a existují dokonce variace v rámci jednoho státu v závislosti na tom, zda je uvažována národní nebo podstátní úroveň.

Jednotlivé kapitoly předkládají historické a filosofické pozadí konceptu demokracie v té které zemi a vysvětlují institucionální vyjádření demokracie na různých úrovních. S ohledem na výkon demokracie na podstátní úrovni je zkoumána role nátlakových skupin a politických zájmových skupin, stejně jako role politických stran. Kniha tedy obsahuje kritické studie podstátní demokracie a přehled inovativních přístupů ke zlepšení regionální a místní demokracie pomocí široké palety mechanismů a reforem, které by reagovaly na výzvy a možnosti kterým dnes čelí.

Teoretickým východiskem pro Dr. André Lecourse (Toronto) ve výzkumu paradiplomacie je teorie historického institucionalismu. Zkoumá nové mezinárodní aktéry, jejich vnější a vnitřní vazby a rozšiřování hranic oboru mezinárodních vztahů a negociací. Ve svých studiích se Lecours zabývá paradiplomacií, regionalismem i tzv. *identity politics*³⁰ a zaměřuje se především na Španělsko a Belgii. V roce 2002 publikoval v *International Negotiation* článek „*Paradiplomacy: Reflections on the Foreign Policy and International Relations of Regions.*“, kde zkoumá nové skupiny aktérů a témat, které do mezinárodních negociací vnesla paradiplomacie.³¹ Teoretický rámec je v této studii založený na historickém institucionalismu. Studie přináší konceptuální a praktický pohled na paradiplomacii především z hlediska procesů mezinárodních negociací a mezinárodních vztahů.

Stéphane Paquin (Sherbrooke, Kanada) ve své knize z roku 2004 *Paradiplomatie et relations internationales. Théorie des stratégies*

---

³⁰ *Identity politics* je název pro politickou činnost podporující zájmy členů skupiny kvůli skutečné nebo domnělé společné identitě nebo znaku/rysu (jako např. rasa nebo gender). Obvykle se jedná o reakci na dojem, že jsou dané skupině odepřena některá práva. Termín je používán od sedmdesátých let, hlavně v severoamerické politice.

internationales des régions face à la mondialisation. (Paradiplomacie a mezinárodní vztahy. Teorie mezinárodních strategií regionů vzhledem ke globalizaci) zkoumá paradiplomacii v mezinárodních vztazích z hlediska federalismu, používá především příklad Québecu.³² Paquin mluví o paradiplomacii, pokud mají její oficiální reprezentanti mandát necentrálních vlád vyjednávat s mezinárodními aktéry, což nepovažuje za nový jev. S ostatními autory se v podstatě shoduje na tom, že v současné době je snazší pro nevládní aktéry vstoupit na mezinárodní a diplomatickou scénu.

Vzhledem k absenci jiné literatury o české paradiplomacii, jsem pro svou práci o tomto tématu použila jako výchozí bod výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí „*Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR*“, který v roce 2004 zpracoval tým Ústavu mezinárodních vztahů pod vedením Doc. Ing. Petra Druláka, PhD. Drulákův tým zkoumal paradiplomacii českých krajů ze čtyř teoretických perspektiv a na základě výzkumu se nejvíce přiklonil k tezi mezinárodní politické ekonomie. Zastává názor, že „česká paradiplomacie je především odpovědí na ekonomický a technologický pokrok“.³³ Drulákova interpretace výzkumu dala také částečně za pravdu neo-federalistické perspektivě, jež paradiplomacii chápe jako výraz demokratizace státu a zefektivňování státního aparátu. Zcela odmítnul neorealisticou představu o paradiplomacii jako nástroji zahraniční politiky státu, i postmoderní přístup, který v paradiplomacii vidí doklad radikální přeměny politických identit a ústupu státu.

---

³¹ LECOURE, A.: Paradiplomacy: Reflections on the Foreign Policy and International Relations of Regions. *International Negotiation*. 2002. Vol. 7, No. 1. Kluwer Academic Publisher. s. 91–114. ISSN 1382-340X

³² PAQUIN, S.: *Paradiplomatie et relations internationales. Théorie des stratégies internationales des régions face à la mondialisation*. Ed.1. Bruxelles: P.I.E.-Peter Lang, 2004. ISBN 978-90-5201-225-4.

³³ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Jak si stojí česká paradiplomacie? Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 159. ISBN: 80-210-3865-9

1. REGIONALIZACE³⁴

V této kapitole budu analyzovat samotnou regionalizaci, proces emancipace regionů, respektive vzniku vnitrostátních regionů a motivy, které k tomu vedly. Ve druhé polovině 20. století se ukazuje nevýhoda přílišné koncentrace moci v centru a snaha zvýšit účast občanů na správě věcí veřejných, což posupně vede k přenášení části kompetencí z centra na nové, územně vymezené celky. Modely přesunu kompetencí z centra zde zkoumám tři, decentralizaci, dekoncentraci a devoluci. Decentralizační proces analyzuji v případě Francie a České republiky. V závěru kapitoly se budu věnovat samosprávám v roli politických aktérů.

1.1 VYMEZENÍ POJMU REGION

Zatímco pojem města je poměrně jasný, obecné vymezení regionu už tak jednoduché není a pojem region se v jednotlivých státech významově liší. Region je v literatuře většinou definován funkčně nebo teritoriálně. Funkčně vymezený region je územní jednotkou s určitým autonomním statutem (s centrem určenými administrativními funkcemi), mezistupněm mezi centrální a lokální mocí a prostorem střetu vztahů mezi různými institucemi.³⁵ Teritoriální vymezení vidí region jako kulturní a politickou jednotku vázanou na specifické odlišnosti obyvatelstva, území mezi národním státem a lokalitou, kde působí aktéři z různých úrovní.³⁶ V rámci jednoho státního celku se však může u daného regionu jednat o obě vymezení, např. administrativní jednotku vázanou na teritorium se specifickým socio-ekonomickým nebo kulturním rozměrem. Region lze definovat z mezinárodního hlediska také v nadstátní rovině, tj. v rovině vztahů mezi státy, kdy je chápán jako území, které nebere ohled nejen na hranice státních celků, ale často zahrnuje i tak rozsáhlé oblasti, jako jsou

³⁴ Regionalizací zde nemyslím termín, kterým byl od konce 80. let označován vznik a konsolidace různých ekonomických uspořádání mezi skupinami geograficky blízkých zemí (NAFTA, APEC, Mercosur, ASEAN apod.)

³⁵ Ve Francii ale například existují tři úrovně územně administrativních orgánů, obce, departementy a regiony, pro francouzské regiony tedy není toto funkční vymezení přesné.

³⁶ FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: Decentralizační trendy v současné Západní Evropě. In FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vyd. Olomouc: Moneta-FM, 2002. s. 11. ISBN 80-900965-8-1

kontinenty.³⁷ Není-li řečeno jinak, pokládám v této studii za **region územní jednotku mající institucionální a politickou povahu a samosprávné kompetence pod kontrolou demokraticky voleného zastupitelstva.**

Z hlediska výzkumu zahraničních aktivit měst a regionů není členění na město a region popř. ústavní a samosprávný region vždy relevantní. V odborné literatuře se často nepovažuje za rozhodující zda se jedná o město či region nebo zda jsou v unitárním nebo federálním státě, mají však vždy jednu společnou vlastnost a tou je nadřazenost existujícím lokálním institucím. V řadě případů se tedy v literatuře například nerozlišují aktivity německých spolkových zemí a francouzských měst. Odlišnosti v postavení a vymezení kompetencí regionů z různých ústavních systémů mohou způsobovat jisté problémy například při snahách o přeshraniční spolupráci regionů, i když se nemusí jednat primárně o rozdíly mezi unitárními a federálními státy.³⁸ Německé spolkové země například v některých případech odmítají uzavírat smlouvy s českými kraji, protože se pokládají za jinou státoprávní úroveň, a vyžadují uzavírání smluv s vládou České republiky.³⁹ Odpovídající partneři pro kraje jsou z pohledu spolkových zemí na nižší úrovni vládních okrsků (*Regierungsbezirk*). Pro českou stranu se jedná o problém, protože svým postavením a kompetencemi se kraje ocitají na úrovni mezi spolkovou zemí a německým vládním okrskem. V praxi najdeme několik řešení, kraj uzavře dohodu současně s vládním okrskem a danou spolkovou zemí⁴⁰ nebo uzavře dohodu se spolkovou zemí zastoupenou na nižší úrovni⁴¹. Řešením může být i přímá spolupráce s vládním okrskem.

³⁷ viz HNÍZDO, B.: *Mezinárodní perspektivy politických regionů*. 1. vyd. Praha: ISE, 2005. ISBN 80-85241-95-1, kde rozlišuje tři typy „politických regionů“ (makroregiony nebo panregiony, transnacionální reg., transhraniční reg.)

³⁸ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Jak si stojí česká paradiplomacie? Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 152. ISBN: 80-210-3865-9

³⁹ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: *Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR*. (Zpráva z výzkumného projektu MZV ČR) [online] Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 23. [cit. 2006-12-12]. Dostupné z URL <<http://www.iir.cz/display.asp?ida=377&idi=360>>

⁴⁰ Karlovarský kraj má partnerskou smlouvu s Vládním krajem Chemnitz, kterou zastřešuje Svobodný stát Sasko.

⁴¹ Moravskoslezský kraj má partnerskou smlouvu se Severním Porýním-Vestfálskem, kde je protějškem hejtmana (místo premiéra spolkové země) státní tajemník ministerstva hospodářství.

Další možnost, jak definovat region nabízí Evropská unie.⁴² Ta od roku 1988, kdy došlo k reformě strukturálních fondů, třídí regiony podle klasifikace územních jednotek NUTS (zkratka z francouzského *Nomenclature des Unités Territoriales Statistique* nebo anglického *Nomenclature of Units for Territorial Statistics*).⁴³ Jedná se o územní celky vytvořené pro statistické účely Eurostatu (statistický úřad EU) pro porovnání ekonomických ukazatelů členských zemí EU. K jednotnému systému územního rozčlenění v rámci EU se přistoupilo kvůli odlišnému územnímu členění jednotlivých členských států. Kritériem rozřazení do jednotek NUTS je počet obyvatel, kteří na daném území mají trvalé bydliště. Regiony úrovně NUTS 1 mají mít 3-7 milionů obyvatel, regiony NUTS 2 jsou v rozmezí 800 tisíc – 3 miliony obyvatel a regiony NUTS 3 by neměly přesáhnout 150-800 tisíc obyvatel.

- NUTS 1: největší, územní jednotka na úrovni státu či velkého územního celku (např. v ČR Čechy a Morava),
- NUTS 2: střední úroveň územně správního členění státu, (v ČR představuje zhruba úroveň dvou krajů, ve Francii jednotlivé regiony i Korsiku),
- NUTS 3: úroveň nejnižší územně správní jednotky (v ČR přibližně jednotlivé kraje, Francie jednotlivé departementy),
- NUTS 4: v ČR okresy či mikroregiony, ve Francii arrondissementy
- NUTS 5: v ČR obce nebo pověřené obce s přenesenou působností státní správy, ve Francii obce

Články a studie, které se zabývají paradiplomacií, často pojednávají o NUTS 2.⁴⁴ Ve Francii, Itálii, Rakousku a Nizozemí existují NUTS 2 jako samosprávné jednotky. Ve Francii se pod NUTS 2 skrývá 22 regionů, v Německu ale 41 *Regierungsbezirke* a v České republice máme 8 oblastí (regionů) s klasifikací NUTS 2. V některých federálních státech (Belgie – 10

⁴² http://ec.europa.eu/comm/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html [cit. 2007-12-05].

⁴³ někdy také „statistické regiony EU“

⁴⁴ viz např. LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. ISBN 0-415-16483-4

provincií, Německo - 16 spolkových zemí *Länder* nebo *Bundesländer*) jsou rozhodující regiony NUTS I.⁴⁵

V rámci ČR byl vytvořen pětiúrovňový systém regionů NUTS, který je komplementární se systémem členění území v rámci Evropské unie a je nezbytný pro nastavení a realizaci evropské regionální politiky. Přestože realizací správní reformy splnila ČR jeden z požadavků Evropské komise, musely být pro účely administrace strukturálních fondů malé a vzájemně disproporční české kraje ještě dále sloučeny. Regiony soudržnosti (NUTS 2) jsou deklarovány v zákoně č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje.⁴⁶

Ve své práci se zabývám dvěma regiony, které nesou označení NUTS 2, z čehož pro ně plynou určité výhody týkající se čerpání prostředků ze strukturálních fondů. Pomoc ze strukturálních fondů je určována pro úroveň NUTS 2 a 3 (ostatní úrovně slouží pouze pro statistické účely EU) a tyto mají také možnost pokusit se prosadit své představy v Generálním ředitelství Evropské komise pro regionální politiku při vyjednávání Regionálních operačních programů.

1.2 ZPŮSOBY REGIONALIZACE

Od šedesátých let se v mnoha zemích regiony staly důležitou základnou pro administrativu a politickou mobilizaci. Další fází bylo ustavení regionů jako správní úrovně, což mělo v různých státech odlišný průběh. Stály proti sobě tři koncepce regionů jako úrovně státní správy. První byla koncepce centrálního regionu, obvykle považovaného za prostředek konsolidace místních vlád a některých jejich funkcí. Druhá byla větší, oblastní úroveň regionu, viděná jako vhodná úroveň pro upevnění stávajících regionálních aktivit pod politickou kontrolou a pro přenesení určitých funkcí z centrálního státu. Třetí koncepce

⁴⁵ Viz tabulka v LE GALÈS, P.: Conclusion – government and governance of regions: Structural weaknesses and new mobilisations. In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 240. ISBN 0-415-16483-4

⁴⁶ viz zákon č. 248/2000 Sb.: § 15: „pro potřeby spojené s koordinací a realizací hospodářské a sociální soudržnosti, spočívající zejména ve využívání finančních prostředků z předvstupních a strukturálních fondů Evropských společenství se zřizují regiony, jejichž územní vymezení je totožné s územními statistickými jednotkami NUTS 2“.

byla kulturní region nebo menšinový národ vymezený společnou identitou a dějinami. Takové regiony se mohou velmi lišit co do územní velikosti.⁴⁷

Literatura rozlišuje také tři typy regionalizace, procesu, jímž vlády přenášejí některé institucionální pravomoci na regiony a jehož konečným cílem má být vytvoření nové územní organizační úrovně státu. Ve Francii se setkáváme s modelem tzv. regionální decentralizace, která dala regionům statut *collectivité territoriale*⁴⁸, stejný, jako mají departementy a obce. Ve Velké Británii zase existuje regionalizace bez regionálních úrovní, kdy Sev. Irsko, Skotsko a Wales jsou administrativními jednotkami, které můžeme nazvat regiony, ale Anglie takovéto uspořádání postrádá. Institucionální nebo politická regionalizace přenáší rozhodovací a legislativní kompetence z centra na politické mocenské regionální orgány, jako je tomu v Itálii a ve Španělsku.

Decentralizační trendy v zemích západní Evropy mají tři možné podoby – politickou decentralizaci, administrativní dekoncentraci a devoluci.⁴⁹ Decentralizace, přenesení politické moci z centrální vlády na nižší správní úrovně, může vyústit ve vytvoření regionalizovaného unitárního státu⁵⁰, v minulosti vedla například k vytvoření federací v Rakousku a Německu. Dekoncentrace, jež je považována za nejslabší formu decentralizace, znamená zřízení regionálních a místních úřadů centrální správy, tj. zastoupení centrální správy v regionech. Toto je někdy zřizováno za účelem usnadnění implementace státní legislativy v regionech, jedná se fakticky jen o přesun části centrální administrativy na lokální úroveň. Tyto úřady nemají pravomoci činit rozhodnutí, plní jen konkrétní úkoly zadané centrální správou. Nejspornější termín, devoluce, většinou označuje předání omezené výkonné moci z centrální správy na regionální a místní samosprávu. Jedná se opět o přenášení moci od

---

⁴⁷ KEATING, M.: Is there a regional level of government in Europe? In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 11-29. ISBN 0-415-16483-4

⁴⁸ *Collectivités territoriales* je název pro francouzské administrativní struktury, lišící se od státní správy, které mají na starosti zájmy obyvatel určitého území (územní samosprávy). Vymezení a organizace *collectivités territoriales* je určena Ústavou (čl. 34 a hlava XII), zákony a předpisy (dekrety). Tato ustanovení jsou shromážděna v *Code général des collectivités territoriales*.

⁴⁹ Viz například FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: Decentralizační trendy v současné Západní Evropě. In FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vyd. Olomouc: Moneta-FM, 2002. s. 21. ISBN 80-900965-8-1

⁵⁰ někteří autoři používají pojem regionální stát

nadřizovaného k podřizovanému orgánu, který je ale volený (tj. ne pouze zřízený centrální vládou, se jmenovanými státními úředníky). Devolucí jsou tedy vytvořeny nové, přímo volené orgány, podřizované centrálnímu parlamentu.

1.2.1 FRANCIE

V některých případech viděly centrální vlády, i když neochotně přepouštějící svou moc, v decentralizaci strategii, jak zvýšit efektivitu a zmenšit administrativní a politickou zátěž centralizovaného státu. Takový je i případ Francie, kde byla regionální devoluce považována za důležitý příspěvek sociální a ekonomické modernizaci. Jako země s tradičně centralisticky budovaným systémem státní správy a státu, se ale s nutností decentralizace vyrovnává jen stěží.

Pro Francii je charakteristická velmi složitá struktura administrativního členění, je rozdělena do šesti úrovní⁵¹, přičemž existují tři úrovně územních orgánů. Jedná se zaprvé o obce, jejichž kompetence se týkají například městské policie, správy hřbitovů a pohřebních služeb, dodávek vody a čistoty ovzduší, svozu a likvidace domovních odpadů, správy výstavišť a tržišť, správy jatek, rozvoje cestovního ruchu, údržby místních komunikací, výstavby, údržby a správy školských zařízení prvního stupně, přípravy projektové dokumentace, správy přístavů pro vodní sporty. Vzhledem k existenci cca 36 000 obcí, z nichž mnohé jsou velice malé, poskytl těmto územním samosprávám zákon z roku 1992 (doplňený zákonem z r. 1999) nové nástroje a kompetence a to i v daňové oblasti, aby několik obcí najednou mohlo realizovat své společné programy.

Druhým článkem je departement, jenž má koordinovat práci obcí v sociální sféře. Proto má také nejvíce kompetencí v oblasti sociálních služeb a středního školství. Spravuje tedy v departementu komunikace, připravuje a aplikuje departementální pravidla v otázkách sociálních dávek, staví, udržuje a spravuje střední školy, organizuje a financuje školní autobusy, spravuje ústřední

---

⁵¹ stát, 26 regionů, 100 departementů, 342 arrondissementů (okresů), 4039 kantonů a 36684 obcí (počet obcí je platný k 1.1. 2005, viz. www.insee.fr [cit. 2007-01-04]). Arrondissementy jsou úrovně pod správou měst, kantony

knihovny, monitoruje vybavenost venkova, přísluší mu správa námořních přístavů.

Třetím stupněm je region, vzájemné přesuny kompetencí se většinou dotýkají právě regionů a departementů. Region má legislativní pravomoci ve všech oblastech, které spadají do jeho kompetence. V praxi jsou však regionální normy tvořeny ve spolupráci regionálních institucí s prefektem a zástupci příslušného ministerstva. V kompetenci regionů je hospodářský, zdravotní, sociální, kulturní a vědecký rozvoj. Regiony staví lycea a zařízení odborného školství, zajišťují jejich správu a údržbu. Mají na starost také odborné vzdělávání a učňovské školství. Tyto kompetence zapojují regiony nutně do implementace evropských politik a vzhledem k tomu, že jsou to v porovnání s jinými úrovněmi francouzské státní správy nebo jinými evropskými regiony kompetence poměrně malé, jen to podněcuje jejich politické a administrativní elity, aby byly o to více aktivní. Evropské finanční i politické prostředky představují pro francouzské regiony velmi dobrou příležitost, jak se prosadit.

V souvislosti s jednotlivými úrovněmi státu ve Francii je třeba zmínit i otázku kumulace mandátů volených zástupců.⁵² Participace lokálních autorit v centrální vládě a v parlamentu je významným faktorem ve francouzské politice a vypovídá o propojení místní a celostátní politické úrovně, čemuž se odborně říká horizontální integrace politicko-administrativního systému.⁵³ Lokální a regionální zájmy vlivem a neformálními kontakty lokálních elit pronikají na centrální úroveň. Obava ze ztráty vlivu vyvolává odpor těchto politiků k decentralizačním reformám, například k definitivní substituci departementů regiony. Otázka kumulace mandátů existuje i v českém prostředí v souvislosti s volenými zastupiteli vyšších územních samosprávných celků.

Ve Francii zapůsobila na regionalizaci souhra praktických a politických zájmů. V průběhu vlády Charlese de Gaulla se projevila jeho snaha upevnit moc

---

⁵² tzv. *cumul des mandats*; v roce 1985 byl přijat zákon, kterým bylo zastávání několika veřejných funkcí jedním politikem omezeno na dvě významné volené funkce z následujících: poslanec Evropského parlamentu, zastupitel v Regionální radě, zastupitel v Generální radě, zastupitel v Radě Paříže, starosta obce s více jak 20000 obyvateli a místostarosta obce s více jak 100000 obyvateli.

⁵³ v průměru více jak 80% poslanců Národního shromáždění zastává nějaký volený úřad v místní správě, dle PECKA, A.: Decentralizace a proměny politické kultury ve Francii v 80. letech 20. století: Problematika

své strany na periferii a oslabit tamní tradiční politické síly, spolu s ekonomickými a administrativními důvody k decentralizaci. V roce 1964 vznikly tedy z funkcionálních potřeb regiony, které teprve později získaly svou politicko-institucionální dimenzi. Na rozdíl od obcí a departementů nefigurují regiony v ústavě, byly vytvořeny běžným zákonem. To je svým způsobem nejisté postavení, protože jiný zákon stejné právní váhy je může zase zrušit.

Výbor pro regionální hospodářský vývoj⁵⁴ založený spolu s regiony v roce 1964 měl zajistit ucelené regionální plánování, sjednotit ho s celostátními plány a využít síly nových sociálních aktérů (*forces vives*). V regionech několik společenských hnutí propagovalo regionalismus, ale dokud nepřišly vhodné politické podmínky, tak měla jen malý vliv. Části levice a samosprávná (*autogestionnaire*) hnutí v 60. letech přijaly regionalismus a včas se začlenily do znovu ustavené Socialistické strany sjednocené Françoisem Mitterrandem v 70. letech.⁵⁵ Přesto první iniciativa vzešla od prezidenta de Gaulla po neklidných událostech roku 1968. V tomto období mělo gaullistické hnutí pod kontrolou prezidentský úřad i národní shromáždění, ale v obcích, kde měli mocenskou základnu představitelé čtvrté republiky, bylo velmi slabé. Místní správa představovala možnost, jak je obejít a vytvořit spojenectví s modernizačními silami. De Gaulle roku 1969 navrhl, aby se regionální rady ze 60% skládaly z poslanců národního shromáždění a místních radních a ze 40% aby se volily na společensko-odborné bázi. I když veřejné mínění podporovalo reformu, de Gaullovo trvání na referendu, které by bylo zároveň hlasováním o důvěře jemu i vládě, se obrátilo proti němu a jeho návrhy byly odmítnuty.

V roce 1972 založila vláda Georgese Pompidoua *Etablissements Publics Régionaux*, formu nepřímo volené regionální vlády složenou pouze z poslanců Národního shromáždění a členů místních vlád, s úzce omezenými pravomocemi. Regiony neměly mít svou vlastní správu, ale stejně jako departementy,

---

fungování veřejné správy na místní úrovni. In FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vyd. Olomouc: Moneta-FM, 2002. s. 108-167. ISBN 80-900965-8-1

⁵⁴ *Commission de développement économique régional (CODER)*, jeho členy byli z poloviny tzv. *socio-professionnels*, tedy zástupci společensko-profesních zájmových skupin, ze čtvrtiny představitelé lokálních autorit a vládní zmocněnci s úlohou konzultovat národní plán a investice s regiony.

⁵⁵ KEATING, M.: *The New Regionalism*. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham: Edward Elgar, 1998. Kap. 3, s. 63. ISBN 1-84064-486-9

centrálně jmenovaného prefekta jako výkonný orgán. Hlavní funkce regionů byly v hospodářském plánování a plánování investic a jejich finanční pravomoci byly velmi omezené. Jako formu vzdoru proti zákazu mít samosprávu, si někteří regionální leaderi drželi rozsáhlé skupiny (*cabinets*) poradců.⁵⁶ Podobně jako dříve starostové velkých měst a předsedové rad departementů (*conseils généraux*), i politicky vlivní regionální předáci se snažili s prefekty spolupracovat, místo aby s nimi soupeřili. Investice, i když omezené, mohly být strategicky použity tak, aby získaly zdroje z dalších místních správ a institucí, a tím zvětšily rozsah vlivu daného regionu. Myšlenka regionalismu se pak udržela živá, zvláště mezi levicovými stranami, které stavěly na svých teritoriálních mocenských základnách.

Koncem 70. let pod vlivem levice byl dojednán kompromis, který ustavil přímo volené regionální rady, které se staly plnoprávními orgány místní správy. Departementy a obce byly také posíleny. Francie byla do osmdesátých let silně centralizovanou zemí, ale právě od počátku osmdesátých let v ní probíhá kontinuálně proces decentralizace. V květnu roku 1981 zvítězil v prezidentských volbách dlouhodobý kritik systému páté republiky François Mitterrand. Levicová vláda, kterou jmenoval, prosadila rozsáhlou reformu státní správy, v rámci které byla v letech 1982-3 schválena série zákonů odstraňující centrální kontrolu, předávající pravomoci a přesouvající části správy pod místní kontrolu. Decentralizace byla řízena z centra a měla přiblížit politické rozhodování občanům, oživit lokální demokracii, ale hlavně modernizovat státní administrativu a tím zefektivnit fungování státu. První zákon z března 1982 o právech a svobodách samospráv (tj. obcí, departementů a regionů) upřesnil obecné podmínky pro volnější fungování místních samosprávných celků. Zákony z ledna a července 1983 přesně vymezily rozdělení pravomocí mezi státem a územními celky a lednovým zákonem roku 1984 byl sjednocen systém teritoriální správy. Další zákony pak tento právní rámec pouze upřesňovaly.⁵⁷

⁵⁶ KEATING, M.: The New Regionalism. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham: Edward Elgar, 1998. Kap. 3, s. 58-71. ISBN 1-84064-486-9

⁵⁷ PEROTTINO, M.: Místní a nadnárodní dimenze systému páté republiky. In *Francouzský politický systém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. s. 191. ISBN 80-86429-48-2

Po reformách osmdesátých let dostaly regiony své vlastní funkce a výkonná moc se přesunula z prefekta na volené předsedy regionálních rad a rad departementů. Do té doby stál v čele departementů centrální mocí jmenovaný a jí odpovědný prefekt, který dohlížel nad správou departementu. Disponoval značnými pravomocemi vůči místní samosprávě, mohl například schvalovat, rušit nebo nahrazovat rozhodnutí departementální rady. Reformou došlo k potlačení těchto pravomocí prefekta a posílení pozice starostů, předsedů generálních rad departementů a nově vznikajících regionálních rad.⁵⁸ Byly také posíleny pravomoci jednotlivých úrovní – departementy získaly do správy navíc např. druhý stupeň základních škol a knihovny. Regiony získaly pravomoci v oblasti podpory rozvoje ekonomiky, zdravotnictví a sociální péče, kultury, vědy a regionálního plánování.⁵⁹ Staly se tak orgány zastřešujícími a koordinujícími činnost departementů a řídicími orgány regionální politiky. Nakonec ale z reformy nejvíce profitovaly departementy a města. Generální rady departementů mají totiž větší pravomoci než regiony.⁶⁰

Zatím posledním krokem v decentralizaci Francie se stala změna ústavy z let 2002-2003 a s ní související série decentralizačních zákonů. Zejména byly posíleny pravomoci regionů (které jsou však i přesto nejmenší ze všech samosprávných celků), byla jim povolena derogace práva a nařízení, jež spadají do jejich kompetencí, uznána jejich finanční autonomie a bylo jim umožněno petiční právo a právo konzultovat své kroky s občany. Regiony jsou spravovány Regionální radou, která je volena občany v přímém hlasování poměrným volebním systémem na šest let. Rada dále smí dle svého uvážení ustavit pracovní komise specializující se na jednotlivé části agendy Regionální rady. Tyto komise pak poskytují předsedovi Rady své názory a doporučení.

Ve Francii lze vysledovat prolínání dekoncentrované státní správy (prefekti departementů a regionů) a decentralizované samosprávy (regionální a

---

⁵⁸ Předseda departementální rady se stal exekutivním orgánem departementu (obdoba hejtmana v ČR). Takové rozšíření pravomocí vedlo později k vytvoření jeho kabinetu („departementální vlády“)

⁵⁹ více k regionálním kompetencím a jejich důsledkům viz. BALME, R.: French Regionalization and European Integration: Territorial Adaptation and Change in a Unitary state. In JONES, B. - KEATING, M.: The European Union and the Regions. 1st ed. Oxford: Clarendon, 1995, s. 166-188. ISBN 0-19-827999-X

⁶⁰ srov. PEROTTINO, M.: Místní a nadnárodní dimenze systému páté republiky. In *Francouzský politický systém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. s. 200-201. ISBN 80-86429-48-2

departementální rady).⁶¹ Stát provádí decentralizaci, ale zároveň chce mít nad vším dohled⁶², přenáší sice postupně různé pravomoci na regiony, postupuje však velmi opatrně a zároveň se snaží udržet vliv.

1.2.2 ČESKÁ REPUBLIKA

Nepočítáme-li orgány centralizované správy, můžeme říci, že veřejná správa v České republice probíhá na dvou úrovních: na úrovni obcí, jejichž celkový počet je 6 244 a jež mají jak své vlastní kompetence (správa místních záležitostí), tak kompetence delegované státem, a na úrovni krajů.

Základem pro vznik českých krajů je článek 8 Ústavy ČR z roku 1993, který říká, že samospráva v ČR je zaručena a čl. 99-105, které předpokládají ustavení vyšších územních samosprávných celků (VÚSC). Českým zákonodárcům se v průběhu devadesátých let nedařilo najít konsensus ve způsobech a modelech rozdělení země na dané teritoriální jednotky a debata o zřízení krajů se postupně redukovala na otázku počtu kompetencí, nikoli jejich rozsahu. Otázka vhodnosti či nevhodnosti sloučení státní správy a samosprávy do jedné struktury nebyla podrobena širší diskusi, z komunální úrovně se tento systém jen přesunul na regionální. Určitý tlak plánovaného členství České republiky v EU debaty posunul směrem k výsledku (jednou z podmínek členství bylo právě ustavení fungujících regionálních samospráv), nejednalo se však o předem připravenou reformu veřejné správy, teprve vznik krajů podnítil další úvahy o reformách.⁶³ Čtrnáct krajů jako VÚSC bylo nakonec zřízeno a přesně vymezeno ústavním zákonem č. 347/1997 Sb.⁶⁴ s účinností od 1.1. 2000. Toto krajské uspořádání má několik nevýhod. Jednak jsou kraje umělými celky nerespektujícími přirozené hranice, lidé se s nimi těžko identifikují a obtížně si k nim pak budují loajalitu. Z praktického hlediska jsou malé, většina z nich se pro

⁶¹ VERNER, P.: Regionální politika ve Francii. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 98. ISBN: 80-210-4012-2

⁶² VERNER, P.: Regionální politika ve Francii. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 115. ISBN: 80-210-4012-2

⁶³ více viz BALÍK, S.: *Institucionální stránka krajské politiky*. In BALÍK, S. - KYLOUŠEK, J.: *Krajské volby v České republice 2004*. 1.vyd. Brno: MPÚ MU, 2005. s. 13. ISBN: 80-210-3880-2

jednání s Evropskou unií musí do NUTS 2 po dvou nebo třech spojovat⁶⁵, a ty nejmenší pociťují negativní vliv své velikosti na svou ekonomickou sílu. Kraje jsou značně nevyrovnané i co do počtu obyvatel, nejlidnatější kraje⁶⁶ jsou více než čtyřikrát větší než nejméně obydlený kraj.⁶⁷

Obce a kraje jsou veřejnoprávní korporace - instituce veřejného práva, jsou ovšem i subjekty práva soukromého, vlastní majetek a hospodaří dle vlastního rozpočtu. Každá územně samosprávná korporace je spravována zastupitelstvem (působnost je stanovena jen zákonem). Kraj je územní společenství občanů, jemuž náleží právo na samosprávu. Kraj je spravován zastupitelstvem, které ze svého středu jmenuje hejtmana kraje a radu kraje. Zastupitelstvo Středočeského kraje, kterým se budu v jedné z následujících kapitol podrobněji zabývat, má 65 členů, výkon samostatné působnosti dané zastupitelstvem zajišťuje krajský úřad. Zároveň zajišťuje v přenesené působnosti i některé prvky státní správy svěřené mu zákonem.

České kraje mají ze zákona povinnosti v oblastech regionálního rozvoje, ochrany životního prostředí, údržby silnic, dopravy, středního školství, sociální péče, kultury a zdravotnických zařízení.⁶⁸ „Prostředky, které jsou krajům poskytovány ke krytí těchto úkolů v samostatné působnosti, se však ukazují jako nedostatečné.“⁶⁹ Kraje každoročně usilují o větší podíl na sdílených daních, ale nepříliš úspěšně. Tento nedostatek finančních prostředků se

---

⁶⁴ ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, dále jen zákon o VÚSC

⁶⁵ samostatné NUTS 2 jsou jen Hlavní město Praha, Středočeský kraj a Moravskoslezský kraj.

⁶⁶ K 31.12.2004 Moravskoslezský kraj (1 252 tis.), Hl. město Praha (1 170 tis), Středočeský kraj (1 144 tis.), Jihomoravský kraj (1 129 tis.) zdroj: BALÍK, S.: Institucionální stránka krajské politiky. In BALÍK, S. - KYLOUŠEK, J.: *Krajské volby v České republice 2004*. 1.vyd. Brno: MPÚ MU, 2005. s. 13-27. ISBN: 80-210-3880-2

⁶⁷ Karlovarský (k 31.12.2004 měl 304 588 obyvatel) zdroj: BALÍK, S.: Institucionální stránka krajské politiky. In BALÍK, S. - KYLOUŠEK, J.: *Krajské volby v České republice 2004*. 1.vyd. Brno: MPÚ MU, 2005. s. 13-27. ISBN: 80-210-3880-2

⁶⁸ Krajů, jejich povinností a pravomocí se týkají zejména tyto právní normy: Ústava ČR (č. 1/1993 Sb.); ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků; zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu; zákon č. 128/2000 Sb., o obcích; zákon 129/2000 Sb., o krajích; zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů; zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze; zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku ČR do majetku krajů; zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní; zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje; zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů; zákon č. 491/2001Sb., o volbách do zastupitelstev obcí; zákon č. 290/2002 Sb, o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků ČR na kraje a obce; zákon č. 312/2002 Sb, o úřednicích územních samosprávných celků; zákon č. 420/2004 Sb. o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků; zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

⁶⁹ BALÍK, S.: Institucionální stránka krajské politiky. In BALÍK, S. - KYLOUŠEK, J.: *Krajské volby v České republice 2004*. 1.vyd. Brno: MPÚ MU, 2005. s. 18. ISBN: 80-210-3880-2

v paradiplomatických aktivitách projevuje v zájmu o ekonomickou spolupráci s partnerskými regiony avšak s co nejmenšími vlastními finančními vklady.

1.3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA REGIONALIZACE

Jak jsem již uvedla výše, v procesu regionalizace nacházíme rozličné aktéry, přesto v různých státech existují v její motivaci či průběhu i společné prvky. Literatura uvádí jako počátek moderní regionalizace v západní Evropě šedesátá léta 20. století. Regionalizace je pojmána jako prostředek modernizace, což se liší od tradiční osvícenecké představy modernizace spojené s centralizací, která nejméně od devatenáctého století panovala v evropském myšlení.⁷⁰ Například ve Francii byla impulsem snaha zefektivnit fungování státní správy, v Itálii zase pokus systém demokratizovat. Na předdefinování role státu měly vliv i důsledky strukturální, surovinové a všeobecné měnové krize 70. let. Od ekonomicky úspěšných regionů se pak očekávalo, že budou působit jako hnací síla, jež pomůže rozvoji v hospodářsky slabších regionech. Předpoklady konce šedesátých a sedmdesátých let, že regionalizace je možnou odpovědí na tenze spojené s problémy se správou (*governance*), legitimitou vůdčích elit a těžkostmi demokracie, a možným demokratizačním faktorem západoevropských států, se nepotvrdily.⁷¹

Zpočátku byla regionalizace států umožněna zvláště snahou centrálních vlád o decentralizaci státu. Ale již poměrně dlouhou dobu předtím se o prosazení decentralizace snažili i místní a regionální aktéři, kteří sledovali různé cíle. Keatingova politicko-ideologická klasifikace nabízí šest typů motivů⁷²:

1. konzervativní – ve 20. století jeden z prvků křesťansko-demokratického programu spojení tradice s modernitou, region jako prostředek realizace principu subsidiarity,

⁷⁰ KEATING, M.: Is there a regional level of government in Europe? In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 12. ISBN 0-415-16483-4

⁷¹ LE GALÈS, P.: Conclusion – government and governance of regions: Structural weaknesses and new mobilisations. In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 250. ISBN 0-415-16483-4.

⁷² KEATING, M.: Is there a regional level of government in Europe? In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 13-16. ISBN 0-415-16483-4.

2. liberální – spojené s průmyslově a ekonomicky vyspělými regiony, snaha po moderní správní struktuře, která by podpořila průmyslový rozvoj (Katalánsko, Bádensko-Würtembersko),
3. technokratický a nepolitický – podpora apolitických regionálních institucí s významnou rolí technických expertů a odborných zájmů,
4. progresivní – spojení s levicovými hnutími roku 1968 (např. ekologové), region by měl vyrovnat nerovnoměrný ekonomický rozvoj,
5. populistický – pravicově zakotvený, proti centralizujícímu státu a přerozdělování prostředků chudším regionům (*Lega Norte* v Itálii, *Vlaams Blok* v Belgii),
6. separatistický – snaha historických národů uvnitř starých evropských států vytvořit vlastní stát (Baskicko, Skotsko).

Parksovo a Elcockovo členění motivace požadavků regionální autonomie staví proti sobě funkční a kulturní pohnutky.⁷³ Tato kategorizace rozeznává pět skupin motivů:

1. existence vlastního jazyka a kulturní identity, jejíž role může být posílena předchozí necitlivou politikou centrální vlády,
2. existující hranice a regionální identita,
3. politická kultura včetně představ o solidaritě, které jsou v rozporu s politickou kulturou a představami státu, zejména když hlavní město je vzdáleno od regionu (tj. problém periferie),
4. ekonomický úpadek spojený s přesvědčením, že centrální vláda je nedostatečně zabezpečuje,
5. vnější tlak států či mezinárodních organizací.

Od počátku je regionalismus spjat také s ekonomickým pohledem na rozvoj regionů. V osmdesátých letech se státy pomocí regionalizace začaly snažit zlepšovat konkurenceschopnost svých regionů. Hocking k tomu dodává zajímavý poznatek, že se jedná o trend přechodu od centralizované, moderní, industriální společnosti k decentralizované, postmoderní, postindustriální

---

⁷³ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Jak si stojí česká paradiplomacie? Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropeizace*.

společnosti. Informační společnost je, podobně jako agrární, na rozdíl od průmyslové společnosti decentralizovaná. V důsledku toho centrum není schopné odpovídat na veškeré potřeby společnosti.⁷⁴

Ať už byly její motivy jakékoli, regionalizace umožnila vznik administrativně-teritoriálních jednotek vybavených určitými kompetencemi, které se postupem času etablovaly jako aktéři na mezinárodní scéně. Můžeme tedy říci, že regionalizace se stala východiskem pro paradiplomacii regionů.

1.4 SAMOSPRÁVY JAKO POLITIČTÍ AKTÉŘI A JEJICH INTERNACIONALIZACE

Samosprávné celky jsou pokládány za jedny z neprivilegovanějších regionálních zájmových aktérů. Výzkum samospráv jakožto zájmového aktéra je stále v počátcích, možná i proto, že se jedná o problematiku značně komplikovanou a nepřehlednou. Obdobně jako i jiné typy regionálních aktérů jsou i samosprávy co do funkcí a charakteru velmi diverzifikovány. Nejobecněji lze rozdělit samosprávy na obce (municipality) a vyšší územně samosprávné celky, nicméně je přirozené, že i v těchto dvou kategoriích lze vysledovat různorodé typy (velkoměsta versus malé obce, kraje versus země apod.). Obecným pojítkem samospráv jakožto zájmového aktéra, je jejich vysoká míra politické legitimacy, daná volenými regionálními či lokálními zástupci. Budování nadstandardních zájmových kanálů pro tento typ aktérů je tak do jisté míry ospravedlnitelná snahou o snižování demokratického deficitu řídicího (vládnoucího) centra či o decentralizaci rozhodovacích procesů.⁷⁵

Na státní i evropské úrovni je interakce regionálních aktérů motivována snahou prosazovat své zájmy a vystupovat jako legitimní účastník politického dialogu s rozhodovacími a řídicími orgány. „Přední odborník na problematiku

---

Nové téma politologického výzkumu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 154. ISBN: 80-210-3865-9

⁷⁴ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Jak si stojí česká paradiplomacie? Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropéizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 153. ISBN: 80-210-3865-9

⁷⁵ DOČKAL, V. - KOZLOVÁ, M.: Regionální politika v České republice. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 26. ISBN: 80-210-4012-2

regionálních aktérů Jörg Matias správně zdůrazňuje, že výzkum regionů a jejich vlivu na politiky EU musí spočívat v hluboké analýze regionálních aktérů, nikoliv regionů jako aktérů.⁷⁶

Centrální vlády si začaly postupně uvědomovat, že centralizovaná ekonomická politika není schopna s globalizací a tím rostoucí vzájemnou ekonomickou závislostí, která přináší i nežádoucí efekty, řídit regionální rozvoj. Složitá situace vzájemné hospodářské závislosti snižuje schopnost státu reagovat na ni rychle a flexibilně, dochází k internacionalizaci domácí politiky a stírá se rozdíl mezi domácím a zahraničním. Národní státy přichází v důsledku globalizace o mnoho možností regionální rozvoj ovlivňovat, na druhé straně často prodělají řadu neoliberálních reforem ve stylu *New Public Management*⁷⁷, které vedou k omezení působení státu v některých pro regiony důležitých oblastech. Důsledkem je, že regiony jsou v některých oblastech odkázány samy na sebe. Ty, které se s nově nabytou odpovědností vyrovnají úspěšně, pak mohou působit jako hybné síly, jež napomohou rozvoji v ostatních regionech. Menší teritoriálně-administrativní celky bývají flexibilnější, mezi různými aktéry regionální politiky, ekonomiky a výzkumu vznikají regionální partnerství veřejného a soukromého sektoru (*public-private partnership*)⁷⁸.

Ve druhé polovině osmdesátých let došlo k prohloubení evropské integrace Jednotným evropským aktem a Maastrichtskou smlouvou a členské státy Společenství začaly regiony vybavovat ústavně vymezenými kompetencemi. Tím, jak byly některé kompetence přeneseny na instituce Společenství, docházelo postupně k oslabování vlivu regionů, které se začaly

---

⁷⁶ DOČKAL, V. - KOZLOVÁ, M.: Regionální politika v České republice. In DOČKAL, V.: Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 25. ISBN: 80-210-4012-2

⁷⁷ NPM je způsob managementu používaný od 80. let vládami k modernizaci veřejného sektoru. Jedná se o široký a poměrně složitý termín používaný k popisu vlny reform veřejného sektoru v osmdesátých letech. NPM je založen na veřejném výběru a cílem je zvýšit efektivitu veřejného sektoru. Předpokladem NPM je, že větší tržní orientace ve veřejném sektoru povede k větší finanční efektivnosti vlád. Základem NPM je kombinace rozdělení větších úřadů na menší, konkurence (mezi různými veřejnými úřady, a mezi veřejnými úřady a soukromými firmami) a finanční motivace. NPM je orientovaný na výsledky a občany (příjemce veřejných služeb) pokládá za zákazníky.

⁷⁸ Public-private partnership je systém, v němž je veřejná služba nebo investice soukromé firmy placena a vykonávána pomocí partnerství vlády a jedné nebo více soukromých firem. Těmto programům se někdy říká PPP nebo P3.

více angažovat v evropské politice, aby ztrátě vlivu zamezily.⁷⁹ Regiony měly podporu Evropské komise, v té době se objevuje myšlenka Evropské unie jako „Evropy regionů“. Státy pochopily, že je výhodné mít regiony, jež se mohou ucházet o financování z fondů určených na strukturální politiku Unie, např. v Řecku nebo v Irsku byly z těchto pohnutek některé regiony uměle vytvořeny.

Faktory podporující rostoucí internacionalizaci regionů jsou výsledkem složité sítě sociálních, ekonomických a politických sil překlenující místní, národní a mezinárodní scény. Interpretace významu internacionalizace necentrálních vlád záleží na tom, na jakých předpokladech jsou založeny. Ten, kdo analyzuje tento problém z pohledu státního centralismu, má sklon vnímat tento vývoj buď jako irelevantní pro vedení zahraniční politiky, potenciálně nebezpečné vnikání na prerogativy centrální vlády, nebo, poněkud paradoxně, obojí. Teorie mezinárodních vztahů zdůrazňuje důležitost homogenity a jednoty národních států jako mezinárodních aktérů a předpokládá, že domácí a zahraniční politika jsou oddělené oblasti se svými vlastními charakteristickými procesy. Základem mezinárodní politiky je její mezivládní charakter a její agenda je ovládána vojensko-obrannými záležitostmi. V tomto teoretickém přístupu je zahraničním aktivitám podstatných aktérů připisována jen malá váha.⁸⁰

Samosprávy mohou prosazovat své zájmy zapojením do multilaterálních organizací. Příkladem může být Svaz měst a obcí České republiky (dále jen Svaz), poměrně vlivné uskupení českých obcí⁸¹ založené v roce 1990 jako dobrovolná, nepolitická a nevládní organizace.⁸² Svaz spolupracuje s podobnými partnerskými svazky v jiných zemích a zajišťuje i spolupráci mezi českými a zahraničními obcemi. Svaz je členem instituce s názvem Spojená města a

---

⁷⁹ KEATING, M.: Territory and Politics. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar, 1998. Kap. 1, s. 13. ISBN 1-84064-486-9

⁸⁰ AGUIRRE, I.: Making Sense of Paradiplomacy? An Intertextual Enquiry about a Concept in Search of a Definition. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. s. 195. ISBN-100714680184195

⁸¹ V České republice jsou obce nejnižší formou samosprávy

⁸² Členy Svazu je 39% obcí České republiky, které představují cca 73% obyvatel ČR. (viz. www.smocr.cz) [cit. 2007-15-04]. Jako koordinační organizace měst patří SMO k institucionálnímu zázemí české paradiplomacie. V oblasti paradiplomacie je aktivní, při SMO funguje zahraniční oddělení, které zprostředkovává kontakty mezi zahraničními městy hledajícími českého partnera a českými městy pomocí „burzy kontaktů“ na svých internetových stránkách.

místní samosprávy⁸³, která je největší organizací zaštiťující místní samosprávy. V rámci Evropy je Svaz jedním z členů Rady evropských municipalit a regionů⁸⁴ (dále jen CEMR), která již víc jak padesát let prosazuje zájmy evropských samospráv. CEMR spolupracuje s Výborem regionů, poradním orgánem EU, kterému předkládá svá stanoviska. Další významnou evropskou organizací, kde má český Svaz přímé zastoupení, je Kongres místních a regionálních orgánů Rady Evropy.⁸⁵

Kraje fungují jako úroveň samosprávy v České republice reálně od roku 2001 (viz. kap. 1.2.2.). Všech čtrnáct krajů České republiky je sdruženo v Asociaci krajů ČR⁸⁶, nestranné a nevládní organizaci, která prosazuje společné zájmy krajů. Poskytuje krajským samosprávám různé služby, mezi než patří i zastupování zájmů krajů vůči evropským institucím. Co se týče zapojení krajů do zahraničních multilaterálních organizací, probíhá částečně právě přes Asociaci. Ta jmenuje své zástupce do Kongresu místních a regionálních orgánů, jednoho z orgánů Rady Evropy i do Výboru regionů (viz. kap. 2.3.1).

Příležitosti k politickému aktérství tedy pro evropské samosprávy představují mezinárodní organizace samospráv, ať už při Radě Evropy nebo při Evropské unii. Ve vztahu k Evropské unii je důležitost dané mezinárodní organizace samospráv tím vyšší, čím je její vztah k ní více formalizován. Organizace jako Shromáždění evropských regionů, které s EU spolupracuje na bázi formalizovaného dialogu, mohou pro samosprávy představovat důležité zájmové kanály.

---

⁸³ *United Cities and Local Governments*, UCLG

⁸⁴ *Council of European Municipalities and Regions* je organizace sdružující asociace místních a regionálních orgánů Evropské unie a přistupujících zemí (<http://www.ccre.org/>) [cit. 2007-15-04].

⁸⁵ *Congress of Local and Regional Authorities of Europe*, CLRAE (www.coe.int/T/Congress/Default_en.asp) [cit. 2007-15-04].

⁸⁶ Asociace krajů České republiky (AKČR) je otevřenou zájmovou nestrannou a nevládní právnickou osobou založenou jako zájmové sdružení právnických osob. Cílem Asociace je zejména hájit společné zájmy a práva krajů sdružených v Asociaci a vytvářet podmínky pro řešení problémů a otázek společných pro členy Asociace. Svých cílů AKČR dosahuje především koordinací činnosti svých členů, spoluprací s poslanci a senátory Parlamentu ČR, vládou ČR, obcemi a dalšími subjekty a institucemi, spoluprací se zahraničními organizacemi obdobného zaměření a rovněž členstvím v mezinárodních organizacích.

1.4.1 EVROPEIZACE⁸⁷ SAMOSPRÁV

Evropská integrace je také jedním z faktorů ovlivňujících paradiplomacii regionů. Regionalizace a integrace probíhají paralelně a státy tedy často přenášejí kompetence v některých oblastech (kultura, životní prostředí, doprava apod.) oběma směry, jak Evropské unii, tak regionům. Na evropské úrovni proto regiony sdílejí většinu těchto kompetencí s nadnárodními orgány EU a stávají se jejich partnery. Můžeme říci, že evropská integrace dále rozostřila rozdíl mezi vnitřní a vnější politikou a vytvořila novou skupinu institucí a politických oblastí, které se mezi samosprávami těší velké pozornosti.

Mezinárodní kontakty politiku v regionech značně změnily. Regionální politici se svým provázáním s různými zahraničními ekonomickými a politickými organizacemi zapojili do světa, který je proměnlivý, složitější a vzájemně propojenější než národní politika. Mezinárodní faktory přispívají k trendu většího pluralismu a fragmentaci v lokálních politických systémech.

Na regionální úrovni existují dvě vzájemně propojené hnací síly změn. Prvním je síla hospodářské soutěže. Rychlá ekonomická restrukturalizace a to, jak je vnímána, formuje vnitřní politiku lokalit a vede k vytváření lokálních partnerství veřejného a soukromého sektoru. Místní úřady čelí konkurenci zvýšeným počtem svých mezinárodních aktivit a součástí těchto snah se stává i zlepšení image obce či regionu navenek nebo rozšíření možností přístupu k veřejným a soukromým zdrojům. Duchacek v literatuře o federalismu říká, že federalizované jednotky se zapojují do diplomacie zakládáním informačních kanceláří v hlavních městech jiných států hlavně z důvodu povzbuzení obchodu a koordinaci delegací.⁸⁸ Podle Duchacka jsou tyto formy „parastátní diplomacie“ mnohem důležitější, než by se mohlo zdát. Poněvadž jejich

---

⁸⁷ V souvislosti se vzájemným ovlivňováním evropské a domácí roviny politiky ve všech jejích dimenzích je používán pojem evropeizace. Evropeizaci v tomto textu pojmám jako proces týkající se členských států Evropské unie, jako přizpůsobování se vnitrostátní politiky, politics a policy přímo či nepřímo požadavkům EU. (podobně viz DANČÁK, B. - FIALA, P. - HLOUŠEK, V.: *Evropeizace: pojem a jeho konceptualizace*. In DANČÁK, B. - FIALA, P. - HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. s. 14. ISBN 80-210-3865-9.)

⁸⁸ JOHN, P.: The Europeanisation of Sub-national Governance. *Urban Studies*, May 2000, Vol. 37, Issue 5/6. s. 877. ISSN 1350-1763

prvotním účelem bylo jednat jako obchodní delegace, jejich smyslem je překonat tradiční překážky politického rozhodování na celostátní úrovni – skutečnost, kterou Duchacek nazývá „perforace suverenity“.

Vezmeme-li v úvahu druhý související faktor ovlivňující změnu v postavení evropských regionů, tedy aktivity Evropské unie, politické důsledky internacionalizace se stanou zjevnými. Vznik a vývoj Evropské unie, která disponuje právní mocí nad členskými státy, má hluboké důsledky pro podstátní politiku všech členských států. Přestože má EU ve srovnání se státy relativně málo povinností, vytváří určitý další základ pro výkon politické moci a autority. Vrcholem politických systémů byl dříve jen národní stát, jehož vlády mohly činit většinu politických rozhodnutí samy. Nyní rozhodování ve specifikovaných oblastech politiky v kompetenci EU často probíhá v jejích institucionálních mechanismech. Zatímco státy stále dohadují konečná rozhodnutí v Radě ministrů, Komise navrhuje legislativu a dohlíží na její implementaci, Evropský parlament má spolurozhodovací pravomoc a Evropský soudní dvůr rozhoduje spory. Státy tedy vyjednávají s unijními institucemi a musí dodržovat pravidla hlasování v Radě ministrů.

Rovnováha mezi národní a nadnárodní mocí v EU způsobuje, že se role samospráv těžko odhaluje. Nepozorujeme, že by Evropská unie v rámci formálních politických a právních vztahů měnila roli samospráv v členských státech.⁸⁹ Většina evropské legislativy má stále formu směrnic, které musí být implementovány legislativními procesy členských států, ať je to v britském parlamentu nebo v rámci německého federálního systému. Z pohledu samospráv není rozdíl v tom, zda se řídí evropskou, či národní legislativou.

Pokud provedeme krátký exkurz do minulosti, zjistíme, že ještě v sedmdesátých letech měla evropská legislativa na tvorbu místní politiky jen malý vliv. Evropská integrace se soustřeďovala na politické oblasti, které byly hlavně v kompetenci národních nebo federálních vlád a to bylo jedním z důvodů, proč se samosprávy působení na evropské úrovni nevěnovaly. V osmdesátých letech se ale Komise zaktivizovala a posílená koalice členských států vedená

Německem a Francií začala razit cestu legislativě např. v oblasti životního prostředí. Toto období aktivismu vyvrcholilo v Jednotném evropském aktu v roce 1986, který mj. zavedl pro oblast vnitřního trhu tzv. proceduru spolurozhodování a při rozhodování Rady ministrů v oblasti vnitřního trhu se začal používat princip kvalifikované většiny. Mnoho z nové legislativy působilo i na místní a regionální vlády, jako např. změny v systému plánování, místní dopravě, životním prostředí, obchodních standardech, zdraví a bezpečnosti a ochraně spotřebitele. Pokud k tomuto výčtu přidáme ještě požadavky na najímání veřejných služeb, můžeme říci, že neexistovala žádná oblast spravovaná místními a regionálními vládami, která by nebyla počátkem 90. let zasažena evropským nařízením.⁹⁰ Tato situace vedla k tomu, že samosprávy musely začít sledovat vývoj evropské politiky a hledat možnosti, jak ovlivnit legislativu v těchto oblastech.

Jakkoli nemusí být evropský aspekt v domácí politice příliš vidět, rozdílná rovnováha moci v členských státech EU má podstatný vliv na obsah i na výkon evropských politik. Evropské politiky mají často jiné cíle než politiky členských států, protože byly prosazeny společnými evropskými institucemi a skupinami a vzešly z dohody evropských orgánů. Otázky implementace nejsou v žádném případě otevřené. Ačkoliv je evropská legislativa zaváděna hlavně zákony členských států, stále více evropské legislativy (nařízení) je možné aplikovat do národního práva přímo. Navíc se občané, stejně jako místní samospráva, mohou odvolávat k soudům a vyžadovat provádění směrnice. Místní úřady tedy musí sledovat evropská soudní rozhodnutí, aby měly přehled o nových zákonech, kterými by se měly řídit. Mechanismy pro vynucení evropského práva tak zdůrazňují důležitost obecních a regionálních vlád a jejich přímé vztahy s EU.

Způsoby používané subnárodními orgány k ovlivnění evropské politiky jsou odlišné od těch, které uplatňují na centrální úrovni. Pokud už směrnice jednou prošla, skupiny regionálních zájmů, jako například místní samosprávy, nemohou použít obvyklé způsoby ovlivňování národní legislativy, protože exekutiva se brání argumentem vázanosti evropskou legislativou. Pokud chce

---

⁹⁰ JOHN, P.: The Europeanisation of Sub-national Governance. *Urban Studies*, May 2000, Vol. 37, Issue 5/6. s. 879. ISSN 1350-1763

samospráva ovlivnit evropskou politiku, resp. legislativu, musí buď zapůsobit na centrální vládu v rané fázi rozhodovacího procesu, předtím, než je daná směrnice schválena. Nebo, což je pro místní a regionální vlády stále častější, se pokusit ovlivnit názory generálních ředitelství Komise, která mají za úkol navrhnout evropskou legislativu, či použít své kontakty v Evropském parlamentu. Vzhledem k dlouhému procesu tvorby evropské agendy je ale evropská politika pro podstátní aktéry obtížně ovlivnitelná a vyžaduje v Bruselu jejich experty a zájmové sítě. Evropeizace vede k tomu, že rozsah vlivů na tvorbu lokální politiky se rozšířil tak, že se samosprávy musí spojovat s mnohem širším souborem aktérů než dříve. Aby byly schopny ovlivňovat rozhodnutí v Bruselu, musí samosprávy cíleně shromažďovat příslušné informace a utvářet vhodné kontakty. K tomu obvykle slouží stálá zastoupení v Bruselu, která pro subnárodní aktéry plní tyto úlohy.

Vliv Evropské unie tak mění vztah mezi centrální vládou a samosprávou. Přestává to být nutně bipolární vztah, vznikají sítě různých aktérů, které spojují vládní úrovně v centrálních státech, a vládnutí, resp. správa, se stávají složitější. Jelikož počet možných vztahů a koalic vzrůstá, je zde mnohem větší prostor pro strategické spolupůsobení a výsledky politických vyjednávání jsou pak mnohem hůře předvídatelné.

Jednou z nejdůležitějších oblastí zájmu místních a regionálních vlád ve vztahu k EU jsou platby z evropských fondů. Mnohé veřejné úřady považují za hlavní výhodu zapojení do EU právě možnost finančních zisků. Evropská unie prostředky od členských států z podílu daně z přidané hodnoty přerozděluje a vydává kritéria pro jejich čerpání, i když tato rozhodnutí jsou často delegována národním vládám. Územní jednotky, ať už jsou to celé státy, regiony nebo obce, tuto část evropské politiky pečlivě sledují. Již malé změny v pravidlech rozdělování dotací nebo rozhodnutí příslušného úředníka Komise, mohou mít pro danou oblast významné důsledky, aniž by byl ovlivněn celkový dotační program. Prospěch z lobbingu u evropských institucí může snadno převážit jeho náklady, obzvláště pokud se v něm angažuje jen málo místních samospráv.

---

⁹⁰ JOHN, P.: The Europeanisation of Sub-national Governance. *Urban Studies*, May 2000, Vol. 37, Issue

Regionální politika je klasickým příkladem vhodné oblasti pro lobbování, jímž se zájmové skupiny snaží vytvářet monopol a tím profitovat z veřejných zdrojů. Tyto selektivní výhody mohou být samozřejmě sníženy konkurencí; pokud by každý veřejný úřad lobboval, výhody by nepřekračovaly náklady lobbování a nebylo by výnosné se v těchto aktivitách angažovat.

Pro samosprávy byly, stejně jako postupné masivní navyšování prostředků v Evropském fondu regionálního rozvoje⁹¹, důležité reformy fondů, které ho doprovázely. Komise pravidelně navrhovala Radě posouzení pravidel pro alokaci strukturálních fondů a reformou roku 1984 se snažila zlepšit koordinaci a definici úkolů ERDF. Komise chtěla spojit fondy, přijmout programový přístup a vyžadovat, aby byly politiky opravdu jen dodatkem k národním výdajům. Velká reforma proběhla v roce 1988, kdy EU jednak decentralizovala správu fondů předáním národním státům a zdokonalila principy, které provází jejich administraci. Principem bylo znovu plánování, soustředění fondů a přístup k fondům jako k doplňku národního financování, ale také partnerství veřejných a soukromých institucí⁹², které přirozeně zahrnuje místní a regionální vlády. Nařízení vyžaduje úzkou spolupráci v partnerství, což odráží zájem Komise na existenci plného zapojení veřejných úřadů při administraci, přípravě, financování a evaluaci fondů. Důraz na dozor a management odráží změnu filosofie, která odmítla starý směr „shora-dolů“ 70. a 80. let, jež zdůrazňoval např. projekty ochrany přírody, a posunula se k přístupu, který podporoval flexibilnější a dynamičtější formy politik zaměřených na ekonomickou obnovu. Důsledkem těchto reforem je (přestože národní vlády mají zodpovědnost za konečná rozhodnutí o přidělení a monitorování dotací), že centrální úřady kooperují se samosprávami a ostatními lokálními orgány. Toto je faktor, který přispívá k formě lokálních politik využívajících různých zájmových sítí.

Příležitost pro aktivitu samospráv na evropské úrovni představují také Iniciativy Společenství, opatření určená např. na řešení strukturálních problémů,

---

5/6. s. 879. ISSN 1350-1763

⁹¹ *European Regional Development Fund, ERDF*

⁹² *Public Private Partnership (PPP)*

kteřé EU označí za prioritní. Iniciativy navrhuje Komise (i když některé iniciativy navrhl Evropský parlament)⁹³ a musí být schváleny Radou ministrů. Jakmile jsou Iniciativy schváleny, má Komise právo přiřčenit dotace individuálním projektům, což de facto obchází členské státy, i když v praxi jsou tyto projekty schvalovány národními administrativami, které často projekty kofinancují. Samosprávy mají tedy možnost působením na Komisi ovlivnit dotování konkrétních projektů na nichž mají zájem ony nebo jejich lokální partneři.

Jaký je tedy dopad EU na politiku na místní úrovni? Cíle a pracovní postupy samospráv se přesouvají od nacionalizovaných a hierarchických forem politik směrem k více vyjednávaným a vzájemně provázaným. Omezuje se vliv různých vrstev státní byrokracie ve prospěch široké škály zájmových skupin. Evropeizace je úzce spjata s vzájemnou ekonomickou závislostí, která směřuje subnárodní orgány k užším vztahům jednoho s druhým a k lobbování u evropských institucí.

---

⁹³ například iniciativu KONVER, která měla pomoci oblastem zasaženým útlumem vojenského průmyslu

2. PARADIPLOMACIE REGIONŮ

Paradiplomacie regionů, i když je z větší části nenápadná, představuje důležitou dimenzi jak regionalismu, tak mezinárodních vztahů a další důkaz odbourávání rozdílů mezi vnitrostátními a zahraničními záležitostmi a mezi celostátními a regionálními záležitostmi.

Míra samostatnosti regionů závisí na právních, administrativních a nebo územních podmínkách v jednotlivých státech. „Členské státy jsou sice povinné dostát ve vztahu ke svým subnárodním složkám obecnému principu partnerství, řídí se však svými vnitrostátními normami, které mohou rovinu regionu zapojovat pouze nominálně. Rovinu států je tak možné charakterizovat jako pomyslný středobod, od kterého je odvozen režim subnárodních složek.“⁹⁴

Vztahy územních samospráv a federalizovaných vlád s centrálními státy se podstatně liší v závislosti na ústavních a politických faktorech. Ústavní systém umožňující nejvíce volnosti je v Belgii, kde jsou regiony a jazyková společenství plně oprávněny jednat v zahraničí v otázkách, které spravují. Jediné omezení spočívá v nemožnosti podepisovat smlouvy se státy, se kterými Belgie neudrhuje diplomatické styky. Jelikož federalizace znamenala zrušení celostátních ministerstev v převedených oblastech, Belgie se spoléhá na přítomnost společenství a regionů nejen v Evropské unii, ale i v organizacích jako jsou OBSE nebo některé agentury OSN.

Stejně jako politické a ústavní faktory, se liší i motivace, strategie a zdroje aktivit podstatných aktérů na mezinárodní scéně. Paradiplomacie je motivována třemi základními faktory – politickými, ekonomickými a kulturními. Co se týká politických motivů, regiony si aktivitou na mezinárodní scéně posilují postavení a zvyšují prestiž. Nejen v případě národních států, ale i pro regiony, je zahraniční politika prostředkem budování a upevňování identity. Mezinárodními kontakty mohou regiony oslovit spojence, který by například mohl posílit pozici regionu při vyjednávání s představiteli domovské země.

---

⁹⁴ DOČKAL, V. - KOZLOVÁ, M.: Regionální politika v České republice. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 20. ISBN: 80-210-4012-2

Pokud se na paradiplomacii díváme z ekonomického hlediska, můžeme říci, že regiony chtějí pomocí své aktivity v zahraničí hlavně přilákat investory, získat exportní trhy či technologie nebo přivést turisty. Nejvíce se tyto motivy uplatňují tam, kde mají regiony kompetence v regionálním, resp. ekonomickém rozvoji, jako je tomu například v České republice nebo ve Francii. Zatímco francouzské departementy získaly Defferovou reformou v osmdesátých letech kompetence v oblasti zdravotní a sociální péče, regiony byly pověřeny především činností spojenou s ekonomickým a sociálním rozvojem regionů.⁹⁵ Reforma tedy transformovala politicko-administrativní systém a umožnila jak etablování volených regionálních rad, tak progresivní rozšíření finanční i politické autonomie departementů.

Malé a střední podniky v regionech si obvykle nemohou samy finančně dovolit uskutečňovat zahraniční strategie, proto vznikají mezi regionální správou a firmami v regionech spolenectví, která se snaží zachovat ekonomickou autonomii regionu a udržet podnikatelské aktivity v místních rukách. Partnerství soukromého sektoru a regionální samosprávy hájí společné ekonomické zájmy regionu a pomáhá začlenit daný region do systému globální ekonomiky a tím profitovat z výhod hospodářské globalizace. Zapojení regionů do obchodního systému EU (a současně internacionalizace domácí politiky) setřelo dřívější rozdíl mezi domácím a zahraničním a zaměřilo pozornost regionů a měst na potřebu odolat nejen regionální konkurenci, ale i konkurenci globální.

Kulturní motivy paradiplomacie můžeme nalézt u regionů, které se výrazně kulturně odlišují od své domovské země. Jejich zahraniční aktivity jsou vedeny snahami podpořit a propagovat jedinečnou kulturu regionu. Tyto snahy bývají vyjádřeny především podporou jazyka v zahraničí a na půdě mezinárodních institucí. Tímto způsobem například kanadský Québec vytvořil

---

⁹⁵ Decentralizace připravená ministrem vnitra Gastonem Defferrem odstartovala v březnu 1982 zákonem o právech a svobodách obcí, departementů a regionů, po kterém následovala řada dalších. Regiony se díky těmto zákonům staly plnoprávnými samosprávnými celky - vedle obcí a departementů.

jakousi "jazykovou alianci" s Francií, podobné partnerství regionu a suverénního státu představují Flandry a Nizozemí.⁹⁶

Paradiplomacie je vlastně jednou z částí rozšiřujícího se systému mezinárodních vztahů, ve kterém státy přestaly být jedinými aktéry. Reakce na emancipaci regionů ze strany národních států se liší. Obecně by bylo možné říci, že nevítají pronikání podstátních aktérů do oblastí, ve kterých chtějí mít výsadní rozhodovací právo, pokud ne úplnou kontrolu. Některé vidí jakékoli externí zastoupení regionů jako ohrožení národní suverenity a integrity. Na druhou stranu sama státní zahraniční politika se od dob klasické diplomacie změnila a ministerstva zahraničí ztratila již před lety monopol na zahraniční aktivity tím, jak se stále více oblastí domácí politiky internacionalizuje. Státy se tak učí jednat v situaci, kdy sdílejí určité role s regiony a musí s nimi v zahraničí spolupracovat. Je charakterizována vysokým stupněm zapojení občanské společnosti a soukromého sektoru, regiony působí bok po boku s firmami a transnárodními organizacemi jako je např. Greenpeace.

Při snahách o zajištění meziregionální spolupráce se objevily některé praktické problémy. Byla to například konkurence mezi regiony, lišící se ústavní a právní předpisy a odpor politiků a úředníků, kteří mají hmotný zájem na existenci hranic a ústřední kontroly. Nepotvrdilo se, že by paradiplomacie měla sama o sobě nějaký vliv na změnu státního uspořádání, kromě států, které se federalizují z jiných důvodů, jako je tomu v případě Belgie.⁹⁷ V těch případech, kde regiony zastřešují vědomí určité národní identity a státotvorný proces, se zahraniční výstupy kvalitativně liší od případů, kde je paradiplomacie motivována jen praktickým uvažováním. V prvním případě je paradiplomacie používána vysoce politickým způsobem, buď k přípravě půdy pro eventuální nezávislost, nebo jako základní součást státotvorby národů bez státu. Je to strategie, jak získat co nejvíce z podstaty národní nezávislosti bez velkého úsilí o formální statut.

---

⁹⁶ KEATING, M.: *Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies*. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999. s. 5. ISBN-100714680184

Zajímavým fenoménem jsou samotní lidé spjatí s paradiplomacií. Politici a veřejní činitelé se naučili přijímat své mnohé identity a role, které mají v různých kontextech, a jsou schopni lépe překlenovat staré dělení na oblast státní a mezinárodní. Pro politiky a úředníky je důležitá schopnost jednat v různých úrovních a spojovat pravomoci, zdroje a možnosti, které v nich nalézají. Tvorba politiky je stále více věcí složitých vazeb a nemůže být prováděna čistě v rámci politických institucí, protože často překlenuje jak rozdíl mezi veřejnou a soukromou sférou, tak mezinárodní hranice. Toto samo o sobě neznamena, že regiony získají na důležitosti, protože na mezinárodní rovině existuje mnoho jiných teritoriálních a sektorálních zájmů, které se snaží prosadit. Vazby mezi sektorálními a územními lobby mohou být zpřetrhány, například místní podnikatelské zájmy mohou, pokud se dostanou na globální trh, ztratit svou územní identitu.⁹⁸

Regiony budou mít váhu jen potud, pokud budou mít instituce a vedení schopné definovat regionální zájem, artikulovat ho a navrhnout postupy k jeho prosazení. Takové schopnosti se různí, v některých případech neexistuje žádný artikulovaný teritoriální zájem, v jiných naopak nacházíme silné regionální vlády prosazující pevně definovaný zájem.

2.1 TEORIE

V interpretaci zahraničních aktivit regionů existují mezi autory zabývajícími se tímto tématem ostré rozdíly. Reprezentují tyto aktivity nové paradigma mezinárodních vztahů, ve kterém jsou státní hranice penetrovány mnoha aktéry? Jsou tak staré modely mezistátních vztahů zpochybněny? Nutí nás paradiplomacie přehodnotit rozlišování mezi mezinárodními vztahy a komparativní politologií? V literatuře najdeme při výzkumu paradiplomacie

---

⁹⁷ KEATING, M.: *Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies*. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999. s. 13. ISBN-100714680184

⁹⁸ KEATING, M.: *Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies*. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999. s. 14. ISBN-100714680184

pokusy zkombinovat koncepty vyvinuté v teorii mezinárodních vztahů s koncepty komparativní politologie a tak zachytit prolínání různých rovin paradiplomacie.

Paradiplomacie zahrnuje celou řadu různých vztahů a vazeb. Její východiska se liší podle typů aktérů i motivů jejich interakce. Ve své práci jako hlavního aktéra zkoumám nižší správní celky, především regiony. Zkoumání paradiplomacie představuje metodologické úskalí, které vyžaduje vědecký přístup a nástroje, které by objasnily daný fenomén v celé jeho šíři a komplexitě. Mezi veřejnými subjekty na různých teritoriálních úrovních totiž nepochybně existuje silná oboustranná (resp. mnohostranná) závislost a mezi aktéry paradiplomacie tak vznikají husté politické sítě, jejichž analýzu lze provádět z mnoha různých pohledů.

V sedmdesátých a osmdesátých letech bylo vydáno několik knih o federalismu a zahraniční politice, které kladly důraz na vliv mezinárodních ekonomických vazeb, diferenciaci kanálů vzájemného působení mezi národními společenstvími a analyzovaly možnosti i přání obcí, měst a regionů zaměřit se na mezinárodní scénu.⁹⁹ Ve snaze vylíčit mezinárodní zapojení federalizovaných států a regionů jako důkaz, že stát přestává být středem mezinárodního systému, byla v některých studiích tendence vidět federalismus jako svědectví významného přeformování mezinárodní politiky. Objevily se nové analytické perspektivy řešící zapojení více různých aktérů v mezinárodních vztazích.¹⁰⁰ Zvláštnímu vědeckému zájmu se těšily přeshraniční kontakty, na kterých byl interpretován názor o novém přeorganizování mezinárodního systému kolem regionů oddělených od svých národních uspořádání. Pro pojmenování tohoto fenoménu se začaly používat výrazy jako „mikrodiplomacie“ a paradiplomacie, které implikovaly činnost jakoby druhého řádu (zatímco původní koncept

⁹⁹ Východním bodem byla díla Roberta Keohana a Josepha Nyea o transnacionálních (nadmárodních) vztazích, jež probíhají mimo vládní úroveň. Viz. KEOHANE, R. - NYE, J.: *Transnational Relations and World Politics*. 1st ed. Cambridge MA: Harvard University Press, 1972. a KEOHANE, R. - NYE, J.: *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. 1st ed. Boston: Little, Brown, 1977.

¹⁰⁰ Obdobně při teoretizování role různých aktérů v politickém systému evropské unie se objevuje koncept Multi-level governance (MLG). Základem této teorie je představa, že existují vzájemně se překrývající kompetence mezi několika úrovněmi vlády a interakce politických aktérů přes tyto úrovně. Státy nejsou jediným pojítkem mezi domácí politikou a mezivládním vyjednáváním v Evropské unii. MLG předpokládá, že existuje skupina vzájemně se překrývajících mnohoúrovňových politických sítí. Struktura politické kontroly je pak v rámci politických oblastí variabilní, nekonstantní. (ROSAMOND, B.: *Theories of European Integration*. 1st ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2000. s. 110 ISBN 0-333-64717-3)

diplomacie provádí jen státy) a podtrhovaly obraz konfliktu mezi centrem a regionem o vedení zahraniční politiky.¹⁰¹ V této souvislosti se odkrývá jistý terminologický problém, když je mezinárodní činnost necentrálních vlád a aktérů označena jako „-diplomacie“ nebo zahraniční politika, termíny, které používáme pro označení činnosti státu.

Zkoumání paradiplomacie, týkající se mezinárodní aktivity regionálních vlád, otevírá prostor nové skupině aktérů a témat pro mezinárodní negociace. Duchacekova klasifikace paradiplomacie se opírá o geopolitickou dimenzi.¹⁰² Rozlišuje mezi různými typy paradiplomacie následovně: 1) přeshraniční regionální paradiplomacie, 2) trans- nebo makro-regionální paradiplomacie a 3) globální paradiplomacie.

Teoretické zakotvení paradiplomacie se v literatuře různí, doc. Drulák a kolektiv rozlišuje při zkoumání paradiplomacie a jejích motivů čtyři paradigmatata, jež se vzájemně překrývají.¹⁰³ Neo-federalismus považuje paradiplomacii za výraz demokratizace států, neorealismus ji vidí jako nástroj zahraniční politiky státu, postmodernistické pojetí vnímá paradiplomacii jako vyvrcholení radikální přeměny politických identit a ústupu státu, a pro politické ekonomy je to odpověď na ekonomický a technologický pokrok. Každý z těchto přístupů zkoumá jinou dimenzi paradiplomatických aktivit a jejich relevance se v jednotlivých příkladech liší.

2.2 AKTÉŘI PARADIPLOMACIE

K usnadnění analýzy aktérů paradiplomacie a jejich působení je vhodné aplikovat typologii aktérů. Zájmové aktéry je možno rozřadit do čtyř hlavních skupin. V první řadě se jedná o samosprávy, dále o soukromé firmy, za třetí nevládní organizace a konečně do čtvrté skupiny lze podřadit ostatní aktéry

---

¹⁰¹ HOCKING, B.: Bridging Boundaries: Creating Linkages, Non-Central Governments and Multilayered Policy Environments. *WeltTrends*, 1996, Nr. 11, s. 39. ISSN 0944-8101

¹⁰² DUCHACEK, I. - LATOUCHE, D. - STEVENSON, G.: *Perforated Sovereignties and International Relations: Trans-Sovereign Contacts of Subnational Governments*. 1st ed. New York: Greenwood Press, 1988. ISBN 978-0313261800

¹⁰³ Více viz DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Jak si stojí česká paradiplomacie? Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 159. ISBN: 80-210-3865-9

(např. ministerstva, odbory apod.). Definice aktérů paradiplomacie nezahrnuje jen regiony a města, ale i národy bez státu, etnické skupiny i zájmové oborové nebo politické skupiny. Pojem paradiplomacie zastřešuje aktivity různých entit, konstitučních regionů federálních států (např. německých spolkových zemí), stejně jako administrativních jednotek států unitárních (např. francouzských regionů) a měst. Například projekt „Čtyři motory Evropy“ spojil německou spolkovou zemi Bádensko-Würtembersko, italskou Lombardii, španělské Katalánsko a francouzský region Rhône-Alpes.¹⁰⁴ Jedná se o regiony ze států se zcela odlišnými státoprávními tradicemi. Konceptu paradiplomacie je proto možné použít i při rozboru zahraničních aktivit českého kraje a francouzského regionu.

Nejprve se zamysleme nad otázkou, jak hodnotit charakter samospráv jako mezinárodních aktérů. Federalizované jednotky kombinují některé rysy státu - území a jistý stupeň suverenity, s určitou „polity“ ve svém politickém uspořádání.¹⁰⁵ Nejzajímavější na regionálních samosprávách jako mezinárodních aktérech je fakt, že jsou ve světové politice svým způsobem hybridem, něčím mezi státem a nestátním aktérem. Pohybují se na pomezí mezi státními a nestátními aktéry, což jim umožňuje přijímat různé role v různých politických oblastech.

Necentrální vlády¹⁰⁶, stejně jako například nadnárodní firmy, nejsou homogenní kategorií mezinárodního aktéra. Jejich jednotlivé rysy závisí na složité směsi faktorů, jako je například geografická poloha, jejich ekonomický profil a zdroje. I když mohou existovat mnohé společné faktory provázející mezinárodní zapojení např. starých a nových německých spolkových zemí, existují také podstatné odchylky v zeměpisném zaměření, interní organizaci a prostředcích používaných na mezinárodní scéně k dosažení cílů. Tyto rozdíly jsou dány interakcí domácích a mezinárodních faktorů, jako například stupněm

---

¹⁰⁴ Cílem je vytvořit transevropské sítě pro výzkum, inovace a výrobu, aplikující v jednotném trhu zkušenosti z územně vázaných průmyslových oblastí.

¹⁰⁵ HOCKING, B.: Bridging Boundaries: Creating Linkages, Non-Central Governments and Multilayered Policy Environments. *WeltTrends*, 1996, Nr. 11, s. 36-51. ISSN 0944-8101

¹⁰⁶ Anglicky *non-central government*, zkratka NCG

asymetrie mezi jádrovými a periferními regiony a existencí nebo absencí styčných hranic mezi regiony sousedících států.

Územní kontiguita však není sama o sobě nutným ani dostačujícím předpokladem pro vznik a vývoj interakcí, které mohou ovlivňovat diplomatické prostředí centrálního státu. Pokud chce například region disponující vysokou mírou zahraničněpolitické suverenity řešit určitou otázku s regionem na druhé straně hranice ve státě, který nedovoluje projednávat dané téma na nižší než celostátní úrovni, pak nezbyvá než použít tradiční diplomatické kanály. V jiných kontextech jsou často hlavním rysem vytváření modelů vzájemných vztahů ekonomické vazby mezi hraničními regiony. Jako příklad lze uvést jednu z výrazných iniciativ na poli paradiplomacie, tzv. „Čtyři motory Evropy“.

V literatuře o paradiplomacii bývá zapojení podstátních aktérů (zvláště regionálních samospráv) do mezinárodní politiky zkoumáno často z hlediska koherence zahraniční politiky nebo ústupu tzv. vestfálského systému.¹⁰⁷ Co však vnímám jako významnější, je vytvoření nových způsobů diplomacie s mnoha složitými vazbami. Hocking v této souvislosti mluví o obecném trendu, při němž jsou rozdíly mezi aktéry a způsoby jednání nahrazovány společnými vazbami, pro který používá termín „katalytická diplomacie“.¹⁰⁸ V tomto smyslu je diplomacie pavučinou interakcí s měnícím se obsazením hráčů, kteří působí v různých souvislostech závislých na politických otázkách, zájmech a schopnosti aktérů působit v mnohoúrovňovém politickém prostředí, které přesahuje konvenční rámec.

Ve Francii se stát snaží zachovat přísnou kontrolu nad jednáním svých částí v zahraničí. Doktrína jednotnosti státní zahraniční politiky je tak silná, že ústavní soud dokonce odmítl, na základě toho, že jen celý národ a ne jen jeho část může být zastoupen v zahraničí, dovolit systém volebních obvodů pro volby do Evropského parlamentu. Jak je ve Francii obvyklé, tato doktrína je v praxi změkčena všemi vhodnými prostředky.

---

¹⁰⁷ viz poznámka pod čarou číslo 7

¹⁰⁸ HOCKING, B.: Bridging Boundaries: Creating Linkages, Non-Central Governments and Multilayered Policy Environments. WeltTrends, 1996, Nr. 11, s. 36-51. ISSN 0944-8101

2.3 MOTIVY A STRATEGIE PARADIPLOMACIE VE VZTAHU K EVROPSKÉ UNII

Strategie regionů v zahraničních vztazích jsou utvářeny jejich motivacemi i možnostmi. Paradiplomacie se liší od konvenční státní diplomacie, která prosazuje jasně určený státní zájem na mezinárodní scéně. Regiony zaměřují své aktivity praktičtěji a konkrétněji, dokáží se často rychleji přizpůsobit mezinárodně-politické situaci, některé aktivity si ale jen „zkouší“. V zahraničních aktivitách regionů přítomno silné vědomí jejich praktického smyslu; jak bylo popsáno výše, rozmach paradiplomacie je spjat s globalizací a potřebou regionů působit v globálním obchodu.

Při rozhodování o strategiích a iniciativách hrají roli jak finanční, tak politické ohledy. Na evropské regiony v tomto smyslu působí také existence a vliv Evropské unie (viz. Evropeizace, kap. 1.4.1). Evropská unie představuje systém, který regionům poskytuje dost příležitostí k podílu na politickém rozhodování i přímému ovlivňování politiky. EU podporuje a řídí meziregionální spolupráci pomocí svých politik a programů, což bylo rozšířeno a formalizováno Smlouvou o Evropské unii (Maastrichtskou smlouvou) v roce 1995. Od té doby mají také regiony v rámci unijního rozhodování více příležitostí k aktivitě. Regiony si začaly zakládat kanceláře v Bruselu a začaly tam vysílat mise. V roce 1996 bylo v Bruselu 115 takových kanceláří, dnes v Bruselu existuje oficiálně na 220 regionálních a městských reprezentací, neoficiálně je jich již kolem 320.¹⁰⁹

Evropské regiony a regionální aktéři mají v Bruselu různá zastoupení, jsou zde velká regionální zastoupení (například německé spolkové země¹¹⁰), společná regionální zastoupení (například House of Slovak Regions), zastoupení více regionálních subjektů (regionální hospodářská komora, regionální rozvojová agentura atd.) nebo jsou regiony zastoupeny agenturami

¹⁰⁹ URL: <http://www.europeum.org/> [cit. 2007-18-04].

¹¹⁰ V Německé spolkové republice jsou silné regionální vlády a měly proto tendenci samy definovat zájem svého regionu a ovlivnit, jak by ho mělo být dosaženo. Německé spolkové země mohou jednat v zahraničí, ale v poměrně přísných ústavních mezích. Počátkem 90. let v průběhu transformace Evropských společenství na Evropskou unii byla tendence, aby silnější spolkové země jednaly více mimo rámec kooperativního federalismu a snažily se o vlastní jednání v zahraničí. V té době je počátek jejich velkých bruselských zastoupení.

(například Olomoucký a Zlínský kraj). Většina zastoupení je malých, mají mezi jedním až čtyřmi zaměstnanci regionálních úřadů. Pro ilustraci však uveďme, že například německá spolková země Bavorsko má na Zastoupení tým více než dvaceti lidí, kteří pracují v jedenácti různých odděleních (referátech; Pro vztahy k evropským institucím, Pro vnitřní věci, Legislativa, Finance, Doprava, Zemědělství, Práce a sociální věci, Školství a kultura, Věda a výzkum, Životní prostředí a Informatika). V tomto případě se jedná o snahu dobře se připravit na jednání v evropských institucích a dát najevo, že daný region může mít stejné kapacity jako

V souvislosti se stále se stupňující tendencí regionů prosazovat své zájmy na vyšších (rozhodovacích) úrovních evropské politiky, jsou zkoumána procesní pravidla a forma tohoto evropského politického dialogu. Obecně můžeme říci, že stupeň formalizace politického dialogu s regiony vypovídá o míře zapojení na tvorbě evropské politiky. V případě, že neexistují žádná formální procesní pravidla, není možné se domnívat, že by regiony mohly participovat na tvorbě či realizaci politik. Naopak, pokud je stupeň formalizace (popřípadě institucionalizace) politického dialogu vysoký, je možné předpokládat, že jsou regiony do procesu tvorby politik zapojovány. Nemusí se jednat o písemnou formalizaci, mohou existovat i jen nepsané zažitě vzorce a obyčeje.¹¹¹

Rostoucí význam regionů a fakt, že lisabonská strategie¹¹² Evropské unie dopadá při svém praktickém provádění především na evropské regiony, vede k obecnému tlaku zapojovat je do politického dialogu s rozhodovacími centry, což je možné za předpokladu jasně stanovených formálních procedurálních pravidel. Organizované regionální zájmy prostřednictvím formalizovaných kanálů tak postupně získávají přístup k evropským orgánům. Samozřejmě

---

¹¹¹ srov. DOČKAL, V. - KOZLOVÁ, M.: Regionální politika v České republice. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 38. ISBN: 80-210-4012-2

¹¹² Na jaře roku 2000 přijala Evropská rada tzv. lisabonskou strategii podle níž se měla EU stát do r. 2010 „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“. Představuje scénář pro komplexní hospodářskou, sociální a ekologickou (environmentální) obnovu EU. Obsahuje soubor opatření, která mají zvýšit výkonnost Unie, aniž by byla ohrožena sociální soudržnost a aniž by bylo znehodnoceno životní prostředí. Strategie je kritizována pro nerealistické cíle, na hodnotících zasedáních Evropské rady je konstatováno nenaplnění cílů. Lisabonská strategie – Politiky Evropské unie: *Lisabonská strategie* [online]. [cit. 2007-05-11] URL: <<http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2377>>

tradiční způsoby artikulace zájmů (lobbying) nejsou formalizovaným dialogem dotčeny. Evropské instituce si samy upravují režim konzultací (např. se zájmovými skupinami jako je Shromáždění evropských regionů) a vliv regionů na formování politik je v Evropské unii poměrně jasně vymezen. Formalizovaný dialog tak otevírá pro regionální zájmy privilegované kanály, které jiné zájmové skupiny nemají. Pro regiony je proto výhodné spojit se s organizacemi regionálních zájmů, které mají s EU domluvený formalizovaný dialog (formou Akčních plánů apod.), a prosazovat své zájmy těmito formami. Akční plány, na kterých se domlouvají evropské instituce se zájmovými organizacemi, jsou spíše deklaracemi než právně závaznými smlouvami, jsou však evropskými úředníky i badateli brány velmi vážně.¹¹³ Akční plány vymezují aktivity na jeden rok, vytyčují konkrétní konfliktní nebo problematické téma, kterým se organizace bude při jednání s evropskými institucemi prioritně zabývat. Dále je v něm vymezena forma spolupráce s danou institucí EU. Takto se tedy odlišuje formalizovaný zájmový kanál od klasického lobbyingu. S Výborem regionů má ustavené formální komunikační kanály pět až sedm privilegovaných organizací (například Shromáždění evropských regionů). Úspěšnost formalizovaných kanálů zkoumají badatelé v závislosti na přijaté evropské legislativě, respektive na tom, do jaké míry odpovídá legislativa tomu kterému akčnímu plánu. České kraje nejsou zvyklé prosazovat své zájmy tímto způsobem (tedy skrze organizace regionálních zájmů) a postupují v Bruselu spíše samostatně.

Lobbyování regionů u evropských institucí je vlastně jedním ze způsobů paradiplomacie. Může se překrývat s lobbyováním důležitých firem usazených v regionu, čili jeden přístup se může prosazovat několika kanály. Ekonomický a sociální výbor a Výbor regionů¹¹⁴, který byl založen Maastrichtskou smlouvou, umožňují regionálním a místním vládám formální konzultativní roli, vyjádřit se k návrhům Komise a jednáním Rady, stejně jako k tématům, která jsou důležitým zájmem regionů. Maastrichtská smlouva také přinesla mechanismus pro přístup regionů k evropskému rozhodování tím, že jim v některých případech

---

¹¹³ Rozhovor s Vitem Dočkalem, odborným asistentem na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií MU, ze dne 11.4.2007

umožnila zastupovat jejich vlastní státy v Radě ministrů. Tato klauzule byla dlouhou dobu interpretována tak, jako by se vztahovala jen na tři federální státy v EU – Německou spolkovou republiku, Rakousko a Belgii. Nedovoluje regionům, aby se zastupovaly samostatně, protože nejprve se regiony musí na své pozici dohodnout mezi sebou a tam, kde se jedná o státní otázky, s centrální vládou. Přesto tato doložka znamená důležité porušení principu, že v EU jsou zastoupeny jen centrální vlády, neboť pokud se jedná o čisté regionální záležitosti, za státy mluví regiony. Díky dohodám o partnerství při spravování strukturálních fondů, při čemž se regionální úředníci potkávají s evropskými a národními, jsou regiony vtaženy do přímého kontaktu s evropským politickým rozhodováním.

Přese všechno zůstávají možnosti regionů pro aktivity na poli Evropské unie omezené a státy zůstávají dominantními aktéry. Některé regiony usilovaly o rozšíření své role pomocí prosazování konceptu Evropy regionů. Tento poměrně vágní výraz byl interpretován různými způsoby. Jeden názor říká, že ustupující centrální státy pohybující se mezi EU a regiony by měly umožnit nové územní rozdělení, ve kterém budou hlavními aktéry ekonomické nebo kulturní jednotky pod stávajícími státy. Omezenější výklad chápe regiony jako tzv. třetí úroveň, regiony jsou uznané u evropských institucí, i když stále zakotvené v národních státech. Pro evropskou institucionalizaci regionů by ale vznikl problém systematizace vzhledem k velké různosti evropských regionů i jejich požadavků.

Příklad německých spolkových zemí se vyznačuje malou motivací k prosazování myšlenky Evropy regionů i díky jejich dobré integraci do tvorby politiky na centrální úrovni a díky ústupkům spolkové vlády z devadesátých let. Jmenované ústupky zahrnovaly například právo zastupovat stát v Radě ministrů v regionálních otázkách a ústavní změnu vyžadující souhlas Bundesratu s dalším předáváním pravomocí Evropské unii. Spolkové země tedy upřednostňují koncept „třetí úrovně“, který jim dovoluje jednat jak na domácí půdě, tak na evropské.

---

¹¹⁴ InSTITUTE Evropské unie: *Výbor regionů* <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=1116> [cit. 2007-15-04].

Často je zmiňován příklad belgických Flander, které jednají na evropské úrovni téměř jako stát. Vytyčily si úkol stát se z hráče „třetí úrovně“ aktérem druhé úrovně, ergo jednat spíš jako stát než jako pouhý region. Z tohoto důvodu přišly Flandry s ještě jiným konceptem, zvaným Evropa kultur, v němž by regiony s vlastní kulturou nebo jazykem měly zvláštní status. Flandry naznačily, že v budoucnu jejich výsadními partnery na mezinárodní scéně budou častěji státy než regiony.

Maastrichtská smlouva představovala ve své době vrchol regionálních ambic v Evropské unii. Amsterodamská smlouva jim už nic dalšího podstatného navíc nepřinesla. Snahy posílit evropskou úroveň a pozici regionů v ní pomocí žalovatelného principu subsidiarity a možnost přístupu regionů k Evropskému soudnímu dvoru, aby ho mohly prosazovat, nebyly do smlouvy zahrnuty. Neschválená Smlouva o Ústavě pro Evropu kromě jiného uděluje Výboru regionů pravomoc obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie se stížností na porušení zásady subsidiarity v oblastech, ve kterých musí být konzultován.

2.3.1 PROSTŘEDKY ARTIKULACE ZÁJMŮ V EU: VÝBOR REGIONŮ

Místní a regionální samosprávy členských států Evropské unie provádějí přibližně dvě třetiny právních předpisů EU. Výbor regionů (VR)¹¹⁵ byl vytvořen v roce 1994, aby umožnil zástupcům regionálních a místních samospráv vyjadřovat se k obsahu těchto právních předpisů. Nejaktivněji jeho založení prosazovaly státy nejvíce decentralizované nebo federální (Německo, Belgie, Itálie, Španělsko). Francie nechtěla, aby se Výbor skládal z volených zástupců, přála si, aby členy byli úředníci. To by státu umožnilo sjednocovat a koordinovat stanoviska podle jednotné linie a omezilo vliv regionů v možnosti vyjádřit se k evropským politikám.

Činnost Výboru sestává z obligatorního vydávání stanovisek podle Smlouvy o EU na vyžádání Radou (zodpovědná za stanovení konečného obsahu právního předpisu) nebo Komisí (dává podnět k právním předpisům EU) a ve všech ostatních případech, kdy je to vhodné, zejména v otázkách

---

¹¹⁵ www.cor.europa.eu.

přeshraniční spolupráce. Výbor regionů může být požádán o stanovisko i Evropským parlamentem. Ze své iniciativy může Výbor regionů vydávat stanoviska ke všem otázkám, kdy to považuje za vhodné. Je zajímavé, že právě v této oblasti našel Výbor regionů značné pole působnosti ve srovnání s obligatorními stanovisky. Jako poradní orgán se tedy vyjadřuje k rozmanitým otázkám sahajícím od životního prostředí, dopravy, energetiky přes školství a odborné vzdělávání až po programy na podporu zaměstnanosti. Rozsah záležitostí, ke kterým se chtějí místní a regionální politikové vyjadřovat, se tak ukázal mnohem větší, než se původně zamýšlelo, dnes se plně zabývá například záležitostmi evropské ústavy a vládnutí, neboť tyto otázky jsou důležité pro vnitrostátní i evropské postavení regionů.

VR každý rok organizuje v Bruselu pět plenárních zasedání, na kterých jeho 344 členů hlasuje o zprávách, neboli stanoviscích, jež jsou vydávány jako odpověď na navrhované právní předpisy. Stanoviska Výboru regionů, na nichž se podílí jednotlivé výbory a komise, sice nemají závazný charakter, Rada ministrů, Evropská komise i Evropský parlament ale mají povinnost k těmto stanoviskům přihlížet. Tento konzultativní charakter Výboru regionů v praxi znamená jeho nevelký politický význam a odkazuje Výbor k tomu, aby byl spíše fórem pro výměnu zkušeností a vytváření kontaktů. Tato jeho role je pro aktivity regionů v Bruselu nezanedbatelná, neboť na jeho půdě nacházejí mezi regiony nové partnery, se kterými mohou vytvářet partnerství a sítě (tzv. networking). Přesto, že se jedná o shromáždění, kde sedí nejvýznamnější regionální politici, prezidenti německých spolkových zemí, starostové velkých měst, představitelé velkých evropských regionů apod., není VR vysloveně politickým shromážděním.

Ve smlouvě z Nice, jíž se nyní řídí fungování EU, byla změněna smluvní definice Výboru regionů tak, že horní hranice pro počet členů tohoto poradního orgánu nesmí překročit 350 osob. Dosavadní požadavek na dosažení jednomyslnosti při schvalování jeho složení v Radě byl nahrazen kvalifikovanou většinou. Ve smlouvě je zdůrazněno, že kandidáti Výboru regionů musí být nadále držiteli volebního mandátu v regionální, či samosprávné jednotce, nebo být odpovědní velenému sboru. Ztráta tohoto mandátu znamená automaticky

ukončení funkčního období ve Výboru regionů (čl. 263 Smlouvy o ES revidované Smlouvou z Nice).¹¹⁶

Česká národní delegace ve Výboru regionů má 12 členů a dalších 12 náhradníků, kteří zastupují plnoprávné členy v době jejich nepřítomnosti. Pravidla pro nominaci a výběr členů stanovuje Výbor regionů. Členství ve Výboru regionů je tedy například podmíněno tím, že každý člen musí mít volitelný mandát ve své zemi (mandát na úrovni regionální či lokální).¹¹⁷ Pokud člen Výboru regionů ztratí mandát v domácí zemi (např. po volbách již není znovu zvolen do orgánů místní či regionální samosprávy), jeho členství ve Výboru regionů automaticky zaniká. Sedm členů české národní delegace doporučuje vládě přes ministra pro místní rozvoj k nominaci Asociace krajů České republiky, respektive Rada Asociace, jejímiž členy jsou kraje zastoupené hejtmany, a pět členů Předsednictvo Svazu měst a obcí České republiky. Radou jsou obvykle nominováni hejtmani, výsledky krajských voleb se tedy odráží i na složení české delegace ve Výboru.¹¹⁸ Svaz měst a obcí navrhuje většinou primátory a starosty. Nepsanými, ale politicky logickými kritérii pro složení národních delegací ve Výboru jsou členskými státy uplatňována zejména proporcionalní politické zastoupení, tedy odpovídající proporce vládních i opozičních stran, územní vyváženost (ne všichni regionální zástupci budou pocházet z jednoho kraje) a rovné zastoupení mužů a žen. Tato kritéria v českém případě malého počtu zástupců nejsou pochopitelně uplatňována absolutně, nelze však připustit naprosto zřetelné disproporce.

Po schválení nominací vládou ČR následuje až šestiměsíční formálně-schvalovací procedura v Radě EU (resp. COREPERu¹¹⁹), která nominace prakticky jen bere na vědomí.¹²⁰ Mandát Výboru regionů trvá 4 roky, k obnově mandátu došlo v únoru 2006, současní členové mají tedy teoreticky možnost být členy Výboru regionů až do roku 2010. Členové české národní delegace se

---

¹¹⁶ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. s. 681. ISBN 80-7325-015-2

¹¹⁷ více viz Přehled mechanismů výběru zástupců do Výboru regionů

http://www.asociacekrajy.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id_org=450022&id=53971&p1=... [cit. 2007-29-04].

¹¹⁸ V současné době jsou 4 členové z KDU-ČSL a 8 jich je z ODS.

¹¹⁹ Výbor stálých zástupců: vedoucí a náměstkové stálých zastoupení členských států, kteří připravují podklady pro rozhodnutí Rady ministrů

účastní pravidelně plenárních zasedání Výboru regionů a dále pak jednání jednotlivých pracovních komisí, do kterých jsou rozděleni dle oblasti svých zájmů (každý člen delegace je zpravidla členem jedné až dvou komisí).

Podobně jako v České republice, bez základu právní úpravy, probíhá procedura návrhu členů Výboru i ve Francii, stejně jako v Dánsku, Řecku, Lucembursku, Nizozemsku, Portugalsku, Finsku a Švédsku. Tato procedura je ve všech těchto státech zhruba analogická.¹²¹ Ministr vnitra nebo ministr zahraničních věcí předkládá vládě ke schválení podle všech daných a uznávaných kritérií návrhy na členy a náhradníky pro Výbor regionů na základě předložených návrhů reprezentace regionálních samospráv a místních samospráv, resp. jejich uznávaných vnitrostátních sdružení. Vláda schválí navrhované členy a předloží je ke schválení Radě Evropské unie.

Členové by měli vykonávat svoji funkci zcela nezávisle. Základající smlouva stanoví, že jednají v obecném zájmu Společenství a nepodléhají národním institucím. Toto ustanovení je obdobou pravidel vztahujících se na úředníky Evropské unie, přičemž z pozice svého domácího mandátu i z pozice nezávislosti ve výboru by měli hájit společné zájmy evropských regionů a obcí a nejen Společenství jako takového. Problém loajality v evropských nadnárodních institucích by si zasluhoval vlastní výzkum, můžeme však soudit, že členové Výboru pravděpodobně hájí zájmy i svých vlastních regionů a obcí.

Úloha Výboru regionů je relativně omezená v tom smyslu, že Výbor nerozhoduje, není přímo zapojen do legislativního procesu a je pouze konzultován ve vymezených záležitostech. Zajímavé je, že v průběhu své činnosti se neprofiloval tolik na vydávání obligatorních stanovisek, jejichž účinnost se nedá exaktním způsobem zcela vyhodnotit, ale využil více prostoru pro vlastní iniciativu danou tím, že evropská konstrukce se vyznačuje i nižšími úrovněmi vládnutí a k často zmiňovanému přiblížení se občanům jsou subnárodní orgány lépe uzpůsobeny. Výbor se zapojil i do práce na evropské ústavě a nepominul ani otázky rozšíření Evropské unie. Jeho výraznou oblastí

¹²⁰ Viz rozhovor s Evou Vrbovou, vedoucí zahraničního oddělení Asociace krajů ČR, ze dne 11.5.2007

¹²¹ *The Selection Process of CoR Members*, publikace EU, 2001.

(http://www.cor.eu.int/en/pres/pdf/f_cdr2540-2001_d_en.pdf) [cit. 2007-11-05].

ale zůstává politika hospodářské a sociální soudržnosti. Nesporné je také to, že Výbor regionů je nejlepším korektivem rozhodnutí Společenství daným praxí, kde dopady společných rozhodnutí Evropských společenství lze lépe a rychleji a v užším kontaktu s občany konkrétně doložit, a tak snad často i poopravit díky konzultaci s Výborem regionů. Nejde tedy ani tak o roli politickou, jako spíše praktickou.

2.3.2 PŘESHraniční SPOLUPRÁCE

Nejčastějším typem meziregionální spolupráce v Evropě je přeshraniční iniciativa. Programy Evropské unie pro přeshraniční iniciativy poskytují zdroje, které pomáhají pokrýt náklady, poskytují politickou podporu vůči často skeptickým centrálním vládám a pomáhají s řízením a programovou podporou prováděcích plánů. Program Jednotného evropského trhu a INTERREG¹²², který Komise vytvořila, aby jednotný trh doprovázel, daly vzniknout řadě iniciativ. Finanční pomoc, kterou Komise poskytla, se ukázala jako významný impuls, který vzbudil zájem o přeshraniční spolupráci, zvláště u regionů se společným hospodářským zázemím nebo kulturou, které jsou rozpuřeny státní hranicí. Význam INTERREGu tkví především v tom, že jako program iniciativ Společenství uniká kontrole centrálních vlád, na rozdíl od většiny iniciativ strukturálních fondů.

Obvykle mají přeshraniční iniciativy praktický základ, zaměřený na společné problémy a možnosti, zvláště v ekonomickém vývoji, propagaci, infrastruktuře, životním prostředí nebo kultuře. Nejúspěšnější jsou, pokud existují na obou stranách hranice doplňující se prostředky a zdroje a společný zájem na jejich realizaci. Nejčastěji to platí v environmentální politice a systémových opatřeních. V případech hospodářského vývoje je to těžší, protože regiony běžně soutěží o investice a trhy a politikům chybí motivace k risku, který by nemusel přispět jejich vlastním voličům. Keating dává jako příklad společné

---

¹²² Program Interreg patří k Iniciativám Evropského Společenství. Jeho cílem je podpora přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce. Finanční prostředky na INTERREG jsou hrazeny z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Zaměřením se jedná o doplňkovou aktivitu k Cíli 1 ve Společném regionálním operačním programu s orientací na menší neinfrastrukturní projekty

infrastrukturní projekty, například letiště na každé straně hranice a ani jedno není dostatečně velké na to, aby uspokojilo potřeby růstu. Ale ani jedna strana není ochotna uzavřít své letiště, což by dovolilo druhé straně vývoj.¹²³

Faktorem, který také hraje roli při přeshraniční spolupráci je kompatibilita právních a administrativních systémů na jednotlivých stranách hranice a existence samospráv s dostatečnými a ekvivalentními pravomocemi a zdroji k provádění společných projektů. Úspěch závisí samozřejmě také na jednotlivých politicích a způsobu, jakým používají přeshraniční působení k ukázání obrázku dynamiky a vybudování politického kapitálu.

Při přeshraniční spolupráci je většinou ve hře více vlivů na několika úrovních. Na jedné úrovni stojí ekonomický a praktický kontext, který směřuje buď ke spolupráci a sledování společných zájmů nebo ke konkurenci. Na další úrovni je celostátní politika a politici, kteří chtějí zachovat monopol na mezinárodní kontakty a směřovat je přes centrální vládu. Jinou hladinu představují regionální političtí aktivisté, kteří naopak vidí přeshraniční spolupráci jako prostředek úniku od centrální kontroly, možnost sdílení zdrojů a v případě Evropy získání přístupu k programům a financování EU. Je zde přítomna také úroveň místní politiky zastoupená místními aktéry (často úředníky, technokraty) a osobními vazbami, které mezi sebou vytvářejí. Pro centrální státy je obtížné tyto aktivity kontrolovat, protože jsou mnohdy založeny na neformálních vazbách a nepsané komunikaci. Pro úředníky na obou stranách hranice může být přeshraniční spolupráce při shromažďování společných zdrojů a sdílení informací prostředkem, jak zvýšit svou nezávislost na kontrole centrálního státu.

Bilaterální regionální spolupráce zůstává přes řadu nových možností regionů k působení v zahraničí nejvýznamnější formou paradiplomacie regionů. Důležité bývá zaměření regionálních partnerství na výměny mezi studenty, což souvisí s častými pravomocemi regionů v oblasti středního školství. Úspěšnost a četnost takových aktivit však nezáleží jen na iniciativě a prostředcích

---

¹²³ KEATING, M.: Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999. s. 1-16. ISBN-100714680184

regionálních úřadů, ale i na přítomnosti jednotlivců na školách, kteří jsou ochotni a schopni se této spolupráci soustavně věnovat.

2.3.3 PARADIPLOMACIE PROSTŘEDNICTVÍM MULTILATERÁLNÍCH ORGANIZACÍ REGIONŮ

Jednou z hlavních možností regionů, jak se realizovat na mezinárodní scéně, představují vazby a partnerství mezi necentrálními vládami z více států. Ty mohou mít podobu buď víceúčelových nebo obecných asociací regionů, nebo aliancí mezi specifickými regiony. Hlavní víceúčelové asociace v Evropě jsou Rada samospráv a evropských regionů, Kongres místních a regionálních samospráv Evropy pod záštitou Rady Evropy a Shromáždění evropských regionů¹²⁴ pokrývající celou Evropu, ale zaměřený na Evropskou unii. Shromáždění hrálo důležitou roli při formulování politik a požadavků na regionální zastoupení v jednáních vedoucích k Maastrichtské a Amsterodamské smlouvě. Všeobecné asociace jako tyto mohou hrát roli v zavádění regionů do pozice institucionálních aktérů, ale mají problém s různorodostí svých členů a různým chápáním postavení regionu v různých evropských státech.

Konkrétnější snahy mají skupiny regionů s užším geografickým nebo sektorovým zaměřením, které jsou schopny určit společné zájmy a formulovat návrhy. V Evropě začaly vznikat v sedmdesátých letech, první z nich byla Asociace evropských hraničních regionů). V roce 1973 byla iniciativou bretaňského Výboru pro studium a styky pro bretaňské zájmy (CELIB)¹²⁵ založena Konference okrajových přímořských regionů¹²⁶. Následovalo založení Asociace regionů průmyslových technologií. Tyto organizace lobbují u centrálních vlád a u Evropské komise se společnými problémy a připravují meziregionální programy spolupráce, jako je iniciativa *Atlantic Arc* Konference

¹²⁴ Anglicky *Assembly of European Regions*, francouzsky *Assemblée des Régions d'Europe*

¹²⁵ *Comité d'Etudes et de Liaison des Intérêts Bretons* Aby se Bretaň vyvedla z izolace, musela se zapojit do širšího kontextu a změnit své průmyslové zaměření. Bylo třeba působit v rámci národní struktury a přesvědčit francouzské zákonodárce, že je důležitým francouzským regionem. Toho dosáhla pomocí CELIBu, který přes dvacet let sloužil jako pojítka mezi regionem a centrální vládou. Pomocí plánů, které sestavil ve spolupráci s bretaňskými místními společenstvími, se snažil ukázat, jak se může Bretaň modernizovat a hrát větší roli v politikách a cílech Francie.
http://www.ngplains.org/documents%5CNGP_March_2002_Brittany_Report.pdf [cit. 2007-08-03].

¹²⁶ CPMR

okrajových přímořských regionů. Nejoceňovanější sektorová iniciativa je „Čtyři motory Evropy“, založená jako aliance čtyř úspěšných regionů Bádenska-Württemberska, Lombardie, regionu Rhône-Alpes a Katalánska, které se cítily zanedbávané zaměřením Komise na upadající oblasti. Cílem je vytvořit transevropské síť pro výzkum, inovace a výrobu, aplikující v jednotném trhu zkušenosti z územně vázaných průmyslových oblastí. Iniciativa získala vysoký politický profil a její propagátoři jsou na ni pyšní. Kritici ale namítají, že většina její činnosti má spíše symbolickou hodnotu a poukazují na praktické problémy spolupráce regionů, které mají rozdílné administrativní struktury, úrovně vývoje a inovační systémy.¹²⁷

Reprezentací regionálních zájmů (resp. jiných partikulárních zájmů) na evropské úrovni (vůči institucím Evropské unie) se ve Francii kromě Regionálních rad zabývají i různé zájmové asociace. Nejvýznamnějšími, i když ne jedinými takovými institucemi, jsou Asociace regionů Francie¹²⁸, Shromáždění departementů Francie¹²⁹, Asociace starostů Francie¹³⁰, Asociace starostů velkoměst¹³¹ a Shromáždění okresů a společenství Francie¹³². Na evropské úrovni tedy působí velké množství celonárodních asociací, které hájí zájmy územních celků (regionů, územních společenství, obcí a měst), ale i socio-profesních organizací (obchodní, živnostenské a zemědělské komory).

---

¹²⁷ KEATING, M.: Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999. s. 1-16. ISBN-100714680184

¹²⁸ *Association des régions de France*, ARF

¹²⁹ *Assemblée des départements de France*, ADF

¹³⁰ *Association des maires de France*, AMF

¹³¹ *Association des Maires de grandes villes*

¹³² *Assemblée des Districts et des Communautés de France*, ADCF

3. ZAHRANIČNÍ AKTIVITY ČESKÝCH KRAJŮ: SITUACE A VÝHLEDY

Tlak Evropské unie přispěl v České republice k vytvoření krajů, ekvivalentu evropských regionů, jejichž existence sice byla zakotvena v ústavě, ale řadu let zůstávala neuskutečněna. Při reformě státního uspořádání se české státní orgány rozhodly svěřit těmto samosprávným celkům některé pravomoci na základě delegace kompetencí, která probíhala pod kontrolou Ministerstva vnitra. České kraje mají ze zákona povinnosti v oblastech regionálního rozvoje, ochrany životního prostředí, dopravy, středního školství, sociální péče a kultury.

Zahraniční aktivity českých krajů jsou dány především legislativním rámcem, který jim vytyčila Ústava České republiky a zákony přijaté Parlamentem ČR, především zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení). Zahraničním aktivitám krajů se věnuje § 28 tohoto zákona Spolupráce s územními samosprávnými celky jiných států, který říká, že „(1) Kraj může spolupracovat s územními samosprávnými celky jiných států a být členem jejich mezinárodních sdružení. (2) Kraje mohou uzavírat s územními samosprávnými celky jiných států smlouvy o vzájemné spolupráci. Obsahem spolupráce mohou být jen činnosti, které patří do samostatné působnosti kraje, který smlouvu uzavírá. (...)“.

Dále odstavec (4) říká, že „Smlouva o spolupráci podle odstavců 2 a 3, na jejímž základě má vzniknout právnická osoba nebo členství v již existující právnické osobě, podléhá souhlasu ministerstva po předchozím projednání s Ministerstvem zahraničních věcí. Bez tohoto souhlasu nemůže smlouva nabýt účinnosti. Udělení souhlasu může být odepřeno pouze pro rozpor se zákonem nebo mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena.“

Tento paragraf (28) je tedy právním základem aktivit českých krajů v zahraničí, na něž se odvolávají smlouvy o partnerství apod. Dalšími právními normami, které ukotvují českou paradiplomacii jsou mezinárodní smlouvy ratifikované Českou republikou (např. multilaterální úmluvy jako je Evropská

rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány z roku 1980 a bilaterální smlouvy o dobrých vztazích mezi ČR).

Pokud mezinárodní dohody krajů nezakládají nové právnické osoby nebo členství v právnických osobách, mohou kraje v oblasti svých samostatných kompetencí uzavírat tyto dohody bez jakýchkoliv povinností vůči ústředním orgánům. Takové smlouvy dávají paradiplomacickým aktivitám krajů poměrně široký prostor a umožňují, že se spolupráce nemusí odehrávat pod přímou kontrolu ústředních orgánů.

Pro české kraje je typické, že pro ně zahraniční aktivity sice nejsou prioritou, ale vnímají je jako významné. Pro některé kraje (Královéhradecký, Vysočina) je ale ze všech činností zahraniční aktivita spíše méně významná.¹³³ Při svých zahraničních aktivitách postupují samostatně a vzájemná spolupráce je spíše výjimečná. Nepouští se zatím také do žádných ambicióznějších záměrů, např. co se týče investičních projektů, je však podle mého názoru jen otázkou času, kdy budou svými partnery nasměrovány k větší aktivitě spojené s rozsáhlejším finančním zapojením.

Hlavními faktory ovlivňujícími úroveň zapojení regionů do zahraniční politiky jsou finanční zdroje, lidské zdroje a politické ambice regionálních představitelů. Motivy zahraničních aktivit jsou ekonomické, ale i kulturní a vzdělávací. I když vždy nejsou naplněna ekonomická očekávání, obohacení krajských subjektů zkušenostmi nebo kulturními kontakty je téměř zaručeno.

Při realizaci zahraničních styků se kraje řídí především představami politických elit regionu, respektive strategií přijatou Radou a Zastupitelstvem daného kraje. Prosazení zájmů regionálních aktérů do koncepcí zahraničních aktivit krajů představuje tedy do budoucna zřejmou výzvu. Rámec, respektive koncepce, je většinou tvořena společnou diskusí na úrovni úřadu, kdy hlavní podíl má a podněty přichází od rady kraje a odboru vnějších vztahů¹³⁴, dále pak za účasti dalších odborů Krajského úřadu (zejm. odbory, které řeší problematiku životního prostředí, dopravy, cestovní ruchu a kultury, regionálního rozvoje

---

¹³³ rozhovory s Helenou Baranovskou, Šárkou Karlovou, Petrou Poštůlkovou, Markétou Povolnou, Ladislavem Seidlem a Rastislavem Sterankou (viz Primární prameny v Použité zdroje) – dále jen rozhovory s krajskými úředníky

apod.). Konkrétní cíle pak obvykle stanovuje vedoucí odboru vnějších vztahů se souhlasem vedení kraje.¹³⁵

Hlavní hnací silou zahraničních aktivit českých krajů je krajský úřad, domnívám se však, že v souvislosti s novým programovacím obdobím a větší možností čerpání prostředků ze strukturálních fondů by mohl vzrůst podíl soukromé sféry na zahraničních aktivitách kraje. Podpora EU partnerstvím regionálních subjektů z různých evropských států a podpora přeshraniční spolupráce by se mohla stát významnou motivací k ovlivňování krajského zahraničního působení.

Z hlediska krajského úřadu se ukazuje, že i pro pozdější realizaci aktivit by bylo vhodné jasné rozdělení kompetencí mezi politickými reprezentanty a orgány (kraj – organizace kraje), které by zjednodušilo nejen zadání a realizaci zahraničních aktivit, ale i výstupy a následnou evaluaci. Nedostatečná koordinace na úrovni krajského úřadu může být pro kraje brzdou úspěšné realizace zahraničních aktivit.¹³⁶

Dle pracovníků krajských úřadů se kterými jsem hovořila, jsou nejčastější formou partnerské spolupráce se zahraničními regiony výměnné stáže studentů a úředníků a zprostředkovávání obchodních podnikatelských kontaktů. S vytyčenými cíly úzce souvisí i výběr domácích a zahraničních partnerů. Z domácích partnerů jsou to především kraji zřizované organizace, regionální hospodářské komory, Místní akční skupiny atd. Tito aktéři se však obvykle formálně nepodílí na formulaci koncepce zahraničních aktivit kraje. Spektrum regionálních nebo lokálních aktérů, kteří se podílí na zahraničních aktivitách není široké, většina oslovených krajů dává přednost samostatnému postupu a realizaci paradiplomacie ve vlastní režii.

Z mého výzkumu také vyplynulo, že v krajích z velké části převládá bilaterální dimenze zahraničních aktivit, to znamená, že kraje uskutečňují

---

¹³⁴ odbor vnějších vztahů bývá často součástí kanceláře (sekretariátu) hejtmána

¹³⁵ Rozhovory s krajskými úředníky

¹³⁶ Tento problém nastínilo rozhovory s Šárkou Karlovou, vedoucí oddělení mezinárodních vztahů a regionální spolupráce, odboru evropských záležitostí a mezinárodních vztahů Královéhradeckého kraje, ze dne 29.3.2007 a s Petrou Poštůlkovou, vedoucí oddělení zahraniční spolupráce a protokolu, odboru vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Libereckého kraje, ze dne 4.4.2007

aktivity především se svými partnerskými zahraničními regiony. Objevují se však i zapojení do multilaterálních projektů sdružujících několik regionů.¹³⁷ Členství v zahraničních multilaterálních organizacích regionů není příliš rozšířeno. Například členy Shromáždění Evropských regionů (AER), které úzce spolupracuje s institucemi EU, jsou jen tři české kraje: Královéhradecký, Olomoucký a Středočeský.

Domnívám se, že přestože existuje určitý problém omezených finančních a lidských zdrojů, který může krajům bránit ve vyvíjení vlastních zahraničních aktivit v širším rozsahu, neexistuje v mnoha krajích především základní ambice vyvinout aktivní zahraniční politiku. To dokazuje i absence koncepčních dokumentů. Pokud nejsou jasně stanoveny cíle a priority paradiplomacie, včetně jasných kompetencí pro její prosazování, bývá uskutečňování zahraničních aktivit více pasivním přijímáním zahraničních nabídek než aktivní prosazování krajských zájmů.

Přístup českých krajů k paradiplomacii je spíše reaktivní, jednájí v zahraničí, pokud jsou osloveny.¹³⁸ Další směřování zahraničních aktivit českých krajů bude záviset na štědrosti zákona o rozpočtovém určení daní ke krajským rozpočtům, na postoji krajských politických elit k zahraničním aktivitám svého regionu a na aktivitě regionálních aktérů při prosazování svých představ o zapojení kraje do zahraničních partnerství.

3.1 ZASTOUPENÍ ČESKÝCH KRAJŮ V BRUSELU

Jak jsme viděli, zájmy regionů členských zemí EU nemusí v Bruselu prosazovat jen diplomatické mise a ambasády. Také řada českých a moravských krajů upřednostňuje přímé jednání s evropskými partnery a otevírá si v Bruselu vlastní kancelář, přičemž aktivity regionů vůči evropským institucím

---

¹³⁷ Jihomoravský kraj a kraj Vysočina
(http://www.ichnos-project.org/vysocina/index.php?akce=slozka&id_slozka=9)

¹³⁸ Výjimkami jsou např. Karlovarský a Liberecký kraj, které pro své záměry samy vyhledávají zahraniční partnery (viz rozhovory s Helenou Baranovskou z oddělení vnějších vztahů Karlovarského kraje, ze dne 20.3.2007 a Petrou Poštůlkovou, vedoucí oddělení zahraniční spolupráce a protokolu, odboru vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Libereckého kraje, ze dne 4.4.2007)

jsou významnou částí jejich práce. Práce bruselských zastoupení se z velké části podobá práci PR agentur, mají za úkol všestrannou propagaci kraje navenek, zvláště směrem k evropským institucím a krajským partnerům. Zastoupení slouží všem občanům daného kraje, proto se na něj obrací rozliční krajští aktéři – obce, nevládní neziskové organizace, Místní akční skupiny, podnikatelé, klastry, instituce výzkumu a vývoje apod. Zastoupení jsou kontaktována jak zahraničními subjekty hledajícími v daném kraji partnery, tak subjekty z daného kraje, kteří naopak hledají partnera v zahraničí.

Na strategiích, cílech a výsledcích aktivit českých krajů v zahraničí a především v Bruselu se podepisuje kromě jejich státoprávního uspořádání do značné míry také jejich relativní novost a tím způsobený nedostatek zkušeností s prosazováním vlastních zájmů. Například proti německým spolkovým zemím, které jsou jednak historicky zvyklé prosazovat vlastní zájmy, jednak mají ve Spolkové republice silné státoprávní postavení (a ty západoněmecké jsou navíc již 50 let členy Evropských společenství), mají české kraje pro zastupování svých zájmů poměrně ztíženou pozici.

V současné době je v Bruselu zastoupeno přes tři sta regionů Evropské unie, mezi nimi je dvanáct stálých zastoupení českých krajů. Zastoupení v Bruselu zatím nemají Moravskoslezský a Ústecký kraj. V rámci projektu nazvaného „Český dům“ sídlí v jednom bruselském domě několik českých zastoupení. Předně se jedná o Stálé zastoupení ČR, které v něm obsadilo dvě patra, a Zastupitelský úřad ČR. Dále v objektu sídlí České centrum a české agentury CEBRE¹³⁹, CzechInvest a CzechTrade. Nájemníky domu z řad krajů je šestice Plzeňský, Karlovarský, Královéhradecký, Pardubický, Jihomoravský a kraj Vysočina.

---

¹³⁹ Česká podnikatelská reprezentace při EU v Bruselu, www.cebrecz.cz; [cit. 2007-29-04] byla vytvořena Hospodářskou komorou ČR, Svazem průmyslu a dopravy ČR a Konfederací zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, aby prezentovala a obhajovala české podnikatelské zájmy před a po vstupu ČR do Evropské unie přímo v Bruselu. CEBRE podporuje Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR prostřednictvím agentury CzechTrade. V Bruselu působí jako součást obchodně ekonomického úseku Velvyslanectví České republiky v Belgii.

V Bruselu existuje od prosince 2004 důležité neformální uskupení českých zástupců rozličných institucí nazvané *Cercle Tchèque*.¹⁴⁰ V rámci této neformální platformy pro setkávání zástupců českých subjektů působících v Bruselu (především ve vztahu k institucím Evropské unie) se setkávají Češi, kteří v Bruselu zastupují kraje, ale i firmy (např. České aerolinie, ČEZ, České dráhy), instituce státní správy (CzechInvest, Czech Tourism, CzechTrade, České centrum apod.), pracovníci Stálého zastoupení ČR při EU, Velvyslanectví ČR v Belgii a další Češi pracující v evropských institucích. Na pravidelné bázi si sdělují zkušenosti a poznatky ze své činnosti a zástupci krajů tak mají do budoucna potenciál sjednotit do určité míry své pozice pro jednání s evropskými institucemi, jako to již velmi úspěšně při lobbingu dělají například polské regiony.¹⁴¹

Zastoupení českých krajů v Bruselu úzce spolupracují se Stálým zastoupením České republiky u EU. Vzhledem k tomu, že zástupci z mise ČR mají přístup na jednání Rady ministrů, jsou kontakty a informace z tohoto prostředí pro kraje velmi výhodné. Institucemi EU, ve kterých krajská zastoupení jednají nejvíce, jsou Evropská komise a Výbor regionů. Způsobem prosazování zájmů, který se mezi zastoupeními českých krajů v Bruselu zatím prosazuje jen velmi pomalu, je lobbování u poslanců Evropského parlamentu. Důvodem nevyužívání tohoto způsobu prosazování zájmů není zřejmě neznalost této možnosti nebo neochota krajů se takto angažovat, ale spíše nedostatečná kapacita mnohých krajských kanceláří v Bruselu. Česká krajská zastoupení vidí u svých kolegů ze zastoupení sousedních spolkových zemí Rakouska, či

---

¹⁴⁰ Inspirací pro ustavení *Cercle Tchèque* bylo fungování podobných iniciativ mezi zastoupeními jiných členských států Evropské unie (Francie, Rakousko, Velká Británie, atd.). Cílem aktivit *Cercle Tchèque* je podpora komunikace a spolupráce mezi českými zastoupeními působícími v Bruselu, Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii a evropskými institucemi (Evropská Komise, Evropský Parlament, apod.) a zvýšení viditelnosti a koordinace aktivit Čechů v Bruselu. Dlouhodobým cílem je posílení vztahů s českými úředníky pracujícími v institucích EU, českými europoslanci a dalšími „zástupci“ České republiky v Bruselu. Roli sekretariátu *Cercle Tchèque* zajišťuje CEBRE (Česká podnikatelská reprezentace při EU, společné zastoupení nejvýznamnějších českých podnikatelských asociací). (více <http://www.cebrecz.cz/aktualni-temata/tema-13/>) [cit. 2007-26-03].

¹⁴¹ Ještě více neformální skupinou je tzv. CzechReg, jak si říkají pracovníci krajských zastoupení v Bruselu, kteří se taktéž pravidelně scházejí a vyměňují si zkušenosti a informace. (zdroj z Bruselu si nepřeje být citován) Ačkoliv tyto aktivity nejsou nikde prezentovány, jejich důležitost je jasná a ukazuje na rostoucí spolupráci mezi zástupci jednotlivých krajů, kteří by v budoucnu mohli v tomto směru ovlivnit i krajská politická zadání.

Německa, že tento způsob prosazování regionálních zájmů je u nich na jednom z předních míst v jejich aktivitách.¹⁴²

Přímé zastoupení kraje v Bruselu není jedinou možností, jak prosazovat zájmy krajů u evropských institucí. Další, v minulosti zvažovanou, možností mohlo být zastoupení české Asociace krajů, jíž by kraje nechaly zastupovat své zájmy. Kraje by se také mohly nechat zastupovat najatými nebo spřízněnými lobbistickými skupinami. Nakonec však zvítězila koncepce samostatných kanceláří jednotlivých krajů, které své zájmy hájí v Bruselu samy. Asociace krajů nyní zvažuje zřízení své kanceláře v Bruselu, u pracovníků krajských zastoupení však k tomuto kroku panuje značná skepse, obzvláště z obavy z dublování práce.

Ze zkušeností pracovníků českých krajských zástupců v Bruselu vyplývá, že zatímco jejich polští kolegové v Bruselu jsou považováni za velmi úspěšné lobbyisty, protože sjednocují své postoje pro jednání s evropskými institucemi, české kraje příliš často tímto způsobem v institucích nepracují.¹⁴³ Polské regiony v Bruselu vzájemně spolupracují více než české a jsou proto schopny prosadit více ze svých požadavků.

Určitou výzvou pro česká krajská zastoupení je nejen zajištění úspěchu při jednáních s evropskými institucemi, ale i zapojování domácích krajských aktérů do společných projektů evropských regionů nebo jiných zahraničních podstatných aktérů. Překonání jisté informační a komunikační bariéry mezi krajskými zastoupeními a obyvateli kraje je jednou z dalších současných výzev pro zastoupení v Bruselu i krajské úřady.

3.2 ZAHRANIČNÍ AKTIVITY STŘEDOČESKÉHO KRAJE – PŘÍPADOVÁ STUDIE

Oficiální stanovisko Středočeského kraje prezentuje jeho zahraniční aktivity následovně: „Středočeský kraj si uvědomuje význam meziregionální i

---

¹⁴² viz rozhovor s Petrem Hnízdem, ředitelem Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu, ze dne 27. 3. 2007

¹⁴³ viz rozhovory s Pavlem Brandou, vedoucím Zastoupení Libereckého kraje v Bruselu, ze dne 4.4.2007, Petrem Hnízdem, ředitelem Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu, ze dne 27.3.2007 a Petrem Šebkem, ředitelem Stálé kanceláře Jihočeského kraje v Bruselu, ze dne 3.4.2007

mezinárodní spolupráce v rámci Evropy a přikládá jí velkou důležitost.¹⁴⁴ V praxi však, vzhledem k mnoha povinnostem kraje vyplývajícím ze zákona, zahraniční aktivity nejsou prioritou. Tato skutečnost je dána i tím, že Středočeský kraj není hraničním regionem a nemůže tak mít žádné přeshraniční vztahy. Kraj sice „již od počátků své existence usiluje o dobré zahraniční vztahy, které by byly prospěšné pro občany kraje“¹⁴⁵, ale ne příliš aktivně. S nabídkami spolupráce a partnerství přicházely doposud jako první vždy zahraniční regiony. Nyní je, zdá se, Středočeský kraj z hlediska zahraničních partnerů satureován, nové nevyhledává, ani neplánuje hledat a soustředí se na rozvíjení stávajících vztahů a společných projektů.

Koncepci zahraniční politiky kraje schvaluje Rada kraje a Zastupitelstvo na návrh hejtmána, pro kterého koncepci připravují úředníci z jeho kanceláře, respektive z Oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce. Mezuregionální spolupráce je stvrzována dohodami o spolupráci. První z nich byla uzavřena již v roce 2001 mezi Středočeským krajem a francouzským regionem Burgundsko poté, co Středočeský kraj kontaktovalo velvyslanectví Francouzské republiky v Praze¹⁴⁶ tlumočící návrh Burgundska na vzájemnou spolupráci.¹⁴⁷ V technickém dodatku k dohodě je vytyčeno šest oblastí spolupráce: spolupráce institucí, propagace obou krajů, vzdělávání a odborná příprava, životní prostředí, kultura a ekonomika.¹⁴⁸ Je třeba říci, že Burgundsko je pro Středočeský kraj nejvýznamnějším zahraničním partnerem, což dokazuje i šíře společných uskutečněných aktivit a intenzita vzájemných kontaktů (telefonický nebo e-mailový kontakt minimálně jednou týdně).¹⁴⁹

¹⁴⁴ www.kr-stredocesky.cz [cit. 2007-26-03].

¹⁴⁵ www.kr-stredocesky.cz [cit. 2007-26-03].

¹⁴⁶ Francouzský stát se vždycky pokoušel směřovat a využívat mezinárodní aktivity různých skupin, institucí nebo jednotlivců budujících z Francie zahraniční spolupráci. Ekonomická diplomacie nebo rozvojová spolupráce jsou vystavěny okolo iniciativ, podniků, společností, bank, které stát podporuje a zaštiťuje. Viz KESSLER, M.-C.: L'État et les diplomaties parallèles. In *La Politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Paris: Presses de Sciences Politiques, 1999. Kap. 10, s. 439-479. ISBN 2-7246-0760-0.

¹⁴⁷ rozhovor s Alenou Bírovou z oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

¹⁴⁸ Dodatek k Dohodě o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a Regionem Burgundska (Francouzská republika)

¹⁴⁹ www.kr-stredocesky.cz [cit. 2007-26-03] a rozhovor s Alenou Bírovou z oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

V roce 2003 následovala dohoda o spolupráci čtyř regionů v rámci tzv. Sítě 4 regionálních partnerů mezi Středočeským krajem, regionem Burgundsko, spolkovou zemí Porýní-Falc a Opolským vojvodstvím. Tato dohoda byla v době svého vzniku první vícestrannou dohodou mezi členskými a kandidátskými regiony EU. Jejím základem byla bilaterální dohoda mezi Burgundskem a spolkovou zemí Porýní-Falc (z 22.6.2002), jejichž obce spolu spolupracují již od šedesátých let. Porýní-Falc dlouhodobě spolupracovala s Opolským vojvodstvím (dohoda z 21.9.2001), kde je usazena německá menšina, a její partnerství tedy přivedlo k dohodě dalšího partnera. Burgundsko pozvalo k dohodě svého partnera, Středočeský kraj, a vznikla Čtyřdohoda. Zásadou každé dohody je vzájemná prospěšnost a rovnocennost partnerů. Pro oba západoevropské regiony byla spolupráce se středoevropskými zajímavá i z politických důvodů, jako regiony z kandidátským zemí byly příslibem zajímavých možností budoucí spolupráce. Na druhé straně Opolsko a Středočeský kraj měly představu, že s pomocí svých zkušenějších partnerů budou moci lépe čerpat prostředky z komunitárních programů.¹⁵⁰ Tato představa se naplnila jen v oblasti vzdělávání krajských úředníků burgundskými školiteli, jež bylo ale stejně zahrnuto již v tzv. twinning programu mezi oběma regiony.¹⁵¹

Postupem času se hlavní aktivity v rámci této dohody přesunuly do oblasti kulturní výměny a vzdělávání mládeže. Jednou za rok se schází zástupci všech čtyř regionů a domlouvají plán aktivit na další rok. První rok (2004) se na jednání, jehož hostitelem byl Středočeský kraj, sešli političtí představitelé regionů. Rok nato v Dijonu už kraje zastupovali úředníci, kteří mají provádění společných aktivit na starosti. Tato skutečnost ukazuje na podobný princip při formulaci a realizaci zahraničních aktivit. Obecné cíle formulují regionální politické elity, realizaci a další vývoj partnerství mají na starosti úřady.

---

¹⁵⁰ rozhovor s Alenou Bírovou, pracovnící oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

¹⁵¹ Program *Twinning* byl jedním z hlavních nástrojů předvstupní pomoci kandidátským zemím, který jim měl pomoci při budování moderních a efektivních administrativ pro implementaci *acquis communautaire* na stejné úrovni jako členské státy. *Twinning* poskytl rámec pro spolupráci mezi veřejnou správou přistupujících zemí a jejich protějšky z členských států EU. Společně vytvářeli a implementovali projekty na transpozici a implementaci určité části *acquis communautaire*. http://ec.europa.eu/enlargement/financial_assistance/institution_building/twinning_en.htm [cit. 2007-15-02]

V témže roce jako Čtyřdohoda (2003) byla uzavřena smlouva se švédským regionem Västra Götaland, v rámci níž však nyní (květen 2005) neprobíhají žádné společné aktivity. Úředníci krajského úřadu tvrdí, že je to způsobeno nezájmem švédské strany, ale vzhledem k tomu, že Středočeský kraj nyní Västra Götalandu nenabízí žádný společný projekt, zdá se, že určitá pasivita je v této chvíli oboustranná.¹⁵²

O rok později navázal se Středočeským krajem bilaterální vztahy italský region Benátsko. V roce 2005 byly mezinárodní aktivity Středočeského kraje rozšířeny o spolupráci s Moskevskou oblastní dumou, což je zákonodárny sbor, ale spolupráce je orientována spíše na podnikatele (kontakty se středočeskou Krajskou hospodářskou komorou).¹⁵³ Středočeský kraj byl tehdy osloven prostřednictvím velvyslanectví Ruské federace. Ekonomické zájmy, konkrétně plány na vybudování továrny na plazmové televize, vedly v témže roce k nabídce spolupráce Středočeskému kraji i čínskou provincií Sichuan. Hlavní oblasti spolupráce s Sichuanem jsou podpora podnikání, rozvoj investiční, ekonomické a obchodní spolupráce, podpora cestovního ruchu a moderních technologií a zprostředkovávání kontaktů mezi kulturními, vzdělávacími a dalšími institucemi.¹⁵⁴ Zajímavé je, že dohoda je uzavřena na pět let s možností automatického prodloužení a výpovědní dobou tři měsíce, zatímco dohoda s Burgundskem je „jen“ na tři roky s automatickým prodloužení a výpovědní dobou šest měsíců.¹⁵⁵ Zájem čínské provincie o spolupráci v co největším spektru témat dokumentují každoroční návštěvy delegace sichuanských zástupců zaměřené na různé projekty ve výše uvedených oblastech spolupráce.

Kromě výše zmíněných dohod má kraj z roku 2005 podepsanu dohodu s Mazowieckým vojvodstvím v Polsku¹⁵⁶ a na neformální bázi, tedy bez

---

¹⁵² rozhovor s Alenou Bírovou, pracovnící oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmana Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

¹⁵³ Smlouva není veřejnosti k dispozici.

¹⁵⁴ čl. I Prohlášení o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a provincií Sichuan (Čínská lidová republika)

¹⁵⁵ Prohlášení o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a provincií Sichuan (Čínská lidová republika) a Dohoda o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a Regionem Burgundska (Francouzská republika)

¹⁵⁶ Dohoda o spolupráci mezi Mazowieckým vojvodstvím (Polská republika) a Středočeským krajem, 2.11.2005

podepsané dohody, realizuje od roku 2003 mezinárodní spolupráci s regionem Lombardie (Itálie) a Bratislavským samosprávným krajem (Slovensko).

Ukazuje se, že Středočeský kraj nemá přes prvotní dojem pro zahraniční aktivity koncepci, která by vytyčila priority kraje a tím iniciovala například vznik dalších partnerství. Strategii zahraničních styků vymezují politické elity kraje, další subjekty se mohou stát jen partnery při samotné realizaci. Zahraniční styky uskutečňuje kraj jak bilaterálními kontakty, tak účastí v multilaterálních projektech se zaměřením především na vzdělávání a kulturní vztahy. Ve vztazích se zahraničím nevidí krajský úřad žádné překážky, s ústředními orgány ani ostatními kraji nesoupeří, naopak si pochvaluje dobré vztahy.¹⁵⁷ Vzhledem k tomu, že většina zahraničních aktivit se odehrává v poměrně nekonfliktních oblastech (vzdělávání, sport, kultura) a žádnému z jmenovaných subjektů kraj přímo nekonkuruje, není důvod k problematickým vztahům s nimi. Na žádané ekonomické aktivity se zahraničními partnery (především z Ruska a Číny), respektive jejich širší podporu, sice nemá kraj prostředky a omezuje se spíše na vytváření vztahů a sítí mezi podniky a dalšími aktéry obou regionů, jako bariéru to však nevnímá. Vzhledem k tomu, že iniciativa finančně i administrativně náročnějších aktivit většinou vzejde od zahraničních partnerů kraje, nepovažuje kraj jejich nedokonalé naplnění za problém nebo překážku svým aktivitám v zahraničí.

Ambice Středočeského kraje se tedy omezují na udržení spolupráce se stávajícími partnerskými regiony. Spolupráce s evropskými regiony probíhá především v oblasti kultury, školství, cestovního ruchu a regionálního rozvoje. Samospráva těží především ze seminářů, které pro ni pořádají partnerské regiony ze starých členských zemí EU, a z výměny informací s partnerskými regiony, díky nimž získávají úředníci nové podněty a inspiraci pro vlastní činnost. Pokud se kraj v budoucnu inspiruje svým nejvýznamnějším partnerem, Burgundskem, mohl by se v zahraničních aktivitách více orientovat na prosazování svých ekonomických zájmů.

---

¹⁵⁷ rozhovor s Alenou Bírovou z oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

Co se týče účasti v mezinárodních organizacích, krajským úřadem je nejvíce ceněné členství ve Shromáždění evropských regionů (AER), které platí za jednu z největších meziregionálních sítí spolupráce v Evropě. Politický význam shromáždění a možnost podílu na tvorbě stanovisek pro evropské instituce zvyšuje sebevědomí kraje i jeho prestiž při jednání s jinými evropskými regiony. Přes tyto možnosti navázání širších kontaktů s evropskými regiony, kraj účast v nových meziregionálních projektech neplánuje.¹⁵⁸

3.2.1 AKTIVITY STŘEDOČESKÉHO KRAJE V BRUSELU

aneb *“While you're over there in Brussels, get us a grant”*¹⁵⁹

Zastupitelstvo Středočeského kraje schválilo založení Zastoupení Středočeského kraje při Evropských společenstvích v Bruselu (dále jen Zastoupení)¹⁶⁰ na svém zasedání dne 17. prosince 2003. Aby kraj dostal zákonům platným v České republice i v Belgii, bylo rozhodnuto, že vznikne zastoupení s právní formou neziskové organizace, jejímž jediným zřizovatelem je právě kraj. Slavnostní otevření Zastoupení se uskutečnilo dne 16. března 2004. Budova Zastoupení se nachází přímo v Evropské části Bruselu a sídlí v ní také Liberecké zastoupení a od léta 2006 i stálá kancelář Jihočeského kraje. Základními úkoly středočeského Zastoupení jsou nyní politický a projektový lobbying, provoz informačního centra, propagačního centra, logistického centra a školicího centra.

Na pozici vedoucího Zastoupení proběhlo výběrové řízení, nepočítalo se s tím, že by se jím stal některý z pracovníků krajského úřadu. Tato skutečnost má výhody i nevýhody. Výhodou je, že se pozice nestala „trafikou“ a ředitel vyšel z otevřené soutěže podle svých znalostí a kvalit. Ovšem absence zkušenosti s chodem krajského úřadu, především interních postupů, ale i neformálních vztahů, se ukazuje jako nevýhoda při výměně informací a potřebě

¹⁵⁸ rozhovor s Alenou Bírovou z oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

¹⁵⁹ Profesorka Brigid Laffan z Evropského institutu na University College v Dublinu publikovala v roce 1989 knihu s výmluvným názvem: „Když už jste v Bruselu, sežeňte nám peníze“: management strukturálních fondů v Irsku; LAFFAN, B.: „While you're over there in Brussels, get us a grant“: the management of the structural funds in Ireland. 1st ed. Dublin: 4 Irish Political Studies, 1989. ISBN 40021893

¹⁶⁰ www.stredocech-eu.cz [cit. 2007-26-03]

spolupráce s pracovníky úřadu. Zprvu bylo hlavním úkolem Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu, který vytyčila Rada a Zastupitelstvo kraje, získat peníze z komunitárních programů.¹⁶¹ Tento cíl se ale v praxi ukázal jako iluzorní. Nyní je deklarovaným cílem Zastoupení, slovy Petra Hnízda, „otevírat dveře evropských institucí všem subjektům v kraji (a) ... zajistit kvalitní oboustrannou komunikaci mezi krajem a Bruselem, která povede k účinnému hájení zájmů kraje v Evropě při plném využití všech možností, které Evropská unie nabízí.“¹⁶² Zastoupení samo síť kontaktů, kterou svou prací v Bruselu vytváří, nevyužije. Mohou ji však využít právě krajszí aktéři, kteří se Zastoupením spolupracují, obce, nestátní neziskové organizace, Místní akční skupiny (MAS)¹⁶³, regionální Hospodářská komora jako zástupce krajských podnikatelů, i zástupci výzkumu a vývoje.

Pro úspěšné prosazování zájmů Středočeského kraje je vhodným nástrojem politický lobbying. Jeho smyslem je ovlivňování evropské politiky, která má dopad na regionální a komunální sféru a hájení zájmů Středočeského kraje v orgánech EU. Nástroje politického lobbyingu se soustředí zvláště na několik následujících aktivit. Jednak se jedná o práci ve Výboru regionů, která znamená především spolupráci na přípravě podkladů pro plenární zasedání Výboru ve spolupráci s příslušnými odbornými útvary krajského úřadu. Další aktivitou je práce na půdě Evropského parlamentu, tedy především spolupráce s českými poslanci. Tato aktivita však zatím nedosahuje úrovně srovnatelné s působením regionů ze starých členských zemí, které mají výhodu mnohaletých zkušeností a někdy i silnějšího personálního a finančního zabezpečení. V Evropské komisi, respektive v jejích Generálních ředitelstvích (DG – *Directorate General*), Zastoupení navazuje kontakty a vyměňuje si informace. Nezanedbatelná je komunikace s Evropskou investiční bankou a dalšími finančními institucemi.

---

¹⁶¹ Rada a zastupitelstvo schvalují obecné cíle, které jim předkládá kancelář hejtmana. V praxi přiděluje úkoly pro zastoupení jednak hejtman (politik), resp. jeho kancelář, a jednak ředitel krajského úřadu (úředník).

¹⁶² <http://www.stredocech-eu.cz/index.asp?thema=1699&category=> [cit. 2007-26-03]

¹⁶³ MAS je sdružení s právní subjektivitou, na něž je delegována pravomoc provádět výběr a hodnocení projektů z mikroregionu žádajících o dotace přidělované z programu LEADER (v rámci Operačního programu zemědělství, opatření Rozvoj venkova). Obvykle se jedná o zástupce samosprávy a podnikatelů hospodařících v daném mikroregionu

Zastoupení také vytváří sítě spojenců z řad zastoupení ostatních regionů a spolupracuje s českými institucemi v Bruselu.

Hlavními partnery Zastoupení při jednáních s evropskými institucemi jsou sítě (*networks*), ve kterých je Středočeský kraj angažován, a zájmové skupiny prosazující zájmy kraje, popřípadě subjektů majících sídlo v kraji. Zastoupení dále úzce spolupracuje se Stálým zastoupením České republiky u EU, čímž se nevymyká z řady českých krajů, které mají v Bruselu zastoupení a taktéž stálou misi ČR hojně využívají. Dalšími významnými partnery, se kterými Zastoupení úzce spolupracuje jsou CEBRE a Česká hospodářská komora.

Při projektovém lobbingu se Zastoupení orientuje na poradenství a podporu návrhů projektů. Dále se zaměřuje na podobu legislativy Evropských společenství, tedy ji monitoruje, analyzuje a sbírá informace o připravovaných změnách. V zimě a na jaře roku 2007 bylo stěžejní činností lobbování o nastavení parametrů Regionálního operačního programu (ROP) pro rozpočtové (programovací) období 2007-2013 v Evropské komisi, respektive v Generálním ředitelství Regio (DG Regio). Vzhledem k tomu, že je Středočeský kraj samostatnou jednotkou NUTS 2, vyjednává sám o svém Regionálním operačním programu. Zastoupení také pořádá workshopy, kde prezentuje úspěšné projekty Evropské unie (tzv. *best practice*), zejména pracovníkům příslušných generálních ředitelství Evropské komise.

Zastoupení funguje mimo jiné jako informační a vzdělávací centrum. Práce Informačního centra Zastoupení spočívá zvláště v pravidelném zpracovávání souhrnných měsíčních zpráv, jejichž obsahem je přehled aktualit o vývoji evropské politiky, změn právních předpisů, rozhodnutí Evropské komise a dalších orgánů EU, evropských programů, které by mohly mít dopad na kraj, termínů akcí institucí EU, přehled navázaných kontaktů a samozřejmě také vlastních aktivit Zastoupení. Zastoupení také pořádalo například workshop o Společném regionálním operačním programu (SROP)¹⁶⁴ nebo o partnerství soukromého a veřejného sektoru (PPP – *Public-Private Partnership*).

---

¹⁶⁴ Společný regionální operační program (SROP) je souhrnným dokumentem zahrnujícím rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti (celé území České republiky s výjimkou hl. města Prahy), které mohou být podporovány ze strukturálních fondů EU v rámci Cíle 1. SROP podporuje především aktivity, jejichž

Hlavním prostředkem informování občanů byly a jsou pro Zastoupení jeho internetové stránky (www.stredocech-eu.cz), které umožňují nabídnout informace co možná nejširšímu okruhu zájemců v kraji (viz členění rubrik Studenti a školy, Podnikatelé, Občan a Obce). Hlavním úkolem stránek je přinášet stále aktuální informace o dění v Bruselu a v rámci institucí EU (viz rubrika Aktuality z Bruselu a dále sekce Doprava, Životní prostředí a zemědělství, Školství a kultura, Sociální politika a zdravotnictví, Legislativa, Strukturální politika, Věda a výzkum, Vnitřní trh a průmysl). Zastoupení na stránkách publikuje informace o své činnosti (viz Naše aktivity) a nabídky spolupráce a partnerství ze strany zahraničních subjektů (viz rubrika Hledání partnerů pro projekty). Stránky informují uživatele v rubrice Komunitární programy EU o těchto oblastech: Sociální politika a zdravotnictví, Doprava, Věda a výzkum, Životní prostředí a zemědělství, Kultura, Legislativa a průmysl.

Z hlediska žadatele o peníze z evropských fondů jsou nejzajímavější a nejdůležitější odkazy v sekcích Výzvy k podávání projektů, Úspěšné projekty a Dokumenty orgánů EU. Podnikatelé s evropskými ambicemi mohou využít Veřejné zakázky. Přestože se jedná velmi užitečný, přehledně zpracovaný a aktuální informační zdroj, nemusí se k pasivnějším Středočechům tyto informace o možnostech a aktualitách v EU dostat. Přibližně rok má Zastoupení svůj pravidelný prostor ve Středočeských listech, měsíčníku vydávaném krajským úřadem, a tiskové zprávy píše také pro ČTK a hlavní české deníky (Mladou Frontu DNES, Hospodářské noviny a Právo). Informace o aktivitách kraje v Bruselu jsou tedy dostupné, přesto se zdá, že jisté rezervy v informování veřejnosti stále existují. Ve snaze zajistit zájemcům o evropské záležitosti v gesci Zastoupení osobní přístup, zavedl vedoucí bruselského zastoupení od letošního roku (2007) pravidelné tzv. konzultační hodiny na krajském úřadě Středočeského kraje. Tímto způsobem řeší absenci spojovacího článku mezi Zastoupením a veřejností, který by občany s možnostmi, které nabízí Evropská unie, seznamoval aktivním působením. Pasivní informování veřejnosti na

---

realizace z hlediska platné české legislativy spadá do působnosti obcí nebo krajů. Tím se tento program odlišuje od zbývajících operačních programů, které se zaměřují na realizaci opatření, jež jsou z hlediska české legislativy převážně v působnosti státu.

internetových stránkách a v tisku bylo tedy zřejmě vyhodnoceno jako minimálně nedostatečné.

Co se týče propagace kraje v Bruselu a v Beneluxu vůbec, provádí Zastoupení v podstatě PR a marketingové aktivity. Vzhledem k velkému množství různých akcí, které se v Bruselu každý den konají a vzhledem k omezeným finančním a prostorovým možnostem, se musí aktivity Zastoupení prosadit svou originalitou a inovací. Jako příklady mohu uvést akci „Středočech“ (setkání se známou osobností či prezentace významných Středočechů), „Středočeský ateliér“ (výstavy středočeských umělců), prezentace úspěšných produktů Středočeského kraje (mělnické víno, krušovické pivo apod.), prezentace kraje na veletrzích cestovního ruchu v Belgii a Beneluxu.¹⁶⁵ Sdružení „přátelé Středočeského kraje“ se pravidelně setkává s partnery Zastoupení, probíhají videoprojekce českých filmů a různé akce podle ročních období (velikonoční zvyky, letní dovolená v kraji, podzimní slavnosti, středočeské betlémy, adventní setkání...). Nedílnou součástí PR aktivit je i komunikace s novináři a cestovními kanceláři se zaměřením na rozvoj cestovního ruchu Středočeského kraje.

Bruselské Zastoupení kraj využívá jako logistické centrum, jehož úkolem připravovat návštěvy hejtmána, radních, zastupitelů a úředníků Krajského úřadu v Bruselu a spolupracovat při přípravě návštěv členů a pracovníků Komise, Rady, Evropského parlamentu, Výboru regionů apod. ve Středočeském kraji. Zastoupení má při těchto příležitostech mnoho úkolů počínaje sjednáváním kontaktů a přípravou schůzek, přes zpracování programu, přípravu podkladů, doprovod při jednání, zajištění tlumočení, až k zajištění ubytování, stravování a dopravy. Vytíženost obou pracovníků Zastoupení je, jak je vidět z uvedeného rozsahu činností, maximální, proto bylo Zastoupením navrženo řešení formou školicího centra. V rámci pracovního týmu Zastoupení by mělo existovat jedno „rotující místo“, kde by se v intervalech například tři týdnů střídali stážisté z řad pracovníků Krajského úřadu (event. městských úřadů z kraje) nebo studenti.

---

¹⁶⁵ www.stredocech-eu.cz [cit. 2007-30-03]

Největším problémem Středočeského zastoupení v Bruselu je podle jeho ředitele Petra Hnízda výměna informací mezi krajem a Zastoupením, respektive absence informačních kanálů, a chybějící zpětná vazba od krajských orgánů.¹⁶⁶ Kancelář hejtmana a ředitel Krajského úřadu jsou informováni o činnosti Zastoupení pravidelnými měsíčními zprávami, ale jejich zpětná reakce je minimální. Z konkrétních komunikačních problémů jmenujme například potíže Zastoupení se zkontaktováním subjektů v kraji, které by mohly jeho práci využít. Na krajském úřadu Středočeského kraje není nikdo, kdo by zprostředkoval výsledky práce bruselského Zastoupení občanům a naopak informoval Zastoupení o aktivitách subjektů v kraji. Informace o vznikajících podnikatelských klastrech, MAS nebo nevládních neziskových organizacích, které by mohly služby využít, nemá kdo pracovníkům Zastoupení předat. Počátkem roku 2006 byl s cílem zlepšit komunikaci se Zastoupením v každém odboru krajského úřadu jmenován referent pro záležitosti EU. Toto řešení se osvědčilo jen částečně, záleží především na vedoucích odborů a konkrétních pracovnících, jak se daná spolupráce bude vyvíjet, konkrétní metodika pro komunikaci se Zastoupením nebyla vyvinuta.

Ředitel Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu hodnotí jako největší přínos své práce výměnu zkušeností a určitou prestiž kraje. Finanční efekty nejsou podle něj zdaleka tak výrazně významným výsledkem činnosti Zastoupení, jako výše uvedené. Pro představitele kraje je získání dotací z rozpočtu Evropské unie hlavním motivem existence Zastoupení v Bruselu, zatímco pracovníci Zastoupení to považují jen za jeden z motivů (spíše méně významný).¹⁶⁷

Za hlavní překážku ve vztazích s institucemi Evropské unie je považován nedostatečný legislativní rámec, respektive nedostatek kompetencí krajů při jednáních s evropskými institucemi. Bolestným problémem středočeského zastoupení v Bruselu je také nedostatečná koordinace na úrovni krajského úřadu, kde do dnešní doby neexistuje nikdo s kompetencí pracovat s přímými

---

¹⁶⁶ viz rozhovor s Petrem Hnízdem, vedoucím Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu, ze dne 27.3.2007

informacemi ze Zastoupení a šířit je dál v kraji. Dalo by se říci, že je v tomto případě nedostatečný zájem vedení kraje o aktivity bruselského zastoupení. Intenzita a kvalita kontaktů úředníků krajského úřadu se Zastoupením závisí především na oborovém zaměření jednotlivých oddělení a také na zájmu vedoucích pracovníků oddělení a odborů o tyto kontakty.

Co se týče vyhledávání zahraničních partnerů, situace Zastoupení je přesně opačná než na oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána. Zastoupení samo aktivně vyhledává domácí i zahraniční partnery. V kraji vyhledává subjekty, které by se mohly zapojit do zajímavých partnerství, sítí nebo klastrů, o kterých je Zastoupení informováno. Poměrně často také reaguje na poptávku po partnerech ze Středočeského kraje ze strany zahraničních regionálních aktérů. V menší míře je Zastoupení kontaktováno různými subjekty ze Středočeského kraje, pro které dle jejich požadavků vyhledává zahraniční partnery. Jedná se především o podnikatelské subjekty, kteří se již dříve obrátili na CzechInvest, který doporučil kontaktovat přímo Zastoupení.

---

¹⁶⁷ viz rozhovor s Petrem Hnízdem, vedoucím Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu, ze dne 27.3.2007

4. ZAHRANIČNÍ AKTIVITY BURGUNDSKA – PŘÍPADOVÁ STUDIE

Současný region Burgundsko vznikl v roce 1982 (s plnými pravomocemi od roku 1986), slovy Richarda Balmea¹⁶⁸, jako administrativní opatření v rámci modernizace, na historickém území Burgundského vévodství. Ve Francii sice došlo k regionalizaci veřejné politiky, ale silní regionální aktéři tím nevznikli. Regiony jsou pro občany méně viditelné než města a departementy, proto se s nimi těžko identifikují, podobně jako Češi s kraji.¹⁶⁹

Burgundsko se administrativně člení na departementy Côte d'Or, Saône-et-Loire, Nièvre a Yonne. Samospráva je řízena Regionální radou, která má 57 členů volených každých šest let (poslední regionální volby proběhly v březnu 2004). V současné době mají v Regionální radě většinu levicové strany (53%), pravicová strana Unie pro lidové hnutí má 32% hlasů a 15% křesel obsadila Národní fronta (extrémní pravice). Radě předsedá prezident (nyní ze Socialistické strany), který reprezentuje region navenek.

Ve Francii mají regiony ze všech samosprávných celků nejmenší pravomoci, jejich podíl na veřejných výdajích je několikanásobně nižší než v případě měst a departementů. Nejsilnější pravomoci mají regiony v oblasti hospodářského rozvoje, největší výdaje na vzdělávání a dopravu/telekomunikace kontrolují centrální úřady. Přesto regiony nejsou bezvýznamnými aktéry, což dokládá i přechod některých regionálních politiků do národní politiky (např. J.-P. Raffarin).

Zahraniční aktivity francouzských regionů vychází z kompetencí, které jim přiřkl parlament. Jedná se především o pravomoci dle Knihy II, Odstavec III Všeobecného zákoníku o územních správních celcích a podle článku L 1112-1 téhož zákoníku.¹⁷⁰ Podle nich mohou spolupracovat se samosprávami jiných států v rámci svých kompetencí a s ohledem na mezinárodní závazky Francie. Centrální vláda si udržuje kontrolu nad oficiálními kontakty (uzavírají se

¹⁶⁸ BALME, R.: The French region as a space for public policy. In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 181-198. ISBN 0-415-16483-4

¹⁶⁹ Ve Francii je to dáno také volebním systémem, ve kterém není region volební jednotkou.

¹⁷⁰ www.legifrance.gouv.fr [cit. 2007-03-04]

stranné smlouvy, kde stát je jednou ze stran). Paradiplomatické aktivity se odehrávají pod hlavičkou zahraničních vztahů regionu (zákon to nedovoluje), ale pod hlavičkou regionálního rozvoje. Regiony nemohou přímo vstupovat do mezinárodních vztahů, ale mohou mít přímé kontakty s evropskými institucemi, tyto kontakty jsou však většinou neformální a neoficiální povahy.¹⁷¹

Roli hybné síly zahraniční činnosti Burgundska má, vzhledem ke své politické váze a finančním prostředkům, kterými disponuje, Regionální rada podporovaná Hospodářskou a sociální radou.¹⁷² Ta v roce 1997 vydala z vlastní iniciativy dobrozdání (*Avis-náзор*) nazvané „Zahraniční vztahy Burgundska v Evropě“. V té době již mělo Burgundsko zahraniční vztahy se spolkovou zemí Porýní Falc, Krakovským vojvodstvím i Středočeským krajem. Úspěšné partnerství s Porýním-Falcí se mělo stát vzorem pro obě východoevropská partnerství.¹⁷³ Již tehdy se ukazovalo, že středovýchodní evropská partnerství budou pro Burgundsko prioritní. Hospodářská a sociální rada také v textu navrhuje, aby se partnerství s Krakovským vojvodstvím a Středočeským krajem diverzifikovalo na konkrétní oblasti hospodářství, kultury a vzdělávání, což pro tyto regiony mohlo být příslibem další efektivní spolupráce.

Počátkem roku 2004, před vstupem České republiky a Polska do Evropské unie, vydala Hospodářská a sociální rada (Rada) druhé doporučení týkající se zahraničních aktivit Burgundska. To reagovalo nejen na plánované rozšíření Evropské unie, ale i na globalizaci (!). V reakci právě na globalizaci doporučovala Rada rozšířit záběr zahraničních aktivit Burgundska i mimo Evropu.

Podívejme se nyní blíže na stav zahraniční činnosti Burgundska, i v souvislosti s oběma publikovanými doporučeními Hospodářské a sociální rady Burgundska. Hlavní charakteristikou burgundských zahraničních aktivit je jejich

¹ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. (Zpráva z výzkumného projektu MZV ČR) [online] Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. cit. 2006-12-12]. Dostupné z URL <<http://www.iir.cz/display.asp?ida=377&idi=360>>

² Hospodářská a sociální rada představuje konzultační a odbornou podporu Regionální radě. Stýkají se zde všichni regionální aktéři zainteresovaní na regionální politice. Jedná se o subjekt v rovině mezi samosprávou a ne-administrativními aktéry regionální politiky, který je povinně konzultován ve všech oblastech patřících do sféry působnosti regionu, resp. Regionální rady.

výrazná orientace na východ. Burgundské partnery v Německu, Polsku a České republice již můžeme označit jako tradiční. Především spolupráce s Porýním-Falcí má historické kořeny, burgundské obce měly s obcemi v Porýní družby mnohem dříve, než Francie a Německo podepsaly v roce 1963 Elysejskou smlouvu o přátelství.

Burgundské regionální aktéry podílející se na zahraničních aktivitách je možné rozdělit do dvou hlavních skupin, na institucionální a ekonomické. Institucionálními aktéry jsou Regionální rada, Rady departementů a Společenství dijonské aglomerace.¹⁷⁴ Mezi ekonomickými aktéry je nejdůležitější Regionální obchodní a průmyslová komora Burgundska, dále jsou to podniky a instituce výzkumu a vývoje.

Burgundsko má několik komparativních výhod, na kterých staví i při formulování a prosazování svých zahraničních zájmů. Geografická pozice z něj dělá důležitou křižovatku evropské dopravy, což dokazuje pohled na silniční a železniční mapu Dijonu ve tvaru hvězdy.¹⁷⁵ Burgundsko má vynikající infrastrukturu, zdejší železniční síť je vůbec nejhustší ve Francii. Významné jsou též vodní cesty tvořené řekami a umělými kanály, které jsou využívány k přepravě i k cestovnímu ruchu¹⁷⁶. Velmi dobrá infrastruktura nahrává spojení s průmyslem a láká investory. Burgundsko, a zvláště dijonská aglomerace, disponuje co se týče průmyslu několika vědecko-technickými parky¹⁷⁷ v oblastech výroby plastů, výroby automobilů, potravinářství, zdraví a výživy, obalové techniky.

Především pro regiony ze středovýchodní Evropy je značný potenciál do budoucna ve spolupráci s centry výzkumu a vývoje v Burgundsku, kterou propaguje Regionální obchodní a průmyslová komora Burgundska.¹⁷⁸ Význam spolupráce v této oblasti pro aktéry ze středoevropských partnerských regionů Burgundska je podpořen také možností čerpat značné sumy z rozpočtu EU v

---

¹⁷³ GUY, M.: *Les relations européennes et internationales en Bourgogne*. AVIS. Commission n° 4: Relations européennes et internationales – habitat – culture sports et loisirs – santé et politiques sociales. 14.01.2004, s. 11

¹⁷⁴ *La Communauté d'agglomération dijonnaise* (COMADI), společenství obcí v aglomeraci Dijonu

¹⁷⁵ mapa na www.dijon-promotion.com [cit. 2006-12-12]

¹⁷⁶ viz www.bourgogne-logistics.com [cit. 2006-12-12]

¹⁷⁷ tzv. *pôles d'excellence*

rámci nového programovacího období a podpory výzkumu a vývoje Evropskou unií. Kromě Vysoké školy aplikované biologie ve výživě a potravinářství¹⁷⁹, která se zaměřuje na pedagogiku, výzkum a ekonomický rozvoj ve spojení s podniky, a Vysoké školy uměleckoprůmyslové¹⁸⁰ z Cluny, nejsou ale v Burgundsku iniciativy a projekty transferu technologií a partnerství s mezinárodními aktéry moc rozšířené. Tento aspekt mezinárodních aktivit by podle představ Regionální obchodní a průmyslové komory měla Regionální rada pomoci posílit podporou podniků, které se angažují v této oblasti, politikou pobídek a podporou uvažovaného vytvoření Evropského centra podniků a inovací v Burgundsku.¹⁸¹

I když se Regionální rada již několik let snaží pobídnout ekonomické aktéry, především malé a střední podniky (MSP), které vyvázejí málo nebo vůbec, aby zintenzivnily a rozšířily své aktivity v zahraničí, stále se nejedná o úspěšnou strategii.¹⁸² V ekonomické oblasti jedná příliš mnoho aktérů (územní společenství, zájmové organizace a různá sdružení) nesystematicky, bez vzájemných konzultací o společném postupu nebo koordinace. Toto roztržštění zájmů ohrožuje především iniciativy prvovývozců a malé podniky (především řemeslnické).¹⁸³ Důsledkem je malý počet burgundských ekonomických aktérů aktivních na mezinárodní scéně a tím také ztížené prosazování regionu na mezinárodní úrovni. Pokud chce Regionální rada uskutečňovat jednotné zahraniční působení Burgundska, měla by spojit co největší počet ekonomických aktérů a upřednostnit vypracování regionální strategie založené na sladění a spojení prostředků a kompetencí hlavních aktérů.

Nejdůležitější prvek multilaterální spolupráce s francouzskými regiony představuje zapojení regionu Burgundsko do Sdružení francouzských regionů

---

¹⁷⁸ Rozhovor s Franckem Rousseletem, ředitelem Maison de Bourgogne v Praze, ze dne 3.5.2007

¹⁷⁹ *L'École nationale supérieure de biologie appliquée à la nutrition et à l'alimentation* (ENSBANA); <http://www.u-bourgogne.fr/ENSBANA> [cit. 2007-10-05]

¹⁸⁰ *L'École nationale supérieure d'Arts et Métiers* (ENSAM) <http://www.cluny.ensam.fr/> [cit. 2007-10-05]

¹⁸¹ *Centre d'entreprise et innovation*, (CEEI). Viz rozhovor s Franckem Rousseletem, ředitelem Maison de Bourgogne v Praze, ze dne 3.5.2007

¹⁸² Rozhovor s Christophem Goultem, ředitelem Kanceláře Burgundsko – Franche-Comté v Bruselu, ze dne 3.4.2007

¹⁸³ GUY, M.: *Les relations européennes et internationales en Bourgogne*. AVIS. Commission n° 4: Relations européennes et internationales – habitat – culture sports et loisirs – santé et politiques sociales. 14.01.2004, s. 42

Grand Est¹⁸⁴, které mu umožňuje účast v zajímavých společných aktivitách. Pět regionů Grand Est tvoří Alsasko, Burgundsko, Champagne-Ardenne, Franche-Comté a Lotrinsko. Sdružení umožňuje společný postup v aktivitách meziregionálního rozsahu a provádění činností s meziregionálním dosahem dle regionálních priorit.

Co se týče institucionálních aktérů, velmi úspěšné jsou aktivity Společenství dijonské aglomerace, které se před pěti lety zaměřilo na spolupráci s obcemi ve střední a východní Evropě, především v České republice a Maďarsku.¹⁸⁵ Společný projekt burgundských obcí ve Společenství fijónské aglomerace si vytkl za cíl propagovat dijonskou aglomeraci ve středovýchodní Evropě a zaměřil se na ekonomický vývoj, přenos evropského know-how Dijonu, především v oblasti *acquis communautaire* a strukturálních fondů. Konkrétně se jednalo o výměny v oblasti výzkumu a školení obecních a regionálních úředníků. Dijonské obce neopomenuly ani tradiční dimenzi spolupráce, studenstké pobyty. Pro evaluaci svých cílů provedlo Společenství dotazníkové šetření v Polsku, Maďarsku a České republice týkající se znalostí francouzských regionů. Z tohoto šetření vyšlo Burgundsko jako druhý nejznámější region (po Alsasku). Renomé Dijonu ale bylo slabší, jen 35% respondentů ho označilo jako hlavní město Burgundska.¹⁸⁶

I z těchto zahraničních aktivit obcí je zřejmé, že prvotním impulsem k zahraničním aktivitám je jistý ekonomický faktor s důrazem na propagaci regionu jako spolehlivého a trvalého obchodního partnera, avšak realizace probíhá za použití prostředků z oblasti kultury a vzdělávání..

Zajímavé je, že převážná většina burgundských aktérů se stále soustřeďuje především na udržování a rozšiřování stávajících zahraničních

---

¹⁸⁴ *Association des régions françaises du Grand Est*. Jako příklady společných aktivit lze uvést podporu účasti Regionálních center knihy pěti regionů na knižním veletrhu *Salon du Livre* v Paříži a v Bruselu, realizaci studií dřevařství nebo projekt „Univerzitní Grand Est“. Asociace také hrála důležitou roli v založení Centra výzkumu rakoviny *Cancéropôle du Grand Est*. (Asociace nemá internetovou stránku, adresa www.grandest.org avizovaná na internet. stránkách Regionální rady Burgundska i Regionální rady Franche-Comté se netýká Asociace Grand Est.)

¹⁸⁵ http://www.agglo.org/2002/pdf/contrats/contrat_dijon.pdf [cit. 2007-10-05]

¹⁸⁶ GUY, M.: *Les relations européennes et internationales en Bourgogne*. AVIS. Commission n° 4: Relations européennes et internationales – habitat – culture sports et loisirs – santé et politiques sociales. 14.01.2004, s. 42

aktivit v regionech, s nimiž byla spolupráce formalizována nejprve Regionální radou. Jedná se především o spolupráci se subjekty ve spolkové zemi Porýní-Falc a ve Středočeském kraji. Spolupráce s Malopolským vojvodstvím ustoupila do pozadí, dohoda mezi oběma regiony nebyla příliš využívána¹⁸⁷, Burgundsko se nyní v Polsku soustředí na partnerství s Opolským vojvodstvím, se kterým je společně s Porýním a Středočeským krajem sdruženo v tzv. Síti 4.

Zaměříme se nyní na aktivity samotné Regionální rady, od které přichází prvotní impulzy ke konkrétním aktivitám na poli zahraničních styků. V letošním roce (2007) podporuje v rámci tzv. Programu 2007 projekty zaměřené na mezinárodní spolupráci a solidaritu. Společně s městem Dijonem nabízí Regionální rada školení pro burgundské aktéry, kteří by chtěli uskutečnit projekty v oblasti především rozvojové pomoci. Naznačuje nám tato skutečnost obrat burgundského zájmu od středovýchodní Evropy k rozvojovému světu? Může se jednat o částečný obrat směrem k intenzivnější spolupráci v těchto zemích. Burgundsko v současnosti spolupracuje s Jihoafrickou republikou (oblast pěstování vína) a Marokem (práce a vzdělávání) a jedná se o oblasti s potenciálem dalšího rozšíření spolupráce.

Další aktivity Burgundska naznačují, že spolupráce s evropskými regiony se ubírá stejným směrem jako v minulosti, tedy že se soustředí především na mládež a vzdělávání. Nový program jazykové a vzdělávací spolupráce umožní šesti českým studentům studovat od školního roku 2007/2008 zdarma tři roky na Carnotově lyceu v Dijonu. Zde již studuje 21 českých studentů, kteří budou v lyceu až do francouzské maturity. Tento program je originální v tom, že je pro studenty zdarma, na financování se kromě Burgundska podílí i město Dijon a Velvyslanectví Francie v ČR. V rámci podpory mládeže a vzdělávání nabízí Regionální rada burgundským studentům stipendia na zahraniční studium.

Partnerství s Porýním-Falcí letos nabízí mladým Burgundčanům zúčastnit se ročního dobrovolnického pobytu v Porýní zaměřeného na ochranu přírody a životního prostředí nebo udržitelný rozvoj. Podobnou aktivitou zaměřenou na

---

¹⁸⁷ Spolupráce se omezila na výměnné pobyty studentů mezi univerzitami v Dijonu a Krakově. (viz rozhovor s Karine L'Hostis, vedoucí zahraničního oddělení odboru Evropy, zahraničí a decentralizované spolupráce Regionální rady Burgundska, ze dne 10.5.2007)

mladé lidi a jejich uplatnění na trhu práce je i program Eurodyssée pro absolventy, kteří mají možnost získat tříměsíční nebo půlroční stáž v podniku v některém z partnerských evropských regionů. Tento program Regionální rada realizuje ve spolupráci se Shromážděním evropských regionů (AER).

Můžeme říci, že Regionální rada prozatím udržuje a navázané vztahy se svými regionálními partnery v zahraničí. V rámci bilaterálních kontaktů se soustřeďuje na správu Zastoupení Burgundska v cizině (*Maison de Bourgogne*), která jsou oficiálně navázána právě na Regionální radu Burgundska. V Evropě jsou dvě taková Zastoupení, jedno v Mohuči a jedno v Praze. V Mohuči se v současné době zaměřuje především na podporu mládeže prostřednictvím vazeb kanceláře pro vyřizování stáží.¹⁸⁸ V Praze byla *Maison de Bourgogne* zřízena v roce 1991 Regionální radou a Regionální obchodní a průmyslovou komorou jako veřejná instituce. Stálá přítomnost burgundských zástupců v České republice vyústila v září 2001 v podpis dohody o spolupráci se Středočeským krajem. Tato dohoda je konkrétním vyjádřením snahy Regionální rady Burgundska rozvíjet partnerství s jedním z českých územních samosprávných celků na formální bázi. Touto smlouvou byli burgundští aktéři z politické, ekonomické, sociální a kulturní sféry a z oblasti školství motivováni ke spolupráci s jejich protějšky ze Středočeského kraje.

Aktivity *Maison de Bourgogne* v Praze (Zastoupení) se odvíjejí od kompetencí Regionální rady Burgundska a Regionální obchodní a průmyslové komory Burgundska a prvořadým úkolem Zastoupení je podpora burgundských podnikatelů na českém trhu. Jedná se především o zajištění pomoci při hledání obchodních partnerů, ale i o provádění studií trhu, pořádání podnikatelských misí pro jednotlivce i kolektivy, organizování ekonomických prezentací či zajišťování účasti na veletrzích v České republice. Ekonomický základ práce Zastoupení zdůrazňuje i pozice ředitele, jímž je zástupce Regionální obchodní a

---

¹⁸⁸ Paralelně s *Maison de Bourgogne* v Mohuči existuje v Dijonu *Maison de Rhénanie-Palatinat*. Jedná se o jedno z pěti francouzsko-německých zastoupení na území Francie. V Dijonu bylo založeno v září 1991. Krom svého poslání kulturního centra, jako mediátor mezi Burgundskem a Porýním-Falcí, navrhuje aktivity a projekty doplňující práci výborů pro zahraniční spolupráci. Zejména se jedná o kancelář pro vyřizování stáží, která od roku 1998 úzce spolupracuje se svým protějškem v Mohuči a umožňuje mladým Burgundčanům od 18 do 27 let vykona odbornou stáž v Porýní-Falci. V úzké spolupráci s dijonskou Akademií (<http://crdp.ac-dijon.fr/sommaire.php3>) [cit. 2007-07-05], iniciuje projekty na podporu němčiny v Burgundsku a pomáhá s výměnami studentů univerzit v Mohuči a Dijonu.

průmyslové komory. Zastoupení však samozřejmě vykonává i aktivity, které zahrnují oblasti cestovního ruchu, kultury, školství a vzdělávání a institucionální spolupráce. Tento typ Zastoupení umožňuje Burgundsku posilovat pozitivní obraz regionu u české, respektive pražské veřejnosti, kterého by jinak nedosáhlo.

Od roku 1997, kdy Hospodářská a sociální rada Burgundska publikovala svoje první doporučení týkající se evropské a mezinárodní politiky Burgundska, nedošlo k výraznému vybočení aktivit mimo nastavený trend. Pro Burgundsko jsou stále nejdůležitější zahraniční aktivity se spolkovou zemí Porýní-Falc. Záměrem Regionální rady bylo, aby spolupráce s Porýním-Falcí posloužila jako model pro další dvě novější partnerství, se Středočeským krajem a Malopolským vojvodstvím.¹⁸⁹ To se podařilo jen částečně. Po spolupráci s Porýním-Falcí je na druhém místě v četnosti a intenzitě aktivit spolupráce se Středočeským krajem daná do značné míry přítomností Maison de Bourgogne v Praze. Spolupráci s Malopolským vojvodstvím se do této míry realizovat nepodařilo, probíhá v současnosti jen v oblasti studentských výměn.

Ekonomická a sociální rada doporučovala ve své studii o zahraničních aktivitách z roku 2004 lepší komunikační strategii s veřejností o činnosti regionálního odboru mezinárodních vztahů i o evropských aktualitách. Tuto úlohu plní částečně dvouměsíčník *Echos d'Europe* vydávaný od roku 1998. V roce 2004 zřídila Regionální rada v Dijonu a Nevers informační střediska *Info point Europe*, jejichž financování je zařazeno do rozpočtu Odboru Evropy, zahraničí a decentralizované spolupráce. Informování veřejnosti o aktivitách Burgundska v zahraničí na internetových stránkách Regionální rady je nedostatečné, omezuje se na nabídky účasti ve vzdělávacích projektech zaměřených na zahraničí. Kromě doporučení Hospodářské a sociální rady Burgundska nemají občané možnost nahlédnout do dalších dokumentů spjatých se zahraničními aktivitami, jako jsou například smlouvy s partnerskými regiony. Tuto informační izolovanost Odboru Evropy, zahraničí a decentralizované

---

¹⁸⁹ rozhovor s Karine L'Hostis, vedoucí zahraničního oddělení odboru Evropy, zahraničí a decentralizované spolupráce Regionální rady Burgundska, ze dne 10.5.2007

spolupráce považují za nevhodnou a do jisté míry i ztěžující zapojení jiných aktérů do realizace zahraničních aktivit Burgundkska. Jedná se o nedostatek transparentnosti, který je ještě umocněn tím, že prostředky na zahraniční aktivity jsou rozptýleny mezi různé regionální odbory¹⁹⁰, jejichž rozpočty však v celkovém rozpočtu regionu nejsou uvedeny. Tento přístup může poškodit vnímání politiky regionu u veřejnosti.

Z analýzy burgundských zahraničních aktivit vyplývají především dvě obecné skutečnosti. Je to jednak poměrně velká pluralita aktérů účastnících se mezinárodních aktivit (územní společenství, zájmové komory/spolky, vzdělávací instituce, občanská sdružení, odborová sdružení apod.) a také velká diverzita iniciativ (decentralizovaná spolupráce¹⁹¹, družby, školní výměny, programy humanitární pomoci atd.). Z hlediska Regionální rady to znamená náročnou koordinaci a prosazování jednotné strategie burgundských zahraničních aktivit.

4.1 BURGUNDSKO A EVROPSKÁ UNIE

Mezi asi 175 evropskými regiony je Burgundsko jedním z větších. Svou činností a jejím rozsahem (dosahem), se snaží profilovat jako skutečný „evropský region“, je aktivním členem několika evropských sítí. V rámci evropského působení, rozvinulo Burgundsko v evropském prostoru aktivity jednak ve Shromáždění evropských regionů, kde předsedá pracovní skupině „regionální partnerství“. Dále je aktivní v *Cités Unies France*¹⁹², kde předsedá skupině pro Českou republiku, ve Shromáždění evropských a vinařských regionů¹⁹³ a ve Francouzské asociaci evropských obecních a regionálních rad¹⁹⁴. Členství v těchto organizacích má Burgundsku umožnit prosazovat zájmy v co

¹⁹⁰ GUY, M.: *Les relations européennes et internationales en Bourgogne*. AVIS. Commission n° 4: Relations européennes et internationales – habitat – culture sports et loisirs – santé et politiques sociales. 14.01.2004.

¹⁹¹ *coopération décentralisée* – zahrnuje všechny přátelské, družební nebo partnerské vztahy navázané mezi francouzskými územními samosprávami a ekvivalentními jednotkami jiných zemí. Obecněji se pod tento pojem zahrnují různé formy pomoci nebo výměny zkušeností se zahraničními místními veřejnými strukturami. Více viz KESSLER, M.-C.: *L'État et les diplomaties parallèles*. In *La Politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Paris: Presses de Sciences Politiques, 1999. Kap. 10, s. 466. ISBN 2-7246-0760-0

¹⁹² Sdružení francouzských měst <http://www.cites-unies-france.org/html/regions/europeest/index.html>; [cit. 2007-19-04], Samosprávy aktivní v decentralizované spolupráci se spojují v asociacích jako *Cités unies France*, kde se vytváří rámce, kam zaměřit programy decentralizované spolupráce apod.

¹⁹³ *Assemblée des Régions Européennes et Viticoles*

nejširším spektru témat. Multilaterální aktivity jsou považovány za stejně důležité jako bilaterální.¹⁹⁵

Sdružení francouzských regionů Grand Est¹⁹⁶ mělo ještě v roce 2004 v Bruselu svou kancelář, která pro regiony získávala informace a udržovala důležité vazby při evropských institucích. Nicméně toto zastoupení Burgundsku neumožňovalo vyvinout vlastní, tedy pro něj efektivnější, lobbying. Zdálo se vhodné, aby Regionální rada Burgundska založila v Bruselu svou vlastní, jasně definovanou delegaci, která by podpořila regionální aktivity a aktéry regionu a zastupovala zájmy Burgundska u institucí Společenství. Alsasko, Franche-Comté a Lotrinsko už měly v Bruselu vlastní zastoupení, kancelář Sdružení byla tedy zrušena. Nyní tedy z pěti regionů Grand Est nemá v Bruselu vlastní zastoupení jen Champagne-Ardenne. Celkově má vlastní zastoupení v Bruselu 21 francouzských metropolitních regionů z 22.¹⁹⁷

Regionální rada Burgundska je přesvědčena, že pro region má smysl pokoušet se ovlivňovat rozhodování Evropské unie, a proto se musí účastnit evropského rozhodovacího procesu. Region do něj může zasahovat pomocí různých komplementárních prostředků, jako je právě kancelář zastoupení v Bruselu nebo společné akce s národními nebo evropskými asociacemi. Tyto způsoby zapojení se zdají být nejvhodnější a Burgundsko se takto na evropské scéně prosazuje.¹⁹⁸

Regionální rada umístila kancelář zastoupení do Bruselu ve spolupráci s regionem Franche-Comté. Deklarovaná poslání Kanceláře Burgundsko-Franche-Comté jsou účast v rozhodovacím procesu, technická pomoc a

¹⁹⁴ *Association française du Conseil des communes et Régions d'Europe*

¹⁹⁵ rozhovor s Karine L'Hostis, vedoucí zahraničního oddělení odboru Evropy, zahraničí a decentralizované spolupráce Regionální rady Burgundska, ze dne 10.5.2007

¹⁹⁶ *Association des régions françaises du Grand Est*, pět regionů Grand Est tvoří Alsasko, Burgundsko, Champagne-Ardenne, Franche-Comté a Lotrinsko.

¹⁹⁷ viz http://www.rpf.france.eu/article.php?id_article=189#sommaire_18 [cit. 2007-11-05]; Alsasko, Aquitaine, Auvergne / Centre / Limousin, Basse-Normandie, Burgundsko - Franche Comté, Bretaň, Bretaň/ Pays de la Loire/ Poitou-Charentes, Korsika, Haute-Normandie, Ile-de-France, Languedoc Roussillon, Lotrinsko, Midi-Pyrénées, Nord Pas-de-Calais, Picardie, Provence-Alpes-Côte d'Azur, Rhône-Alpes. Od roku 2004 došlo ke změnám, Bretaň má sama stále zastoupení, Languedoc Roussillon si zřídil zastoupení, departement Bouches-du-Rhône a Asociace fr. regionů Grand-Est naopak zrušily své zastoupení, region Limousin se přidal k zastoupení Centre-Atlantique, region Poitou-Charentes se přidal k Bretaň-Pays-de-Loire.

¹⁹⁸ Rozhovor s Christophem Goultem, ředitelem Kanceláře Burgundsko – Franche-Comté v Bruselu, ze dne 3.4.2007

vzdělávání a informování. Jisté je, že Kancelář má blízko k evropským institucím, poskytuje regionu určitou zpětnou vazbu a zjednodušuje komunikaci mezi regionální a evropskou úrovní. Při tvorbě evropské legislativy má tedy Burgundsko možnost hájit své zájmy, jako region NUTS 2 může s Komisí vyjednávat detaily Operačních programů apod.

Technická pomoc Kanceláře v Bruselu spočívá ve sledování požadavků na financování z evropských prostředků, podpora nositelů burgundských projektů financovaných z evropských dotací již od přípravy projektů, pomoc Regionální radě a dalším subjektům s podklady pro projekty s evropským financováním.

Činnost vzdělávání a informování pro Kancelář znamená sledování politik a evropských akčních programů a informování regionálních aktérů v Burgundsku o vzniku nových pravidel a možnostech financování. Poslání informovat spočívá také v odpovídání na dotazy úřadů místních samospráv a místních aktérů o aktuálním dění v evropských institucích.

Stejně jako zástupci českých krajů mají i Burgundčané pocit, že zájmy měst a regionů v EU jsou nedostatečně zastoupeny.¹⁹⁹ Kontakty s evropskými institucemi by měly vést k obraně regionálních zájmů z finančního a politického pohledu. Pro regiony to znamená co nejlépe využít možnosti financování z evropských programů a hájit své zájmy během přípravy a přijímání evropských právních předpisů. Získání dotací z rozpočtu Evropské unie hraje tedy určitou, i když ne nejdůležitější, roli v zahraničních aktivitách Burgundska.²⁰⁰

Vztahy mezi regiony a evropskými institucemi jsou burgundským zástupcem v Bruselu považovány za dobré, nicméně jsou závislé na kompetencích regionů v rámci jejich národního institucionálního systému a na institucionálním uspořádání státu na němž region závisí. Pokud region nemá kompetence, jeho role a pravomoci na evropské úrovni jsou omezené.

---

¹⁹⁹ Rozhovor s Christophem Goultem, ředitelem Kanceláře Burgundsko – Franche-Comté v Bruselu, ze dne 3.4.2007

²⁰⁰ Rozhovor s Christophem Goultem, ředitelem Kanceláře Burgundsko – Franche-Comté v Bruselu, ze dne 3.4.2007

V Kanceláři Burgundska v Bruselu se agendě jeho vztahů s EU věnují dva pracovníci, kteří nejsou v přímém kontaktu s nejvyššími politickými představiteli regionu. Řídícím mezistupněm, který je odděluje, je Odbor Evropy a mezinárodních vztahů Regionální rady.²⁰¹ Tento postup dokládá, že pro burgundské politické představitele nejen, že nejsou aktivity regionu v Bruselu prioritní, ale dokonce je nepovažují ani za tak důležité, aby se jim věnovali přímou kontrolou a přímým vymezením mandátu zastoupení.

Nejvýznamnější partnery v institucích EU pro Burgundské zastoupení v Bruselu představují (v tomto pořadí dle důležitosti) Evropská komise, Evropský parlament, Rada ministrů a členské státy a Výbor regionů.²⁰² Ukazuje se, že pro prosazování zájmů Burgundska má tedy největší význam přímý lobbying u Komise či u poslanců Evropského parlamentu, než aktivity ve Výboru regionů.

Klub stálých francouzských zástupců (*Cercle des délégués permanents français*)²⁰³, obdoba českého Cercle Tchèque, existuje v Bruselu od března 1994. Byl založen neformálně z iniciativy delegací Hnutí francouzských podniků²⁰⁴ a Shromáždění francouzských obchodních a průmyslových komor²⁰⁵ a sdružuje zástupce různých francouzských subjektů v Bruselu (podniky, zájmové komory, profesní sdružení, regiony a samosprávy, laboratoře a jiné výzkumné instituce, agentury, advokáti...). Burgundsko je členem tohoto Klubu a účastní se společných schůzí, kam jsou jako pozorovatelé zváni i francouzský velvyslanec v Belgii a stálý zástupce Francie u Evropské unie. Klub umožňuje setkávání a výměnu zkušeností mezi rozdílnými regionálními aktéry a vytváření vazeb, které mohou přispět k lepší komunikaci mezi nimi.

Na území Burgundska se Regionální rada snaží šířit povědomí o Evropské unii a podpořit občany v aktivním využívání evropských zdrojů pro financování svých projektů. Regionální rada v rámci své osvětové aktivity zřídila v Dijonu a v Nevers informační kanceláře, nazvané *Europe Direct*, které mají

---

²⁰¹ *Direction Europe et International* (lze přeložit i jako ředitelství, přiklonila jsem se však k názvu „odbor“, který více koresponduje s organizační strukturou českých krajů)

²⁰² Rozhovor s Christophem Goultem, ředitelem Kanceláře Burgundsko – Franche-Comté v Bruselu, ze dne 3.4.2007

²⁰³ <http://www.cdpef-asso.net/Visiteurs/B1-Fonctionnement.asp> [cit. 2007-26-03]

²⁰⁴ *Mouvement des entreprises de France* (MEDEF)

²⁰⁵ *Assemblée des chambres françaises de commerce et d'industrie* (ACFCI)

mezi obyvateli Burgundska podpořit pozitivní přístup k Evropské unii. Tyto kanceláře jsou otevřené široké veřejnosti, šíří aktuální evropské dokumenty a organizují různé akce, aby občany zaktivizovaly nebo informovaly o Evropě. Prostřednictvím kanceláří *Europe Direct* také Regionální rada informuje potenciální a aktuální nositele burgundských projektů o možnostech financování a poskytuje jim poradenství a pomoc.

Jakožto evropský region využívá Burgundsko financování z dotačních titulů regionální politiky Evropské unie (programy Cíl 2, Cíl 3 ale také Interreg, Leader+ a Equal), ale také z různých sektorových evropských programů. Jako ostatní francouzské regiony je dobře vybaveno k přístupu k evropskému rozhodovacímu procesu, protože vyjednávání o Rámcích podpory Společenství a princip partnerství se podobá způsobu dojednávání smluv o projektech mezi státem a regionem²⁰⁶, které poskytují technický, právní a finanční rámec pro regionální jednání a sítě.²⁰⁷

---

²⁰⁶ *Contrat de projets État-Région*

²⁰⁷ více viz BALME, R.: French Regionalization and European Integration: Territorial Adaptation and Change in a Unitary state. In JONES, B. - KEATING, M.: *The European Union and the Regions*. 1st ed. Oxford: Clarendon, 1995, s. 180-1 a 187. ISBN 0-19-827999-X

²⁰⁷ DOČKAL, V.: Regionální politika jako kolektivní aréna. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 12. ISBN: 80-210-4012-2

ZÁVĚR

Obecně se dá říci, že vývoj demokracií směřuje přes princip subsidiarity k zvyšování hodnoty decentralizované organizace státní správy. Evropská unie, i když nedělá rozdíl mezi stupni decentralizovaných jednotek a nevměšuje se do národního rozdělování kompetencí, v praxi podporuje regionální úroveň, která se často jeví pro prosazování politik jako nejvhodnější (viz princip subsidiarity). Rozhodnutí na úrovni EU mohou být přijímána pouze na základě konzultací s nižšími úrovněmi.²⁰⁸

Po intenzivní regionální aktivitě konce šedesátých a sedmdesátých let se v osmdesátých letech objevily známky stabilizace západoevropské teritoriální politiky. Ovšem ani značné lobby evropských asociací regionálních zájmů, ani politické deklarace Evropské komise nemohou členské státy donutit k větší decentralizaci rozhodovacích procesů či k většímu zapojení svých subnárodních složek.²⁰⁹

Ve Francii prolíná dekoncentrovaná státní správa (prefekti departementů a regionů a decentralizovaná samospráva (regionální a departementální rady). Regiony mají kompetence v plánování a v územním a ekonomickém rozvoji, v rámci kterých provádějí své zahraniční aktivity. Největší položkou rozpočtu jsou pro regiony kompetence v oblasti dopravní infrastruktury a středního školství. Regiony se dělí o kompetence s decentralizovanými státními úřady, jejichž představitelem je prefekt, ale mají vlastní příjmy (s pokračující decentralizací rostou jejich příjmy i kompetence) .

V České republice jsou kraje umělými celky nerespektujícími přirozené hranice, jsou malé a ty nejmenší pociťují negativní vliv své velikosti na svou ekonomickou sílu. Obyvatelé se s nimi těžko identifikují a obtížně si k nim budují loajalitu. Jedná se o podobný problém jako ve Francii, kde se lidé identifikují více se svou obcí nebo departementem. České kraje mají ze zákona povinnosti

---

²⁰⁸ DOČKAL, V.: Regionální politika jako kolektivní aréna. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 12. ISBN: 80-210-4012-2

²⁰⁹ Více viz DOČKAL, V. - KOZLOVÁ, M.: Regionální politika v České republice. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 17-55. ISBN: 80-210-4012-2

v oblastech regionálního rozvoje, ochrany životního prostředí, dopravy, středního školství, sociální péče a kultury.

Regiony se prostřednictvím svých zahraničních aktivit profilují jako nositelé regionálních i partikulárních zájmů. Vliv politické situace na paradiplomatské aktivity se stejně jako politické vztahy různí. Vztahy regionu s centrální vládou se mohou zhoršit, pokud je v čele samosprávy u moci opoziční strana. Zatímco opozice ústřední orgány vidí jako konkurenty, případně s nimi příliš nekomunikuje a nespolupracuje, koalice je nejčastěji považuje za partnery.²¹⁰ Někdy ministerstva zahraničí pokládají aktivity regionů v cizině za riziko pro jednotný diplomatický postoj státu a snaží se regionální aktivity v tomto ohledu kontrolovat.

Pokud se na paradiplomacii díváme z ekonomického hlediska, můžeme říci, že regiony chtějí pomocí své aktivity v zahraničí hlavně přilákat investory, získat exportní trhy či technologie nebo přivést turisty. Nejvíce se tyto motivy uplatňují tam, kde mají regiony kompetence v regionálním, resp. ekonomickém rozvoji, jako je tomu například v České republice nebo ve Francii.

Strategie regionů v zahraničních vztazích jsou utvářeny jejich motivacemi i možnostmi. Regiony zaměřují své aktivity praktičtěji a konkrétněji než konvenční státní diplomacie, dokáží se často rychleji přizpůsobit mezinárodně-politické situaci a je v nich přítomno silné vědomí jejich praktického smyslu.

Příležitosti k politickému aktérství tedy pro evropské samosprávy představují mezinárodní organizace samospráv, ať už při Radě Evropy nebo při Evropské unii. Ve vztahu k Evropské unii je důležitost dané mezinárodní organizace samospráv tím vyšší, čím je její vztah k ní více formalizován. Organizace jako Shromáždění evropských regionů, které s EU spolupracuje na bázi formalizovaného dialogu, mohou pro samosprávy představovat důležité zájmové kanály. Existence regionálního Zastoupení v Bruselu regionům umožňuje vést během legislativních procedur konstruktivní dialog s Komisí.

---

²¹⁰ DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: *Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR*. (Zpráva z výzkumného projektu MZV ČR) [online] Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 19. [cit. 2006-12-12]. Dostupné z URL <<http://www.iir.cz/display.asp?ida=377&idi=360>>

ČESKÉ KRAJE

Z hlediska motivů a obsahu paradiplomatických aktivit nedisponují české kraje úplnou autonomií. Prostor pro paradiplomacii se otevírá v oblastech, které spadají do samostatné působnosti kraje (zák. 129/2000 Sb.). Jedná se především o oblasti ekonomického rozvoje, cestovního ruchu, ochrany životního prostředí, dopravy, územní samosprávy (regiony se účastní různých specifických projektů regionálního rozvoje podporovaných EU), regionální politiky, kultury a vzdělání. Rozšířit své zahraniční aktivity a spolupracovat na investicích do regionu se zahraničními partnery by krajům umožnilo posílení jejich daňových příjmů ze strany státu.

Na strategiích, cílech a výsledcích aktivit českých krajů v zahraničí a především v Bruselu se podepisuje kromě jejich státoprávního uspořádání do značné míry také jejich relativní novost a tím způsobený nedostatek zkušeností s prosazováním vlastních zájmů. Určitou výzvou pro česká krajská zastoupení je nejen zajištění úspěchu při jednáních s evropskými institucemi, ale i zapojování domácích krajských aktérů do společných projektů evropských regionů nebo jiných zahraničních podstatných aktérů. Překonání jisté informační a komunikační bariéry mezi krajskými zastoupeními a obyvateli kraje je jednou z dalších současných výzev pro zastoupení v Bruselu i krajské úřady.

Mnoho krajských rad a zastupitelstev by rádo vyjádřilo smysl krajského zastoupení v Bruselu matematicky. Na počet obdržených finančních prostředků však úspěšnost bruselských zastoupení počítat nelze. Zastoupení ani kraje nemají přehled o tom, kolik projektů bylo úspěšně schváleno díky pomoci zastoupení. Pokud však mají představitelé krajského úřadu Středočeského kraje hodnotit přínos existence jeho zastoupení u evropských institucí, vidí ho především v získání dotací z rozpočtu Evropské unie.

Na rozdíl od Burgundska, české kraje zastoupené v Bruselu zatím tolik nevyužívají Evropský parlament, i když o přínosech a čím dál tím větším významu jeho ovlivňování vědí. Naopak Výbor regionů hraje v aktivitách českých regionů v Bruselu mnohem větší roli, než je tomu v případě Burgundska.

S blížícím se českým předsednictvím Evropské unii v roce 2009 se spekuluje o jeho významu pro regiony. Domnívám se, že užitek pro regiony vyplývající z předsednictví bude především v rovině propagace. Zajímavá je v této souvislosti iniciativa, respektive záměr Karlovarského kraje vytvořit od roku 2008 v souvislosti s českým předsednictvím EU v roce 2009 v Bruselu společné zastoupení krajů.

STŘEDOČESKÝ KRAJ

Při tvorbě cílů a strategie Středočeské paradiplomacie převažuje vliv politických elit regionu. Kraj nicméně v zahraničí jedná i ve prospěch krajských subjektů, ačkoliv neexistují formální kanály jejich podílu na formulaci zahraničně-politické strategie kraje. Při uskutečňování zahraničních styků kraj postupuje spíše samostatně, někdy spolupracuje s regionální Hospodářskou komorou nebo některým z mikroregionů.²¹¹

Zahraníční styky uskutečňuje kraj jak bilaterálními kontakty se zahraničními partnery, tak účastí v multilaterálních projektech sdružujících několik regionů, bilaterální přístup však převažuje. Kraj má navázány kontakty s jedinou multilaterální organizací evropské paradiplomacie a to se Sdružením evropských regionů.²¹²

Bilaterální vztahy Středočeského kraje jsou navazovány bez koncepčního přístupu, který by například odrážel komparativní výhody či specifické problémy kraje. Kraj nemá jasnou logiku výběru zahraničních partnerů. Kraj nesousedí s regiony zahraničních států, nemůže se tedy soustředit na přeshraniční sousedy, ale neformuluje ani obecná kritéria výběru bilaterálních partnerů. Ta by mohla zahrnovat např. kooperační potenciál regionu (ekonomika, cestovní ruch,

---

²¹¹ Pojem mikroregion se většinou používá pro sdružení několika obcí, jehož typickým znakem je aktivní vznik „zdola“ (z vlastní iniciativy obcí), zpravidla za účelem dosažení určitého cíle. Obce v České republice mohou při výkonu své samostatné působnosti vzájemně spolupracovat. Spolupráce mezi obcemi se uskutečňuje na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu, na základě smlouvy o vytvoření dobrovolného svazku obcí (podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích) nebo založením právnických osob podle obchodního zákoníku dvěma nebo více obcemi.

Na území Středočeského kraje existuje přes 110 mikroregionů, mezi které jsou započítány jak svazky obcí, tak sdružení obcí, které byly založeny podle Občanského zákoníku (některé mikroregiony jsou stále ještě založeny podle původního zákona č. 367/1990 Sb., o obcích). (<http://www.kr-stredocesky.cz/stredocesky-kraj/mikroregiony>) [cit. 2007-26-03].

kultura), kompatibilitu zájmů, vzdálenost, jazyková bariéra, existující vztahy mezi středočeskými subjekty a subjekty v regionu, historické vazby, kompatibilitu kompetencí, zkušenosti partnera v mezinárodní spolupráci, lobbistický potenciál partnera v EU. Partnerství se tak mohou tvořit podle určitých kritérií, zdá se však, že pro Středočeský kraj jsou partnerské vztahy dílem náhody.

Nejdůležitější a nejaktivnější bilaterální spolupráce Středočeského kraje je partnerství s Burgundskem. Je mimo jiné založeno na dobrých osobních vztazích mezi úředníky a regionálními subjekty z obou regionů. K rozvíjení vzájemných aktivit přispívá i přítomnost Zastoupení Burgundska v Praze. Vysoce osobní charakter bilaterální spolupráce je jednou z jejích charakteristik.²¹³ Zdá se, že v paradiplomacii hrají osobní vztahy velkou roli – důvodem může být to, že se jedná o menší aktéry (analogie s malými státy) nebo že zde existuje slabší strukturální tlak k určitému typu zahraničního jednání.

Na rozdíl od Burgundska má Středočeský kraj partnery jen v Evropě, zámořské ambice nemá. Jeho plány se omezují na udržení spolupráce se stávajícími partnerskými regiony, s nimiž probíhá především v oblastech kultury, školství, cestovního ruchu a regionálního rozvoje. Zajímavé možnosti nabízí Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu. Hlavními partnery Zastoupení při jednáních s evropskými institucemi jsou zájmové sítě, ať regionální nebo např. podnikatelské. Z evropských institucí je místem, kam se soustřeďuje největší lobbingská i vyjednávací aktivita Zastoupení, Evropská komise, respektive jednotlivá její Generální ředitelství. Jednání probíhají především v DG Regio, stejně jako například vyjednávání Operačního programu Střední Čechy na počátku roku 2007. Další institucí, ve které se Středočeský kraj snaží prosazovat své zájmy, je Evropský parlament.

---

²¹² Naopak v evropské paradiplomacii je častější multilaterální přístup, který umožňuje efektivní mobilizaci jinak poměrně slabých aktérů, kteří se do regionální paradiplomacie zapojují (podnikatelská a občanská sdružení, vzdělávací instituce).

²¹³ Důležitost osobních kontaktů je zmíněna například i v zahraniční koncepci Prahy, viz „Partnerství pro Prahu“ – koncepce zahraniční politiky (7.2.2006)

BURGUNDSKO

V Burgundsku má roli hybné síly zahraniční činnosti Burgundska Regionální rada podporovaná Hospodářskou a sociální radou. Ukázalo se, že jak Středočeský kraj, tak Burgundsko, vyhledávají partnery na stejné státoprávní úrovni a jiné alternativní partnery (instituce EU, státy a jejich organizační složky, apod.) nevyhledávají. Burgundsko však vykazuje schopnost formulovat a realizovat jasnou koncepci, podle níž navazuje své zahraniční vztahy.

V rámci rozšíření Evropské unie došlo k rozšíření ekonomických aktivit v zemích středovýchodní Evropy.²¹⁴ Nicméně v kontextu globalizace obchodu zřejmě Burgundsko rozšíří své zahraniční zaměření, především směrem k zemím se silným vývojovým potenciálem.²¹⁵ Pokud jde o současné mimoevropské partnery Burgundska v Africe, očekává se pokračování a zintenzivnění spolupráce s Jihoafrickou republikou, která je pro celý africký kontinent určitým příkladem.

Z analýzy burgundských zahraničních aktivit vyplývají především dvě obecné charakteristiky burgundské paradiplomacie. Je to jednak poměrně velká pluralita aktérů účastnících se mezinárodních aktivit (územní společenství, poradní komory, spolky, vzdělávací instituce, občanská sdružení, odborová sdružení apod.) a také velká diverzita iniciativ (decentralizovaná spolupráce, družby, školní výměny, programy humanitární pomoci atd.). Z hlediska Regionální rady to znamená náročnou koordinaci a nelehké prosazování jednotné strategie burgundských zahraničních aktivit.

Cíle Regionální rady by mělo být také posílení transparentnosti zahraničních aktivit a v rámci ekonomického zaměření zahraničních aktivit větší podpora novým vývozcům, MSP a transferu technologií. V současnosti Regionální rada podporuje v Burgundsku především výuku jazyků a mobilitu mládeže.

---

²¹⁴ Rozhovor s Franckem Rousseletem, ředitelem Maison de Bourgogne v Praze, ze dne 3.5.2007

²¹⁵ Rozhovor s Karine L'Hostis, vedoucí zahraničního oddělení odboru Evropy, zahraničí a decentralizované spolupráce Regionální rady Burgundska, ze dne 10.5.2007

Podobně jako Středočeský kraj, má i Burgundsko v Bruselu své zastoupení. Z úsporných důvodů se o něj dělí se sousedním regionem Franche-Comté. Seřazení podle významnosti jsou nejvýznamnějšími partnery v institucích EU pro Burgundské zastoupení v Bruselu Evropská komise, Evropský parlament, Rada ministrů a členské státy, Výbor regionů. Zatímco české regiony považují aktivity ve Výboru regionů za příležitost dostat samy sebe do povědomí evropských úředníků i partnerů z ostatních evropských regionů, Burgundčané už zřejmě těchto cílů dosáhli a soustředí se více na Evropský parlament jako kanál prosazování svých zájmů. Na rozdíl od Burgundska, české kraje zatím Parlament tolik nevyužívají, i když o přínosech a čím dál tím větším významu jeho ovlivňování vědí.

Srovnáme-li závěrem paradiplomacii obou zkoumaných regionů, můžeme říci, že ať jsou strategie a prostředky realizace jakékoliv, v současné době se smysl jejich zahraničních aktivit neliší. Oběma regionům jde především o možnost vytvořit si síť spolehlivých partnerů, se kterými budou moci prosazovat své zájmy, nyní především v ekonomické oblasti.

RESUMÉ

Ve své práci bych se zaměřuji na jeden z projevů regionalizace, paradiplomacii, na proces jejího vzniku a průběh jejího uskutečňování. V práci analyzuji praxi realizace paradiplomacie ve dvou vybraných evropských regionech. Tato studie sleduje z důvodu omezeného prostoru diplomové práce pouze evropskou dimenzi zahraničních aktivit regionů a mimoevropské kontakty evropských regionů ponechává stranou pro další možné zkoumání.

Nejprve zkoumám problematiku vymezení pojmu region v různých kontextech a zaměřuji se na sledování různých variant procesu decentralizace a regionalizace. Analyzuji především způsob regionalizace ve Francii a v České republice. Dále se zaměřuji na teoretická východiska procesu regionalizace. Zkoumám samotné samosprávy jako politické aktéry a především jejich internacionalizaci. Velký důraz kladu na proces evropeizace samospráv a analyzuji významy tohoto procesu pro jejich zahraniční aktivity.

V další části se věnuji samotné paradiplomacii jako procesu. Zaměřuji se na teoretické ukotvení paradiplomacie v rámci teorií mezinárodních vztahů i na práce badatelů hovořících o nutné změně paradigmatu mezinárodních vztahů. Identifikuji aktéry paradiplomacie na různých správních úrovních s důrazem na regiony. Analyzuji motivy a strategie paradiplomatických aktivit především ve vztahu k evropským institucím a roli bruselských stálých zastoupení regionů. Zaměřuji se také na přeshraniční spolupráci jako typicky evropskou formu spolupráce regionů. S tím souvisí také účast regionů v multilaterálních organizacích, jejichž vliv a dosah analyzuji.

V případových studiích zkoumám především způsob výběru zahraničních partnerů a analyzuji praktické uplatňování vytyčených strategií zahraničních aktivit. Jak konkrétně probíhá spolupráce s partnery a převažuje bilaterální nebo multilaterální dimenze zahraničních aktivit? Jakým způsobem probíhá prosazování regionálních zájmů u evropských institucí? Zkoumám také, jací regionální aktéři se na paradiplomacii v jednotlivých regionech podílejí. Na závěr jsou formulovány hlavní výzvy pro budoucnost paradiplomacie ve zkoumaných regionech.

SUMMARY

The purpose of this master thesis is to discuss one of the outcomes of regionalization, the “paradiplomacy”. Notion is used since 1980’s in writings of distinguished scholars for foreign-policy activities of sub-state territorial actors. This study is dealing only with European dimension of paradiplomacy due to the limited scope of this writing and regional contacts out of Europe leave to further examination.

This study is focused on paradiplomacy as a process of pursuance of regional interests on international level. First I examine the emergence of background more or less favourable to regions’ foreign activities, context with decentralization processes and various types of regionalization. How to define notion of region and what are methods of decentralization in France and Czech Republic? What are the theoretical perspectives used to describe both, regionalization and paradiplomacy? Is there need to change the International Relations Theory paradigm with the emergence of substate actors on the international scene? I analyze the development of regional actors, mainly regional and local authorities, using their competencies given by nation states. What is the impact of Europeanization and internationalization on subnational actors and how it influences their attitude to foreign actions? I analyze transborder cooperation of regions as a genuine European activity.

Case studies show the practice of paradiplomacy in Burgundy, France and Central Bohemia Region, Czech Republic. I examine the process of paradiplomacy from its very beginning. What are the motives and how is the strategy defined (if any)? Which actors are acting as motors of foreign-policy actions? What are the activities in regard of European Union and what is the role of regional offices in Bruxelles? How regions choose their foreign partners, has the cooperation more bilateral or multilateral dimension? How do regions assert their interests within European legislation process? These are questions I analyze throughout this study.

In conclusion, there are outlined some future challenges for foreign action of regions.

POUŽITÉ ZDROJE

PRIMÁRNÍ PRAMENY

Dokumenty Středočeského kraje:

Dodatek k Dohodě o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a Regionem Burgundska (Francouzská republika), 21.9.2001

Dohoda o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a Regionem Burgundska (Francouzská republika), 21.9.2001

Prohlášení o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a Regionem Västra Götaland (Švédské království), 28.8.2003

Společné prohlášení o spolupráci Regionální rady Burgundska, Středočeského kraje, Sejmiku Opolského vojvodství, Zemského sněmu spolkové země Porýní-Falce, 21.5.2003

Společné prohlášení „Sít' 4 regionálních partnerů“ Regionu Burgundsko, Francouzská republika, Středočeského kraje, Česká republika, Opolského vojvodství, Polská republika, Spolkové země Porýní-Falc, Spolková republika Německo, 2003

Prohlášení o spolupráci mezi Středočeským krajem (Česká republika) a provincií Sichuan (Čínská lidová republika), 25.5.2005

Dohoda o spolupráci mezi Mazowieckým vojvodstvím (Polská republika) a Středočeským krajem, 2.11.2005

Dohoda mezi Středočeským krajem (Česká republika) a Regionem Benátsko (Italská republika), 2004

Rozhovory:

Rozhovor s Helenou Baranovskou z oddělení vnějších vztahů Karlovarského kraje, ze dne 20.3.2007

Rozhovor s Alenou Bírovou z oddělení vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Kanceláře hejtmána Středočeského kraje, ze dne 28.3.2007

Rozhovor s Pavlem Brandou, vedoucím Zastoupení Libereckého kraje v Bruselu, ze dne 4.4.2007

Rozhovor s Vítem Dočkalem, odborným asistentem na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií MU, ze dne 11.4.2007

Rozhovor s Christophem Goultem, ředitelem Kanceláře Burgundsko – Franche-Comté v Bruselu, ze dne 3.4.2007

Rozhovor s Wernerem Hauptmannem, ředitelem kanceláře stálého zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu, ze dne 20.3.2007

Rozhovor s Karine L'Hostis, vedoucí zahraničního oddělení odboru Evropy, zahraničí a decentralizované spolupráce Regionální rady Burgundska, ze dne 10.5.2007

Rozhovor s Petrem Hnízdem, ředitelem Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu, ze dne 27. 3. 2007

Rozhovor s Šárkou Karlovou, vedoucí oddělení mezinárodních vztahů a regionální spolupráce, odboru evropských záležitostí a mezinárodních vztahů Královéhradeckého kraje, ze dne 29.3.2007

Rozhovor s Petrou Poštůlkovou, vedoucí oddělení zahraniční spolupráce a protokolu, odboru vnějších vztahů a zahraniční spolupráce Libereckého kraje, ze dne 4.4.2007

Rozhovor s Markétou Povolnou, samostatnou odbornou pracovnící odboru vnějších vztahů Jihomoravského kraje, ze dne 5.4.2007

Rozhovor s Franckem Rousseletem, ředitelem Maison de Bourgogne v Praze, ze dne 3.5.2007

Rozhovor s Ladislavem Seidlem, vedoucím oddělení vnějších vztahů kraje Vysočina, odboru sekretariátu hejtmana, ze dne 2.4.2007

Rozhovor s Rastislavem Sterankou, zastupitelem Moravskoslezského kraje, předsedou Zahraničního výboru zastupitelstva a vedoucím oddělení tiskového a vnějších vztahů odboru kanceláře hejtmana, ze dne 17.4.2007

Rozhovor s Petrem Šebkem, ředitelem Stálé kanceláře Jihočeského kraje v Bruselu, ze dne 3.4.2007

Rozhovor s Evou Vrbovou, vedoucí zahraničního oddělení Asociace krajů ČR, ze dne 11.5.2007

(elektronické zdroje ověřeny k 18.5.2007)

Definice územního rozdělení Francie, Francouzský statistický úřad (Institut National de la Statistique et des Études Économiques, INSEE) (www.insee.fr/fr/nom_def_met/definitions/html/accueil.htm)

GUY, M.: *Les relations européennes et internationales en Bourgogne*. AVIS. Commission n° 4: Relations européennes et internationales – habitat – culture sports et loisirs – santé et politiques sociales. 14.01.2004.

(<http://www.cr-bourgogne.fr/?&objet=publication&categorie=773>)

Role Svazu, obcí a měst v EU a zahraniční aktivity (Priority zahraničních aktivit Svazu měst a obcí ČR)

(<http://www.smocr.cz/smo-cr/zakladni-dokumenty/default.aspx>)

Srovnání základních údajů o krajích ČR

([www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=137&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=137&par[lang]=CS))

Usnesení vlády ČR, č. 245, ze dne 2.3.2005, (www.vlada.cz)

Usnesení vlády ČR, č. 1618, ze dne 14.12.2005, (www.vlada.cz)

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE

AGUIRRE, I.: Making Sense of Paradiplomacy? An Intertextual Enquiry about a Concept in Search of a Definition. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. s. 185-209. ISBN-100714680184

ALDECOA, F.: Towards Plurinational Diplomacy in the Deeper and Wider European Union (1985-2005). In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. s. 82-94. ISBN-100714680184

BALÍK, S.: Institucionální stránka krajské politiky. In BALÍK, S. - KYLOUŠEK, J.: *Krajské volby v České republice 2004*. 1.vyd. Brno: MPÚ MU, 2005. s. 13-27. ISBN: 80-210-3880-2

BALME, R.: French Regionalization and European Integration: Territorial Adaptation and Change in a Unitary state. In JONES, B. - KEATING, M.: *The European Union and the Regions*. 1st ed. Oxford: Clarendon, 1995, s. 166-188. ISBN 0-19-827999-X

BALME, R.: The French region as a space for public policy. In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 181-198. ISBN 0-415-16483-4

ČALLOUD, D.: Středočeský kraj. In BALÍK, S. - KYLOUŠEK, J.: *Krajské volby v České republice 2004*. 1.vyd. Brno: MPÚ MU, 2005. s. 28-39. ISBN: 80-210-3880-2

ČEPOVÁ, A.: Decentralizace národních států v Západní Evropě (Velká Británie, Španělsko, Francie, Itálie). In FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vyd. Olomouc: Moneta-FM, 2002. s. 36-107. ISBN 80-900965-8-1

DOČKAL, V. - KOZLOVÁ, M.: Regionální politika v České republice. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 17-55. ISBN: 80-210-4012-2

DRULÁK, P.: Flandry a Evropa – vlámská (para)diplomacie. *Integrace* [online]. 24.10.2001, [cit. 2006-12-12]. Dostupné z URL <[http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=410SSN 1080-2711](http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=410SSN%201080-2711)>.

DRULÁK, P.: *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-256

DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: Jak si stojí česká paradiplomacie? Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 150-165.

ISBN: 80-210-3865-9

DRULÁK, P. - KÖNIGOVÁ, L. - KRATOCHVÍL, P.: *Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR*. (Zpráva z výzkumného projektu MZV ČR) [online] Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. [cit. 2006-12-12]. Dostupné z URL <<http://www.iir.cz/display.asp?ida=377&idi=360>>

FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2

FIALA, P. – STRMISKA, M.: *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-074-8

FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: Decentralizační trendy v současné Západní Evropě. In FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vyd. Olomouc: Moneta-FM, 2002. s. 9-35. ISBN 80-900965-8-1

GOLDSMITH, M. - KLAUSEN K. K.: Conclusion. In *European Integration and Local Government*. 1st ed. Cheltenham: Edward Elgar, 1997. Kap. 13, s. 237-255. ISBN 1-85898-492-0

GOLDSMITH, M. - KLAUSEN K. K.: European Integration and Local Government: Some Initial Thoughts. In *European Integration and Local Government*. 1st ed. Cheltenham: Edward Elgar, 1997. Kap. 1, s. 1-12. ISBN 1-85898-492-0

HLOUŠEK, V.: Evropeizace: pojem a jeho konceptualizace. In DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V.: *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. 1.

vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. s. 11-25. ISBN: 80-210-3865-9

HOCKING, B.: Bridging Boundaries: Creating Linkages, Non-Central Governments and Multilayered Policy Environments. *WeltTrends*, 1996, Nr. 11, s. 36-51. ISSN 0944-8101

HOCKING, B.: Patrolling the "Frontier": Globalization, Localization and the "Actorness" of Non-Central Governments. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. s. 17-38. ISBN-100714680184

JOHN, P.: The Europeanisation of Sub-national Governance. *Urban Studies*, May 2000, Vol. 37, Issue 5/6. s. 877-894. ISSN 1350-1763

JONES, B.: Conclusion. In JONES, B. - KEATING, M.: *The European Union and the Regions*. 1st ed. Oxford: Clarendon, 1995, s. 289-296. ISBN 0-19-827999-X

KEATING, M.: Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. London: Frank Cass, 1999. s. 1-16. ISBN-100714680184

KEATING, M.: Territory and Politics. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar, 1998. Kap. 1, s. 1-15. ISBN 1-84064-486-9

KEATING, M.: The New Regionalism. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham: Edward Elgar, 1998. Kap. 3, s. 58-71. ISBN 1-84064-486-9

KEATING, M.: Regions in the Welfare State. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham: Edward Elgar, 1998. Kap. 4, s. 72-111. ISBN 1-84064-486-9

KEATING, M.: Conclusion. In *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change*. Cheltenham: Edward Elgar, 1998. Kap. 8, s. 184-189. ISBN 1-84064-486-9

KEATING, M.: Is there a regional level of government in Europe? In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 11-29. ISBN 0-415-16483-4

KEATING, M.: Europeanism and Regionalism. In JONES, B. - KEATING, M.: *The European Union and the Regions*. 1st ed. Oxford: Clarendon, 1995, s. 1-22. ISBN 0-19-827999-X

KESSLER, M.-C.: L'État et les diplomaties parallèles. In *La Politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Paris: Presses de Sciences Politiques, 1999. Kap. 10, s. 439-479. ISBN 2-7246-0760-0

LECOURS, A.: Paradiplomacy: Reflections on the Foreign Policy and International Relations of Regions. *International Negotiation*. 2002. Vol. 7, No. 1. Kluwer Academic Publisher. s. 91–114. ISSN 1382-340X

LE GALÈS, P.: Conclusion – government and governance of regions: Structural weaknesses and new mobilisations. In LE GALÈS, P. - LEQUESNE, Ch.: *Regions in Europe*. 1st ed. London: Routledge, 1998. s. 239-267. ISBN 0-415-16483-4

LOUGHLIN, J. - SEILER, D-L.: France: Between Centralization and Fragmentation. In LOUGHLIN, J.: *Subnational Democracy in the European Union. Challenges and Opportunities*. 1st ed. Oxford : Oxford University Press, 2001. s. 185-210. ISBN 0-19-829679-7

LOUGHLIN, J.: The United Kingdom: From Hypercentralization to Devolution. In LOUGHLIN, J.: *Subnational Democracy in the European Union. Challenges and Opportunities*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2001. s. 37-60. ISBN 0-19-829679-7

PAQUIN, S.: *Paradiplomatie et relations internationales. Théorie des stratégies internationales des régions face à la mondialisation*. Ed.1. Bruxelles: P.I.E.-Peter Lang, 2004. ISBN 978-90-5201-225-4

PECKA, A.: Decentralizace a proměny politické kultury ve Francii v 80. letech 20. století: Problematika fungování veřejné správy na místní úrovni. In FIALA, V. - ŘÍCHOVÁ, B.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. 1. vyd. Olomouc: Moneta-FM, 2002. s. 108-167. ISBN 80-900965-8-1

PEROTTINO, M.: Místní a nadnárodní dimenze systému páté republiky. In *Francouzský politický systém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. s. 189-218. ISBN 80-86429-48-2

PEROTTINO, M.: *Francouzská levice a decentralizace*. [online].1. vyd. Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd UK, 2006. Teritoriální řada TER-012. Pražské sociálně vědní studie. [cit. 2007-12-03]. Dostupné z URL <<http://www.fsv.cuni.cz/FSV-537-version1-Perottino.pdf>>. ISSN 1801-5999

ROSAMOND, B.: *Theories of European Integration*. 1st ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2000. ISBN 0-333-64717-3

SODUPE, K.: The European Union and Inter-regional Co-operation. In ALDECOA, F. - KEATING, M.: *Paradiplomacy in Action – The Foreign Relations of Subnational Governments*. 1st ed. London: Frank Cass, 1999. s. 58-81. ISBN-100714680184

VERNER, P.: Regionální politika ve Francii. In DOČKAL, V.: *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství. Případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2006. s. 91-120. ISBN: 80-210-4012-2

VOS, H. - BOUCKE, T. - DEVOS C.: The *conditio sine qua non* of the Added Value of Regions in the EU: Upper-level Representation as the Fundamental

Oficiální portál vlády ČR

Oficiální portál MŠMT

Precondition. *European Integration*, 2002, Vol. 24, No. 3, s. 201–218. ISSN 0703-6337

INTERNETOVÉ PORTÁLY

(ověřeno k 18.5. 2007)

Oficiální portál Asociace francouzských regionů (www.arf.asso.fr)

Oficiální portál Asociace francouzských starostů (www.amf.asso.fr)

Oficiální portál Asociace krajů (www.asociacekrajů.cz)

Oficiální portál Českého statistického úřadu (www.czso.cz)

Oficiální portál Evropské komise (www.europa.eu.int)

Oficiální portál Hospodářské a sociální rady regionu Burgundsko
(www.cesr-bourgogne.fr)

Oficiální portál Kanceláře Burgundsko - Franche-Comté v Bruselu

(http://www.cr-bourgogne.fr/index.php?&o=article&c=486&article_article_id=2838&article_direction=fiche)

Oficiální portál Maison de Bourgogne v Mohuči (Haus Burgund Allianzgebäude)
(www.haus-burgund.de)

Oficiální portál Pražského domu v Bruselu (Prague House)
(www.prazsky-dum.cz)

Oficiální portál Rady evropských obcí a regionů (www.ccre.org)

Oficiální portál Rady Evropy (www.coe.int)

Oficiální portál Regionální obchodní a průmyslové komory Burgundska
(www.bourgogne.cci.fr)

Oficiální portál Regionální rady Burgundska (www.cr-bourgogne.fr)

Oficiální portál Regionálního zastupitelství Burgundska v Praze
(www.bourgogne.cz)

Oficiální portál Sdružení měst a obcí ČR (www.smocr.cz)

Oficiální portál Shromáždění francouzských departementů
(www.departement.org)

Oficiální portál Shromáždění francouzských okresů a územních společenství
(www.intercommunalites.com)

Oficiální portál Stálého zastoupení České republiky při Evropské unii
(<http://www.mzv.cz/wwwo/?zu=representation.brussels>)

Oficiální portál Výboru regionů (www.cor.eu.int)

Oficiální portál Zastoupení Jihočeského kraje v Bruselu (www.southbohemia.eu)

Oficiální portál Zastoupení Libereckého kraje v Bruselu (www.liberec-region.cz)

Oficiální portál Zastoupení Olomouckého kraje v Bruselu
(www.olomoucregioninbrussels.eu)

Oficiální portál Zastoupení Středočeského kraje v Bruselu

(<http://www.stredocech-eu.cz/index.asp?thema=1697>)

Oficiální portál Zastoupení Zlínského kraje v Bruselu

(www.zlinregioninbrussels.eu)